

Οικονομία € Αθλητισμός

Τριμηνιαία Επιστημονική Επιθεώρηση Αθλητικής Οικονομίας, Διοίκησης και Μάρκετινγκ
Υπο την Αιγίδα του Πανελληνίου Συνδέσμου Αθλητικών Οικονομολόγων και Στελεχών (ΠΣΑΟΣ)
Τόμος 4ος, Τεύχος 2ο, Απρίλιος - Μάιος - Ιούνιος 2004

Τιμή: 5 ευρώ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ
με τον Πρόεδρο
της Αθλητικής Ένωσης
Ιταλικού Τύπου
Antonello Carone

Αθλητική Επικαιρότητα
Το Πρόγραμμα της Νέας Δημοκρατίας
για τον Αθλητισμό

Το Διεθνές Εμπόριο των Αθλητικών Αγαθών
Wladimir Andreff

Μια Ανάλυση Κόστους-Οφέλους
της Μετασφορπιακής Χρήσης
των Αθλητικών Εγκαταστάσεων
των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004

Δρ. Γρηγόρης Θ. Παπανίκος και
Δρ. Βασίλειος Πατσουράτης

Τα Χρηματοοικονομικά Προβλήματα
του Ευρωπαϊκού Ποδοσφαίρου
Επιστημονική Ομάδα Ρίμινι

Επιστημονική Αθλητική Σκέψη
Η Οικονομική Διάσταση
των Θερινών Ολυμπιακών Αγώνων

Επιστημονικό Βιβλίο
Αθλητισμός και Γιορτές
στην Αρχαία Ελλάδα

www.olp.gr www.olp.gr www.olp.gr www.olp.gr www.olp.gr www.olp.gr www.olp.gr www.olp.gr

Λιμάνι του Πειραιά κόμβος μεταφορών στη Μεσόγειο

το πρώτο λιμάνι
σε υπηρεσίες & κίνηση

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΜΕΝΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ αε
Το Μεγάλο Λιμάνι

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΜΕΝΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΑΕ • Ακτή Μισούλη 10, 185 38 Πειραιάς
τηλ: 010.4520911 - 17 • fax: 010.4286843
internet site: www.olp.gr • e-mail: olpdsx@otenet.gr

15.00

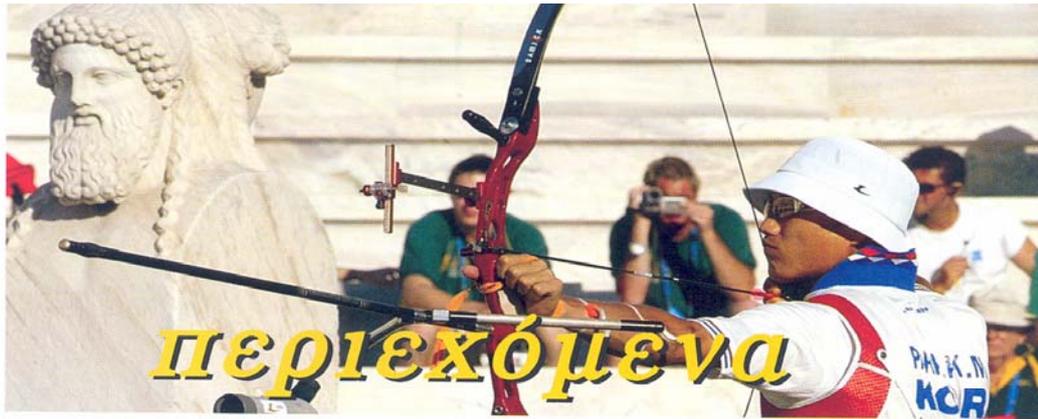
15.10

15.15

15.20

15.25

15.30

1. Από τον Διευθυντή Έκδοσης	3
2. Αθλητική Επικαιρότητα	4
<i>Το Πρόγραμμα της Νέας Δημοκρατίας για τον Αθλητισμό</i>	
3. Συνέντευξη	6
<i>με τον Πρόεδρο της Αθλητικής Ένωσης Ιταλικού Τύπου Antonello Carone</i>	
4. Επιστημονικό Άρθρο Α:	8
<i>Το Διεθνές Εμπόριο των Αθλητικών Αγαθών Wladimir Andreff</i>	
5. Επιστημονικό Άρθρο Β:	14
<i>Μια Ανάλυση Κόστους-Οφέλους της Μεταολυμπιακής Χρήσης των Αθλητικών Εγκαταστάσεων των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 Δρ. Γρηγόρης Θ. Παπανίκος και Δρ. Βασίλειος Πατισουράτης</i>	
6. Επιστημονικό Άρθρο Γ:	27
<i>Τα Χρηματοοικονομικά Προβλήματα του Ευρωπαϊκού Ποδοσφαίρου Επιστημονική Ομάδα Ρίμνι</i>	
7. Επιστημονική Αθλητική Σκέψη:	34
<i>Η Οικονομική Διάσταση των Θερινών Ολυμπιακών Αγώνων</i>	
8. Επιστημονικό Βιβλίο:	36
<i>Αθλητισμός και Γιορτές στην Αρχαία Ελλάδα</i>	
9. Αθλητισμός & Οικονομία	38
10. Αθλητισμός & Πολιτική	40
11. Νέα από την Αθήνα 2004	42
12. Ανακοινώσεις - Εκδηλώσεις	44

Οικονομία & Αθλητισμός

Τριμηνιαία Επιστημονική Επιθεώρηση
Αθλητικής Οικονομίας, Διοίκησης και Μάρκετινγκ
Υπό την Αιγίδα του Πανελληνίου Σύνδεσμου
Αθλητικών Οικονομολόγων και Στελεχών (ΠΕΑΟΣ)
Τόμος 4ος - Τεύχος 2ο
Απρίλιος - Μάιος - Ιούνιος 2004
ISSN: 1109-236X

Ιδιοκτησία

Αθηναικό Ινστιτούτο Εκπαίδευσης και Έρευνας (ΑΘΙΝΕΕ)

Εκδότης

Δρ. Γρηγόρης Θ. Παπανίκος

Διευθυντής Έκδοσης και Υπεύθυνος Ύλης

Δρ. Γρηγόρης Θ. Παπανίκος

Συντακτική και Επιστημονική Επιτροπή

1. Δρ. Δημήτρης Γαργαλιάνος, *Επίκουρος Καθηγητής, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.*
2. Δρ. Ανδρέας Γιαννάκης, *Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Κονέκτικατ, ΗΠΑ.*
3. Δρ. Μαρίνα-Στεφάνια Γιαννακάκη, *Ερευνήτρια, Πανεπιστήμιο Λονδίνου, Η.Β.*
4. Δρ. Γιώργος Καρλής, *Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Οτάβας, Καναδάς.*
5. Αθανάσιος Μπάλλιος, *π. Γενικός Διευθυντής, Γενική Γραμματεία Αθλητισμού.*
6. Δρ. Νικόλαος Παπιάς, *Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Σαμ Χιούστον, ΗΠΑ.*
7. Δρ. Βασίλειος Πατισουράτης, *Αναπληρωτής Καθηγητής, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθήνας.*
8. Δρ. Χρήστος Σακελλαρίου, *Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Νανάνγκ, Σιγκαπούρη.*

Σε αυτό το τεύχος συνεργάστηκαν

Νίκος Παπιάς, Δέσποινα Σαρρή & Αποστόλης Ξυράφης

Επιμέλεια Δοκιμών και Μεταφράσεις

Μαρίνα-Στεφάνια Γιαννακάκη & Ζωή Μπουτσιώλη

Διανομή - Διαφήμιση

Θωμάς Γ. Παπανίκος & Σόλια Σακκά

Καλλιτεχνική και Τυπογραφική Επιμέλεια

Ειδική Εκδοτική Α.Ε.

Επιτροπή Επιστημονικών Κριτών

Τα επιστημονικά άρθρα δημοσιεύονται στο Ο & Α, κατόπιν κρίσης, από δύο τουλάχιστον κριτές. Η επιστημονική επιτροπή κριτών του περιοδικού αποτελείται από καθηγητές και ερευνητές της Ελλάδος και του εξωτερικού. Την τελική ευθύνη δημοσίευσης των άρθρων έχει ο διευθυντής του περιοδικού.

Υποβολή Επιστημονικών Άρθρων

Τα άρθρα προς δημοσίευση θα πρέπει να υποβάλλονται σε δύο αντίτυπα και σε δισκέτα στον Δρ. Γρηγόρη Θ. Παπανίκο, Πρόεδρο και Γενικό Διευθυντή, Αθηναικό Ινστιτούτο Εκπαίδευσης και Έρευνας, Σολομού 14, 106 83 Αθήνα (Τηλ.: 210 3834227, Φαξ 210 3847734, email: gtp@atiner.gr)

Συνδρομές:

Το Οικονομία και Αθλητισμός κυκλοφορεί 4 φορές το χρόνο. Η ετήσια συνδρομή για βιβλιοθήκες, οργανισμούς και ιδρύματα είναι 35 ευρώ, για ιδιώτες είναι 20 ευρώ και για φοιτητές 15 ευρώ.

Διαφημίσεις:

Πλήρης ημικοτάλογος των καταχωρίσεων στο περιοδικό είναι διαθέσιμος για κάθε ενδιαφερόμενο.

Από τον Διευθυντή Έκδοσης

Το Συνέδριο που οργανώνεται για τα οικονομικά του αθλητισμού, στις 31 Μαΐου και 1 Ιουνίου 2004, στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς, με τη βοήθεια και του Περιοδικού, θα φέρει κοντά μας διεθνούς κύρους επιστήμονες του κλάδου των οικονομικών του αθλητισμού από όλα τα μέρη του κόσμου. Σημαντικές είναι οι ενόπτες του Συνεδρίου για τα οικονομικά των Ολυμπιακών Αγώνων και των Επαγγελματιών Αθλημάτων. Στις τελευταίες σελίδες του περιοδικού θα βρείτε τις Εισηγήσεις του Συνεδρίου και το Δελτίο Συμμετοχής. Στο πλαίσιο του Συνεδρίου θα πραγματοποιηθούν και οι εκλογές για την ανάδειξη του νέου Διοικητικού Συμβουλίου του Πανελληνίου Συνδέσμου Αθλητικών Οικονομολόγων και Στελεχών (ΠΣΑΟΣ).

Στο σημερινό τεύχος παρουσιάζεται μία συνέντευξη του Προέδρου της Αθλητικής Ένωσης Ιταλικού Τύπου Antonio Carone που μιλάει για την κρίση του Ιταλικού ποδοσφαίρου και τους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας. Στην επιστημονική στήλη παρουσιάζεται

ένα άρθρο του Καθηγητή και Προέδρου της Διεθνούς Ένωσης Αθλητικών Οικονομολόγων Vladimir Andreff που αναλύει το Διεθνές Εμπόριο Αθλητικών Ειδών. Στο δεύτερο άρθρο παρουσιάζεται μια ανάλυση κόστους - οφέλους της μετά - ολυμπιακής χρήσης των αθλητικών εγκαταστάσεων των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Το τρίτο άρθρο αφορά στην ανακοίνωση των συμπερασμάτων που έγινε στο πλαίσιο ενός διεθνούς συνεδρίου στο Ρίμινι της Ιταλίας, το Μάρτιο του 2004, με τη συμμετοχή επιστημόνων από τις χώρες της Ευρώπης με ισχυρά ποδοσφαιρικά πρωταθλήματα. Το θέμα της ανακοίνωσης αφορά στα οικονομικά προβλήματα του Ευρωπαϊκού Ποδοσφαίρου.

Στη στήλη της παρουσίας ενός επιστημονικού άρθρου εξετάζεται μία πρόσφατη δημοσίευση σε διεθνές επιστημονικό περιοδικό με θέμα την ανασκόπηση των μελετών που έχουν γίνει για τις οικονομικές επιπτώσεις των Θερινών Ολυμπιακών Αγώνων. Από την άλλη πλευρά, στη στήλη του επι-

στημονικού βιβλίου παρουσιάζεται η επιμέλεια ενός βιβλίου για τον Αθλητισμό και τις Γιορτές στην Αρχαία Ελλάδα που είναι μία επιλεκτική συλλογή επιστημονικών άρθρων που έγινε στο πλαίσιο ενός συνεδρίου στην Αυστραλία το 2000.

Οι άλλες στήλες του περιοδικού αφορούν στην αθλητική πολιτική και οικονομική επικαιρότητα. Η αλλαγή της κυβέρνησης και η ανάδειξη ενός νέου κόμματος στην εξουσία δημιουργεί ελπίδες για κάτι καλύτερο. Χωρίς καμία διάθεση απαισιοδοξίας, το αντίθετο μάλιστα, η νέα κυβέρνηση δεν μπορεί να κάνει πολλές παρεμβάσεις στο χώρο του αθλητισμού. Το πρόγραμμα της Νέας Δημοκρατίας για τον αθλητισμό αποτελεί το αντικείμενο σχολιασμού της στήλης της αθλητικής επικαιρότητας. Οι ευχές που κατατίθενται στο πρόγραμμα αν δεν συνοδεύονται και από μία σωστή ανάλυση και κυρίως χρηματοδότηση δεν μπορούν να υλοποιηθούν προς τη σωστή κατεύθυνση. Σε ό,τι αφορά στον επαγγελματικό αθλητισμό, θα ήταν ίσως καλύτερα να αφηνόταν στην τύχη του, αλλά το πολιτικό κόστος μιας τέτοιας πολιτικής θα ήταν τεράστιο. Ακόμη και αν γνώριζαν οι πολιτικοί ότι δεν μπορούν να κάνουν και πολλά πράγματα για την αναβάθμιση του ελληνικού ποδοσφαίρου, θα έπρεπε να συμπεριφέρονται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο για να αποκαμίζουν τα πολιτικά οφέλη (ψήφους) που απορρέουν από την ανάμειξη τους με το ποδόσφαιρο. Το μόνο παρήγορο είναι ότι δεν είμαστε μόνοι. Η πολιτική με το ποδόσφαιρο είναι άρρηκτα συνδεδεμένα, και στις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες.

Οι εκλογές της 7^{ης} Μαρτίου 2004 ανέδειξαν μία νέα κυβέρνηση ενός άλλου κόμματος. Μετά από μία μακροχρόνια παρουσία του ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση, η Νέα Δημοκρατία (ΝΔ) αναλαμβάνει τα νήματα της διακυβέρνησης της χώρας για τα επόμενα τέσσερα χρόνια. Σε όλους τους τομείς, το κόμμα της ΝΔ έχει υποσχεθεί ριζικές αλλαγές, κάτι που είναι φυσιολογικό, άλλωστε, αφού εκπροσωπεί έναν διαφορετικό ιδεολογικό και πολιτικό χώρο. Συνεπώς, εκτός από τις αλλαγές προσώπων, ο κόσμος αναμένει και αλλαγές, σε πρακτικό επίπεδο, ελπίζοντας κάτι καλύτερο. Πολλά, λοιπόν, περιμένει και ο κόσμος του αθλητισμού, ιδιαιτέρως του επαγγελματικού αθλητισμού από τη νέα ηγεσία των αρμοδίων περί τα αθλητικά πράγματα, είτε αυτός είναι ο Υφυπουργός αθλητισμού είτε ο ομόλογός του της Ανάπτυξης (Εμπορίου).

Πολλές φορές έχουμε αναφέρει, από τις στήλες αυτού του περιοδικού, ότι αν και ο επαγγελματικός αθλητισμός ελκύει το ενδιαφέρον του κοινού και συνεπώς, και των μέσων μαζικής επικοινωνίας, εν τούτοις, δεν αποτελεί το σοβαρότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο μέσος Έλληνας. Τα προβλήματα της ανεργίας, της ακρίβειας και της ελλιπούς παραγωγικότητας είναι πολύ σοβαρότερα, όπως σοβαρότερη είναι και η ανεπάρκεια της δημόσιας παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, όπως της παιδείας και της υγείας. Το να ασχολείται κανείς με τον επαγγελματικό αθλητισμό ως να ήταν το μείζον πρόβλημα είναι «ανοησία», εκτός από προσβολή της νοημοσύνης του μέσου Έλληνα. Το γεγονός ότι όλοι οι πολιτικοί και τα κόμματα ασχολούνται τόσο σοβαρά με τον επαγγελματικό αθλητισμό οφείλεται στην άγρια ψήφων. Η παρέμβαση αυτή είναι απαραίτητη

για να μπει το πρόβλημα του επαγγελματικού αθλητισμού στη σωστή κοινωνική του βάση και διάσταση.

Προεκλογικά, η Νέα Δημοκρατία κατέθεσε ένα πρόγραμμα για τον αθλητισμό. Το πρόγραμμα βασιζόταν σε 13 ενότητες που αφορούσαν στους ακόλουθους τομείς: Αθλητικό Οικοδόμημα (Σωματείο - Ένωση - Ομοσπονδία), Σχολικός Αθλητισμός, Αθλητισμός για Όλους, Αθλητισμός για Άτομα με Αναπηρίες, Επαγγελματικός Αθλητισμός - Ποδόσφαιρο, Φαρμακοδιέγερση, Βία, Βελτίωση του Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος, Αθλητική Δικαιοσύνη, Αθλητές, Ελληνική Ολυμπιακή Επιτροπή (ΕΟΕ), Μετα-Ολυμπιακή Χρήση Ολυμπιακών Εγκαταστάσεων.

Το πρόγραμμα της ΝΔ θα μπορούσε να κριθεί ως ευκολόγιο, αλλά αυτό θα ήταν μία εύκολη κρι-

Το Πρόγραμμα της Νέας Δημοκρατίας για τον Αθλητισμό

τική. Το δύσκολο είναι να αποδείξει κανείς ποιο μέρος του προγράμματος μπορεί να εφαρμοστεί και ποιο δεν μπορεί, όχι τόσο διότι οι αρμόδιοι Υπουργοί της Νέας Δημοκρατίας δεν έχουν την πολιτική βούληση, αλλά διότι η αντικειμενική πραγματικότητα και οι περιορισμοί είναι τέτοιοι που περιορίζουν το πεδίο δράσης των εκάστοτε κυβερνήσεων να ρυθμίζουν τα του αθλητισμού και ιδίως, του επαγγελματικού αθλητισμού. Δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα του προγράμματος της ΝΔ είναι αυτά που αφορούν στη βία και στη μεταολυμπιακή χρήση των Ολυμπιακών έργων.

Κανένα από τα μέτρα που προτείνει το πρόγραμμα της ΝΔ για την καταπολέμηση της βίας δεν μπορεί να λύσει το πρόβλημα της βίας ή να το περιορίσει. Η βία είναι κοινωνικό φαινόμενο και δεν έχει σχέση με τον αθλητισμό, απλώς βρίσκει τον αθλητισμό ως μέσο εμφάνισής του. Η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των νέων δεν πρόκειται να λύσει το πρόβλημα. Η επίλυση των κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι νέοι θα φέρει αποτέλεσμα και στα προβλήματα της βίας όπου και αν αυτά εμφανίζονται.

Η μεταολυμπιακή χρήση των αθλητικών εγκαταστάσεων είναι τεράστιο θέμα. Μία απλή οικονομική ανάλυση, που θα πρέπει να έχει στα χέρια της η κυβέρνηση,

δείχνει ότι το κόστος συντήρησης είναι τεράστιο. Είτε μας αρέσει είτε όχι, δύο τρόποι υπάρχουν για τη συντήρηση των έργων: πώληση δικαιωμάτων χρήσης γης σε ιδιώτες ή αύξηση της φορολογίας για να πληρωθεί το κόστος. Όλα τα άλλα είναι αφελή.

Για το περιοδικό μας το πιο σημαντικό μέρος του προγράμματος είναι οι θέσεις της ΝΔ για τον επαγγελματικό αθλητισμό και το επαγγελματικό ποδόσφαιρο. Εκεί η ΝΔ είναι πιο σοβαρή αφού αναγνωρίζει ότι χρειάζεται ένα 10ετές αναπτυξιακό πρόγραμμα το οποίο θα περιλαμβάνει:

- Την ποιοτική αναβάθμιση του ερασιτεχνικού ποδοσφαίρου.
  - Τη σταθερή μείωση των εξόδων του επαγγελματικού ποδοσφαίρου.
  - Τον ουσιαστικό εκσυγχρονισμό της βιομηχανίας παραγωγής αθλητικού θεάματος.
- Ειδικότερα για τη διαπαισία, οι προτεινόμενες παρεμβάσεις είναι:
- Δημιουργία Εθνικής Σχολής Διαπαισίας για όλα τα ομαδικά αθλήματα.
  - Καθιέρωση αντικειμενικού τρόπου βαθμολόγησης και προαγωγής των διαιτητών με ένα σύστημα μορίων που θα αποτυπώνει αξιολογικά τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα.
  - Αντικειμενικό σύστημα επιλογής διαιτητών για κάθε αγώνα.

- Αναμόρφωση και αναβάθμιση του σώματος παρατηρητών.

Αυτές οι θέσεις δεν αποτελούν πρόγραμμα, αλλά ευχές που όλοι αποδέχονται. Ποιος είναι αντίθετος με την ποιοτική αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό του ποδοσφαίρου. Απολύτως κανένας, ούτε και αυτοί που δεν τους «καίγεται καρφάκι» για τον αθλητισμό. Η μείωση των εξόδων είναι πραγματικά ένας περίεργος στόχος, διότι εκείνο που έχει σημασία είναι η ισορροπία εσόδων και εξόδων, χωρίς την κρατική ενίσχυση. Σε κάθε περίπτωση αυτό δεν αποτελεί πρόγραμμα.

Τελικά, ίσως να μη χρειάζεται κανένα πρόγραμμα για το επαγγελματικό ποδόσφαιρο. Η απλή εφαρμογή των νόμων θα έφθανε για τη σωστή λειτουργία του επαγγελματικού αθλητισμού. Η εφαρμογή των νόμων για όλους και για όλα δεν μπορεί να γίνει, διότι δεν έχουν όλοι το ίδιο πολιτικό βάρος. Άλλους ψήφους έχει ο Ολυμπιακός και άλλους ο Εθνικός. Άλλους ο Παναθηναϊκός και άλλους ο Απόλλων Αθηνών. Και όσο θα συμβαίνει αυτό, τότε άλλη θα είναι η μοίρα των μεγάλων ομάδων και άλλη των μικρών. Το ίδιο ισχύει και θα εξακολουθήσει να ισχύει σε όλες τις χώρες που έχουν επαγγελματικό αθλητισμό, αν μια διαφορετική φιλοσοφία δεν διαπνεύσει την αθλητική οργάνωση.

Ο Antonello Capone, 45 ετών, γεννήθηκε στο Udine και είναι δημότης Milano από το 1984,

όταν προσλήφθηκε από την Gazzetta dello Sport. Παντρεμένος, με δύο παιδιά, ακολούθησε σπουδές στη Νομική με οικονομική κατεύθυνση. Η Προεδρία της Δημοκρατίας του απένειμε τον τίτλο του «Ιπότη», για την προσφορά του για το δεσμό της παιδείας δια μέσου της αθλητικής επικοινωνίας. Συνεργάστηκε με τα Πανεπιστήμια Bocconi di Milano, Statale Milano, Ρώμης, Μπολώνιας, Τεράμο. Σαν Μαρίνο, οργανώνοντας τα πρώτα πανεπιστημιακά μαθήματα και Μεταπτυχιακά Προγράμματα για στελέχη του αθλητισμού και αθλητές, ακολουθώντας τους μέχρι τώρα και διδάσκοντάς τους την θεωρία και τεχνική της επικοινωνίας. Είναι Εθνικός Πρόεδρος του USSI (Αθλητική Ένωση Ιταλικού Τύπου) και Εθνικός Σύμβουλος της Εθνικής Ομοσπονδίας Τύπου. Συνεργάζεται με το Υπουργείο Εσωτερικών και την Αστυνομία, με το τμήμα προστασίας του πολίτη για το θέμα της βίας στον κόσμο του αθλητισμού.

1. Ποιο είναι το μέλλον του επαγγελματικού αθλητισμού στην Ιταλία;

Το ποδόσφαιρο και οι άλλες αθλητικές δραστηριότητες σε επαγγελματικό επίπεδο αρχίζουν να αποτελούν συστήματα επιχειρήσεων. Τώρα πια στην Α' Εθνική κατηγορία της Ιταλίας, από τις ομάδες που έχουν το μεγαλύτερο οικονομικό κεφάλαιο, για παράδειγμα Μίλαν και Γιουβέντους, που φτάνει τα 200 εκατομμύρια ευρώ και από εκείνες με το πιο χαμηλό, όπως η Έμπολι, που ανέρχεται περίπου στα 20 εκατομμύρια ευρώ, υπάρχει μια κολοσοσιαία διαφορά που διαλύει το ποδόσφαιρο. Στην Ιταλία, τα τελευταία 3 χρόνια υπήρχαν 7 μεγάλες θυγατρικές, δηλαδή 7 μεγάλα «Ποδοσφαιρικά Σωματεία» Μίλαν, Γιουβέντους, Ίντερ, Ρόμα, Λάτσιο, Πάρμα και Φιορεντίνα. Σήμερα, υπάρχουν 3 μεγάλα σωματεία, όπως η Γιουβέντους, η Μίλαν και η Ίντερ, ενώ η Λάτσιο και η Ρόμα υποφέρουν από σοβαρή οικονομική κρίση, η Πάρμα βρίσκεται σε κατάσταση οικονομικής διαχείρισης και ελέγχου

μετά τη διάλυση της Parmalat και ο τέως σύλλογος της Φιορεντίνα ακυρώθηκε και αντικαταστάθηκε από νέο που τώρα είναι στη Β' Εθνική κατηγορία.

2. Ανημετωπίζουν τα μεγάλα ποδοσφαιρικά σωματεία οικονομική κρίση, όπως άλλωστε υποστηρίζεται από τα διεθνή μέσα ενημέρωσης; Υπάρχει οικονομικό πρόβλημα στο Ιταλικό ποδόσφαιρο; Αν ναι, ποια είναι η πηγή του κακού;

Η κρίση του ιταλικού ποδοσφαίρου είναι όμοια με εκείνη της Ευρώπης. Μόνο στη Γερμανία το σύστημα είναι πιο ισορροπημένο. Στην πραγματικότητα, στην Ιταλία και αλλού έχουν αποτύχει οι προκαταβολές των εισπράξεων των τηλεοπτικών δικαιωμάτων. Φαίνεται πως ο ποταμός του χρήματος δεν θα σταματούσε ποτέ, και έτσι τα ποδοσφαιρικά σωματεία επένδυσαν σε ποδοσφαιριστές, κάνοντας μακροχρόνια συμβόλαια. Όμως, ο ποταμός του χρήματος των ΜΜΕ σταμάτησε τουλάχιστον για τα περισσότερα σωματεία και τα πολύ ακριβά συμβόλαια των ποδοσφαιριστών μετατράπηκαν σε σοβαρό πρόβλημα για τις ομάδες. Στην Ιταλία, το ποδόσφαιρο στην Α' κατηγορία εισπράττει από τα τηλεοπτικά δικαιώματα 1 δις ευρώ και έχει έξοδα μισθών 850 εκατομμύρια ευρώ. Η αναλογία είναι πραγματικά πολύ μεγάλη.

3. Η Εθνική Ομάδα της Ιταλίας δεν παρουσιάζει ικανοποιητική εμφάνιση στις πρόσφατες διεθνείς αναμετρήσεις. Ποιες είναι κατά τη γνώμη σας οι κύριες αιτίες γι' αυτό; Μήπως συνδέεται με την ύπαρξη αρκετών μη Ιταλών παικτών στο Πρωτάθλημα;

Όχι, δεν εξαρτάται από τους ξένους. Άλλες εθνικές ομάδες έχουν σύνθεση από ποδοσφαιρι-

Συνέντευξη με τον Antonello Carone

Πρόεδρος της Αθλητικής Ένωσης Ιταλικού Τύπου

στές που παίζουν σε ομάδες άλλων χωρών. Ο τελευταίος μεγάλος θρίαμβος της Ιταλίας ήταν η νίκη της στο παγκόσμιο πρωτάθλημα του 1982. Σαφώς, η Εθνική ομάδα στην Ιταλία, όπως και άλλων χωρών, υποφέρει από την απουσία των ποδοσφαιριστών της, λόγω των υποχρεώσεων τους στις ομάδες που αγωνίζονται εκτός Ιταλίας. Οι ομάδες, στις οποίες αγωνίζονται οι Ιταλοί ποδοσφαιριστές, δεν είναι πάντα διαθέσιμες στο να τους επιτρέψουν να αγωνιστούν στην Εθνική τους ομάδα. Έτσι λοιπόν, είναι ακόμα πιο δύσκολο και για τον τεχνικό της Εθνικής Ιταλίας Γιοβανπι Τραπατόνι να πραγματοποιήσει τις προπονήσεις που απαιτούνται.

4. Πώς αντιμετωπίζεται ο ερασιτεχνικός αθλητισμός στην Ιταλία;

Οι ερασιτεχνικές ομάδες αντιμετωπίζουν άθλιες οικονομικές συνθήκες, κυρίως λόγω της εγκατάλειψής τους από τους τηλεοπτικούς χορηγούς. Έτσι, οι εισπράξεις τους μειώθηκαν αισθητά τα τελευταία χρόνια.

5. Ποιος είναι ο ρόλος των αθλητικών δημοσιογράφων όσον αφορά στην ανάπτυξη του αθλητισμού;

Ο ρόλος της αθλητικής δημοσιογραφίας είναι θεμελιώδης για την προαγωγή και προώθηση του ποδοσφαίρου. Αρκείνα σκεφτούμε ότι η USSI (Αθλητική Ένωση Ιταλικού Τύπου), που έχω την τιμή να

προεδρεύω, έχει περίπου 3.000 εγγεγραμμένα μέλη που δουλεύουν σε ολόκληρη την Ιταλία. Εκδίδουμε τρεις αθλητικές εφημερίδες καθημερινά, εκ των οποίων και η Gazzetta dello Sport στην οποία δουλεύω και η οποία έχει περισσότερους από 3 εκατομμύρια αναγνώστες καθημερινά. Αυτό σημαίνει ότι ο αθλητισμός είναι μέρος της καθημερινής ζωής στην Ιταλία. Ο ρόλος της ενημέρωσης του κοινού μέσω των εφημερίδων αναδεικνύεται σημαντικός όχι μόνο για τα αθλητικά ζητήματα, αλλά και για άλλα κοινωνικό-οικονομικά θέματα που αφορούν τον Ιταλικό λαό.

6. Η Ελλάδα θα φιλοξενήσει τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004 τον ερχόμενο Αύγουστο. Πώς καλύπτεται το γεγονός αυτό από τον

Ιταλικό Τύπο; Κατά τη γνώμη σας ποια είναι εκείνα τα προβλήματα που θα πρέπει να ξεπεράσει η Ελλάδα κατά τη διοργάνωση των Αγώνων προκειμένου να αποσπάσει τα θετικότερα σχόλια από τον διεθνή τύπο;

Το γεγονός της διοργάνωσης των Αγώνων του 2004 από την Αθήνα έχει αντιμετωπιστεί θετικά από τον Ιταλικό τύπο. Σχετικά με την κάλυψη των Αγώνων, αυτή θα είναι πλήρης. Σε αντίθεση με τους Αγώνες της Ατλάντα και του Σίδνεϋ, η Ιταλία στους Αγώνες της Αθήνας μπορεί να εκμεταλλευτεί την κοντινή της απόσταση από την Ελλάδα. Έτσι, όλα τα αγωνίσματα θα μεταδοθούν σε απευθείας συνδέσεις στις ώρες της μεγαλύτερης ακροαματικότητας και ο τύπος θα μπορεί να τα καλύψει στο μέγιστο.

Οι οικονομολόγοι δεν έχουν ερευνήσει, σε βάθος, τον τομέα του διεθνούς εμπορίου για τα αθλητικά προϊόντα. Αν και υπάρχουν δεδομένα σε μακροοικονομικό επίπεδο στις ανεπτυγμένες χώρες, εν τούτοις, η παλαιότερη οικονομική θεωρία του διεθνούς καταμερισμού έργου (Ricardo) και διεθνούς εξειδίκευσης (Heckscher - Ohlin - Samuelson - HOK) και τα νέα διεθνή οικονομικά (Krugman - Helpman) που εστιάζονται στο δια-βιομηχανικό εμπόριο, έχουν δοκιμαστεί στη βιομηχανία των αθλητικών ειδών. Οι οικονομικές αυτές θεωρίες, σπανίως χρησιμοποιήθηκαν στον τομέα της αθλητικής βιομηχανίας (δύο εξαιρέσεις είναι οι Andreff, 1989 και Harvey & Saint-Germain, 2001). Ένα πρόβλημα είναι ότι το εμπόριο στα αθλητικά είδη μπορεί μόνο να απεικονιστεί χρησιμοποιώντας την λεπτομερέστερη SITC ταξινόμηση για την οποία τα δεδομένα, σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες, δεν είναι διαθέσιμα ή δημοσιευμένα.

Ένα άλλο εμπόδιο είναι ότι, ακόμα και στις πιο λεπτομερείς στατιστικές, η ίδια η χώρα πολλές φορές εμφανίζεται να είναι και εξαγωγέας και εισαγωγέας του ίδιου

αθλητικού είδους, για έναν αριθμό SITC κατηγοριών και συνεπώς, το εμπόριο για ένα συγκεκριμένο προϊόν ή ομάδα προϊόντων να συμπεριλαμβάνεται στο γενικότερο διά-τομεακό εμπόριο.

Επιπροσθέτως, εξαιτίας των διαδεδομένων συμβάσεων υπεργολαβίας το εμπόριο αθλητικών ειδών γίνεται πλέον ένα ενδό-επιχειρησιακό εμπόριο. Η έλλειψη μικροοικονομικών μελετών πάνω σε τέτοιες μεταφορές, που έγιναν εντός των πολυεθνικών εταιριών (TNCs), όπως οι Nike, Adidas, Reebok κ.λπ., δεν παρέχουν μια συνολική άποψη για το ενδό-επιχειρησιακό εμπόριο σε αυτή τη βιομηχανία. Αφού, δεν έχει δημιουργηθεί έως σήμερα καμία μικρο- και μικρό-οικονομική βάση δεδομένων, που να καλύπτει το παγκόσμιο εμπόριο αθλητικών ειδών, οι ερευνητές βασίζονται σε εθνικές στατιστικές, που δεν επιτρέπουν εκτενείς συγκρίσεις μεταξύ διαφορετικών χωρών. Οπότε, το όλο θέμα έχει παραμείνει, κατά πολύ, στο περιθώριο μέχρι σήμερα. Η βιομηχανία των αθλητικών ειδών αποτελεί έναν από τους πολλά υποσχόμενους τομείς έρευνας στα οικονομικά του αθλητισμού στο μέλλον. Η παρούσα εργασία συγκεντρώνει τη μικρή μυστη-

ματική γνώση που υπάρχει στη βιβλιογραφία.

Παγκόσμιο Εμπόριο Αθλητικών Ειδών

Μια γενική επισκόπηση του παγκόσμιου εμπορίου αθλητικών ειδών, αποτελεί το συμπέρασμα από μια έρευνα των Harvey και Saint-Germain (2001) που βασίστηκε σε δεδομένα από 28 χώρες, των οποίων λεπτομερείς SITC ταξινομήσεις είναι διαθέσιμες στις στατιστικές εμπορίου αγαθών των Ηνωμένων Εθνών, από το 1974 έως το 1994. Αυτές οι χώρες αντιπροσωπεύουν το 75% του παγκόσμιου εμπορίου αθλητικών ειδών και περιλαμβάνουν τις τρεις NAFTA χώρες (Καναδά, Μεξικό, Η.Π.Α.), τις δεκαπέντε χώρες της Ε.Ε. (όπως διαμορφώθηκε μετά το 1995, μετά την τέταρτη διεύρυνση) και δέκα Νοτιοανατολικές χώρες της Ασίας (Κίνα, Χονγκ-Κονγκ, Ινδονησία, Ιαπωνία, Μαλαισία, Φιλιππίνες, Νότια Κορέα, Ταϊβάν, Ταϊλάνδη και Σιγκαπούρη). Το 25% που απομένει συγκεντρώνεται στην Ελβετία, την Ανατολική Ευρώπη, σε μερικές Ασιατικές χώρες (Πακιστάν, Ινδία, Βιετνάμ), στις χώρες του Μαγκρέμπ (Μαρό-

Πίνακας 1 – Παγκόσμιο εμπόριο αθλητικών ειδών ανά εμπορικό μπλοκ *

Εμπ.μπλοκ	Έτος	Εμπορικό μπλοκ				Σύνολο
		NAFTA	Ε.Ε.	10 της Ασίας	Άλλες χώρες	
NAFTA	1974	40,6	21,9	26,1	11,5	100
	1984	56,4	13,4	21,2	9,1	100
	1994	57,2	9,5	27,9	5,4	100
Ε.Ε.	1974	20,0	49,5	10,7	19,8	100
	1984	16,0	52,4	16,9	14,8	100
	1994	11,80	50,2	20,7	17,2	100
10 της Ασίας	1974	51,9	19,3	18,5	10,2	100
	1984	28,9	14,5	50,4	6,2	100
	1994	31,0	12,1	50,0	6,8	100

* $(X+M)/2\%$, X = εξαγωγές, M = εισαγωγές

πηγή: Harvey & Saint-Germain (2001).

Το Διεθνές Εμπόριο των αθλητικών προϊόντων

του Wladimir Andreff, Πανεπιστήμιο Παρισιού, Γαλλία

κο, Τυνησία) και στη Λατινική Αμερική (Αργεντινή και Βραζιλία). Μεταξύ των προαναφερόμενων χωρών, το 1994, οι δέκα μεγαλύτεροι εξαγωγείς αθλητικών ειδών ήταν οι Η.Π.Α., Κίνα, Χονγκ-Κονγκ, Γαλλία, Αυστρία, Κορέα, Ιαπωνία, Ιταλία, Γερμανία και Καναδάς. Οι δέκα μεγαλύτεροι εισαγωγείς ήταν οι Η.Π.Α., Ιαπωνία, Γερμανία, Χονγκ-Κονγκ, Καναδάς, Γαλλία, Μεγάλη Βρετανία, Ιταλία, Ολλανδία και Ισπανία.

Η συγκέντρωση του παγκόσμιου εμπορίου αθλητικών ειδών ανά εμπορικό μπλοκ (πίνακας 1) δείχνει μια τάση των ανεπτυγμένων χωρών (NAFTA και Ε.Ε.) να κάνουν εμπόριο μεταξύ τους. Περίπου τα δύο τρίτα του εμπορίου αθλητικών ειδών των χωρών της NAFTA είναι με άλλες NAFTA και Ε.Ε. χώρες, ενώ τα δύο τρίτα του εμπορίου των χωρών της Ε.Ε. είναι με άλλες NAFTA και Ε.Ε. χώρες.

Συνεπώς, το εμπόριο αθλητικών ειδών παρουσιάζει μια συγκέντρωση στις ανεπτυγμένες χώρες, όπως ακριβώς και το παγκόσμιο εμπόριο των περισσότερων παραγόμενων αγαθών, το οποίο συγκεντρώνεται κατά δύο τρίτα στο Βορρά. Η νέα διεθνής οικονομία που εμφανίστηκε στο προσκήνιο, εξηγεί αυτό το εμπόριο. Ο ίδιος ανταγωνισμός μπορεί να επεκταθεί και στις δέκα χώρες της Ασίας, που προαναφέρθηκαν, αφού κάποιες από αυτές είναι ανεπτυγμένες (Ιαπωνία) ή προσφάτως βιομηχανοποιημένες χώρες. Παρ' όλα αυτά, το ποσοστό εμπο-

ρίου των NAFTA και των Ε.Ε. χωρών στο σύνολο του εμπορίου αθλητικών ειδών μειώθηκε μεταξύ 1974 και 1994, διότι στο μεταξύ το εμπόριο μεταξύ των Ασιατικών χωρών εκτοξεύθηκε στα ύψη. Το 1994, το εμπόριο μεταξύ των Ασιατικών χωρών αποτελούσε το 50% του εμπορίου αθλητικών ειδών στην Ασία (50,2% στην Ε.Ε. και 57,4% στις NAFTA). Το εμπόριο μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. δεν άλλαξε σημαντικά, ενώ αυξήθηκε στις NAFTA. Το 1994, 69,1% του Καναδικού και το 82,8% του Μεξικάνικου εμπορίου αθλητικών ειδών ήταν με τις NAFTA χώρες (μόνο το 19,6% ήταν με τις Η.Π.Α.). Απ' την άλλη μεριά, 52,8% του Ιταλικού, 41,8% του Βρετανικού, 40,85 του Γερμανικού και 35,2% του Γαλλικού εμπορίου αθλητικών ειδών γινόταν με χώρες τις Ε.Ε. Οπότε, η δεύτερη τάση είναι η «τομεοποίηση» του εμπορίου αθλητικών ειδών σε πειρωτικά μπλοκ.

Διεθνές εμπόριο των μεγαλύτερων χωρών στη βιομηχανία αθλητικών ειδών

Ο υπολογισμός του λόγου εξαγωγών προς τις εισαγωγές $r = (X/M) \cdot 100$ δείχνει το αν μια χώρα είναι δικτυακός εξαγωγέας ($r > 100$) ή δικτυακός εισαγωγέας ($r < 100$) αθλητικών ειδών.

Το 1990, μεταξύ των δέκα Ευρωπαϊκών χωρών, απ' τις οποίες έγινε η δειγματοληψία για μια μελέτη του Συμβουλίου της Ευρώπης (Andreff et al., 1994), μόνο η Ιταλία ήταν σημαντικός δικτυακός εξαγωγέας, ενώ το Βέλγιο, η Φινλανδία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ουγγαρία, η Πορτογαλία, η Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν δικτυακοί εισαγωγείς αθλητικών ειδών.

Ο πίνακας 2 επιβεβαιώνει ότι οι ανεπτυγμένες χώρες ήταν δικτυακοί εισαγωγείς παρά εξαγωγείς αθλητικών ειδών, και αυτό συμβαίνει εν μέρει εξαιτίας της μετακίνησης της βιομηχανίας αθλητικών ειδών σε αναπτυσσόμενες χώρες (βλέπε παρακάτω). Όλες οι NAFTA χώρες ήταν εισαγωγείς το 1974 - 1994, λαμβανομένου υπόψη ότι μόνο πέντε από τις δεκαπέντε χώρες της Ε.Ε. ήταν εξαγωγείς, η επιτυχημένη Αυστρία, ένας από τους ισχυρότερους εξαγωγείς χειμερινών αθλητικών ειδών, μαζί με την Ελβετία. Το Βέλγιο, Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν εξαγωγείς το 1974, αλλά έπαψαν να είναι αργότερα. Η Φινλανδία, η Γαλλία, η Ιρλανδία και η Ιταλία ήταν ακόμα εξαγωγείς το 1994. Εντός των NAFTA, οι Η.Π.Α. προβάλλουν κατά τρόπο εντυπωσιακό τη θέση τους, ως δικτυακός εισαγωγέας, ενώ ο Καναδάς και το Μεξικό έχουν εξασθενήσει ως εισαγωγείς.

Όλες οι ασιατικές χώρες είναι καθαροί εξαγωγείς, εκτός από την Ιαπωνία, τη Μαλαισία και τη Σι-

Πίνακας 2 – Λόγος των εξαγωγών αθλητικών ειδών προς τις εισαγωγές, μεγαλύτεροι εμπορικοί εταίροι

Χώρα	1974	1989	1994	Μ.Ο. 1974-94
Καναδάς	44,7	49,9	61,7	51,3
Μεξικό	13,1	54,7	91,9	95,8
Η.Π.Α.	57,9	42,8	43,3	48,4
NAFTA	38,6	49,1	65,6	65,2
Αυστρία	384,0	390,3	301,1	381,1
Βέλγιο - Λουξ.	130,1	56,1	47,0	74,7
Δανία	36,9	72,0	86,7	58,6
Φινλανδία	195,1	113,4	174,0	196,4
Γαλλία	340,0	109,4	130,2	182,6
Γερμανία	71,3	67,7	50,8	66,5
Ελλάδα	17,4	2,5	5,7	6,8
Ιρλανδία	118,6	151,9	194,7	157,4
Ιταλία	95,2	67,7	141,2	109,1
Ολλανδία	25,4	45,9	39,6	41,3
Πορτογαλία	13,8	55,2	23,6	50,7
Ισπανία	76,1	34,7	40,2	71,0
Σουηδία	137,7	63,5	59,3	83,5
Ηνωμένο Βασ.	158,6	54,1	52,8	91,6
Ε.Ε.	128,6	91,7	96,2	112,2
Κίνα	Μ/Δ	695,5	799,0	747,8
Χονγκ-Κονγκ	99,2	109,1	124,8	101,9
Ινδονησία	7,5	72,2	2082,1	540,9
Ιαπωνία	94,5	28,7	23,2	63,0
Μαλαισία	5,4	78,4	104,8	47,8
Φιλιππίνες	67,9	132,3	248,2	213,3
Σιγκαπούρη	18,9	57,5	67,4	45,5
Ν. Κορέα	831,4	1100,2	326,4	844,6
Ταϊβάν	Μ/Δ	Μ/Δ	Μ/Δ	Μ/Δ
Ταϊλάνδη	21,3	156,9	570,0	153,5
Asia nine	178,5	270,2	482,9	260,0

γκαπούρη, συμπεριλαμβανομένων των μη καταχωρηθέντων χωρών όπως το Πακιστάν, την Ινδία, τη Σρι Λάνκα και το Βιετνάμ. Η μεγάλη τιμή του δείκτη εισαγωγές/εξαγωγές στη Ν. Κορέα στην Ινδονησία, στην Κίνα, στην Ταϊλάνδη και στις Φιλιππίνες τις φέρνει στον αντίποδα των ανεπτυγμένων χωρών με

βιομηχανική παραγωγή για αθλητικά είδη.

Οι χώρες της Β. Αφρικής είναι καθαροί εξαγωγείς διότι ανέπτυξαν προνομιούχες θέσεις για το εμπόριο υφασμάτων, ενδυμάτων και αθλητικών υποδημάτων με τη συγκέντρωση βιομηχανικών μονάδων σε αυτό τον κλάδο.

«Τετριμμένο» Εμπόριο αθλητικών προϊόντων εναντίον Εμπόριο «έντασης εξοπλισμού»

Η διεθνής ειδικευση στο εμπόριο αθλητικών ειδών χαρακτηρίζεται από την απουσία συγκριτικών μελετών μεταξύ των χωρών. Η ανάλυση του τρόπου κατά τον οποίο οι χώρες ειδικεύονται στο ενδο-βιομηχανικό εμπόριο με τις 28 χώρες που ανταλλάσσουν αθλητικά είδη, είτε εισάγοντας είτε εξάγοντας, θα εμβαθύνει την περαιτέρω κατηγοριοποίηση των προϊόντων.

Το πλεονέκτημα μιας χώρας να εμπορεύεται από τη μια χειμερινά αθλητικά είδη και από την άλλη αθλητικά ενδύματα δεν εμφανίζει την ίδια οικονομική αξία και το ίδιο αποτέλεσμα στο εμπορικό της ισοζύγιο.

Εξετάζοντας την μοναδιαία αξία στο εξωτερικό εμπόριο του εξοπλισμού του σκι ή του γκολφ, για παράδειγμα, δεν μπορεί να ενταχθεί στην ίδια κατηγορία των αθλητικών αγαθών με το εμπόριο για μπάλες διαφόρων αθλημάτων ή για τις ενδυμασίες του μπάνιου.

Η πρώτη κατηγορία περιέχει αγαθά με μεγάλη μοναδιαία αξία εξαιτίας της σπουδαιότητάς τους στην παραγωγική διαδικασία - τα αγαθά αυτά απαιτούν τεχνολογία και τεκνονομία για την παραγωγή τους, η οποία δεν μεταδίδεται εύκολα. Αυτά λοιπόν, τα υψηλής αξίας αθλητικά είδη είναι συνήθως απαραίτητα για την πρακτική ειδικών αθλημάτων (εντάσεως εξοπλισμού), π.χ. ιστιοπλοΐα και γκολφ.

Με αυτή την κατηγοριοποίηση στο νου μας, μπορούμε να προβούμε σε λεπτομερή εκτίμηση της εξειδίκευσης των προϊόντων στο πλαίσιο ενός τομεακού εμπορίου αθλητικών ειδών σε παγκόσμιο επίπεδο. Μέχρι σήμερα κάτι τέτοιο έχει υλοποιηθεί μόνο σε επίπεδο

μιας χώρας, χωρίς την παράμετρο της διεθνούς σύγκρισης.

Διεθνής Ειδίκευση στο Εμπόριο Αθλητικών Ειδών

Η διαφοροποίηση των αθλητικών ειδών σε δια-επιχειρησιακό εμπόριο μελετήθηκε αρκετά στην περίπτωση της Γαλλίας. Η εσωτερική ειδίκευση του προϊόντος μετρήθηκε μαζί με το δείκτη εισαγωγών / εξαγωγών κατά προϊόν και συνάμα, μετρήθηκε ο ενδό-επιχειρησιακός εμπορικός δείκτης για κάθε προϊόν, σύμφωνα με το μοντέλο του Μπαλάσα:

$$Bi = [(Xi - Mi) / (Xi + Mi)] \cdot 100$$

Όπου i = Βιομηχανία, εδώ αφορά ένα προϊόν ή μια ομάδα προϊόντων μικρότερη από τη συνολική βιομηχανία των αθλητικών ειδών.

Όταν $Bi = 100$ μια χώρα που είναι αποκλειστικά εξαγωγέας.

Όταν $Bi = -100$ είναι αποκλειστικά εισαγωγέας αθλητικών ειδών του τύπου i . Αυτό το προϊόν είναι τυπικά ένα "καθαρό προϊόν"

(Heckscher - Ohlin) και η χώρα που το παράγει επιδεικνύει μια ειδίκευση ως προς αυτό. Όταν $Bi > 0$, η χώρα εξάγει αθλητικά είδη τύπου i ισόποσα με αυτά που εισάγει και αυτό θεωρείται ένα "καθαρό" αγαθό κατά τον Μπαλάσα και η χώρα να έχει κατά τον Krugman μια ειδίκευση για αυτό το προϊόν. Όταν Bi σε απόλυτες τιμές είναι μικρότερο από το 70 και μεγαλύτερο από το 130, το εμπόριο θεωρείται ότι είναι ενδοβιομηχανικό, σύμφωνα και με την παραδοσιακή, διεθνή εξειδίκευση του τύπου HOS, μακροπρόθεσμη ειδίκευση της Γαλλίας ως εξαγωγέας αθλητικών ειδών εντάσεως εξοπλισμού, όπως ιστιοπλοϊκά σκάφη και βελτιώνει την καθαρή της θέση ως εισαγωγέας ειδών γυμναστικής.

Συμπερασματικά, η Γαλλία αποτελεί ένα αντιπροσωπευτικό παράδειγμα του ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες γίνονται καθαροί εξαγωγείς αθλητικών ειδών υψηλής αξίας και τεχνολογίας και παράλληλα γίνονται καθαροί εισαγωγείς των απλών αθλητικών ειδών.

Το παράδειγμα της Γαλλίας είναι ενδεικτικό του ενδοεπιχειρησιακού εμπορίου μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών με υψηλής αξίας βιομηχανικά αγαθά που λειτουργούν σε ένα περιβάλλον ολιγοπωλιακό ή μονοπωλιακό ατελές ανταγωνιστικό περιβάλλον. Το μέγεθος και το μεγάλο κομμάτι αγοράς που διαθέτει επωνυμία Rosigniol στα σκι και Beneteau στα ιστιοπλοϊκά σκάφη καταδεικνύουν την εγκυρότητα των ανωτέρω παρατηρήσεων.

Για να ολοκληρώσουμε την ανάλυση γύρω από την ειδίκευση μιας χώρας σε διεθνές επίπεδο στο εμπόριο των αθλητικών ειδών παραβάταμε ορισμένες πληροφορίες για τον τόπο προορισμού των εξαγωγών και τον τόπο προέλευσης των εισαγωγών.

Στην περίπτωση της Γαλλίας, οι βασικοί εμπορικοί της εταίροι είναι οι ΗΠΑ, η Ιαπωνία, η Γερμανία και η Ιταλία για τις εξαγωγές αθλητικών ειδών εντάσεως εξοπλισμού. Η Ιταλία, η Αυστρία και η Ελβετία για τις εισαγωγές αγαθών εντάσεως εξοπλισμού, οι χώρες της Ν.Α. Ευρώπης, της Ν. Ασίας ως

χώρες εισαγωγών για τετριμμένα αθλητικά είδη. Παρά ταύτα αυτή η ειδικεύση που προαναφέραμε στην περίπτωση της Γαλλίας, προκαλεί εμπορικό έλλειμμα για τη Γαλλία δεδομένου του ότι τα «απλά» αθλητικά είδη που εισάγονται ξεπερνούν σε αξία τα «σύνθετα».

Επανατοποθέτηση της παραγωγής: άμεσες επενδύσεις και υπερεργολαβικό εμπόριο

Αντιμετωπίζοντας τον ανταγωνισμό από τις αναπτυσσόμενες χώρες που διαθέτουν χαμηλότερο κόστος παραγωγής για τα απλά (αθλητικά είδη), οι βορειοαμερικανικές και ευρωπαϊκές εταιρίες αναγκάστηκαν να μεταφέρουν την παραγωγή τους σε χώρες της Ν.Α. Ευρώπης και του τρίτου κόσμου. Για τις εταιρίες αυτές αξίζει να μεταφερθεί η παραγωγή όταν:

$$W_h / q_h \cdot W_f / q_f > c_f + t_f + t_j + g - e$$

Όπου W_h είναι το κόστος εργασίας της χώρας προέλευσης, το q_h είναι η παραγωγικότητα της χώρας προέλευσης και αντίστοιχα W_f / q_f είναι ο δείκτης του μοναδιαίου κόστους εργασίας στην χώρα του τρίτου κόσμου όπου εγκαθίσταται η θυγατρική εταιρία, το c_f είναι το κόστος μεταφοράς των εισροών από τη χώρα h στη χώρα f , c_j είναι το κόστος μεταφοράς των εκροών από τη χώρα f στη χώρα h , t_f και t_j είναι οι τιμές από προηγούμενες διεθνείς ροές, g είναι τα έξοδα διαχείρισης της θυγατρικής εταιρίας που εγκαθίσταται στο εξωτερικό και e είναι τα έξοδα διεκπεραίωσης που εξοικονομεί η εταιρία όταν αντικαθιστά τις εξαγωγές της με προϊόντα που παράγονται στους νέους τόπους παραγωγής.

Η προαναφερθείσα στρατηγική που ακολουθήθηκε από τις Nike και Reebok, δηλαδή η μεταφορά σε τοπικούς παραγωγούς

των δραστηριοτήτων στο πλαίσιο συμβολαίων **υπερεργολαβίας** έλαβε τέτοια διάσταση ώστε η Nike, για παράδειγμα, να μην διαθέτει πια καμία μονάδα παραγωγής στην Αμερική.

Μια δεύτερη στρατηγική έγκειται στο να γίνονται **άμεσες επενδύσεις** σε χώρες με χαμηλό εργατικό κόστος με την ίδρυση σε αυτές θυγατρικών εταιριών. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα, η παγκόσμια παραγωγή σε μπάλες να έχει επικεντρωθεί στο Πακιστάν και στην Ινδία, η παγκόσμια παραγωγή τροχών ποδηλάτων να τοποθετείται στη Μαλαισία, το 90% για τις μπάλες του τένις να παράγονται στην Κορέα και ένα μεγάλο μέρος αθλητικών ενδυμασιών να παράγονται στην Ιταλία, στην Πορτογαλία και στη Νότια Ευρώπη. Όλα αυτά τα προϊόντα άρχισαν κατόπιν να εισάγονται στις ανεπτυγμένες χώρες, είτε με τη μορφή του ενδο-επιχειρησιακού εμπορίου, είτε ως επανεισαγωγές τελικών αγαθών. Επίσης, παρατηρήθηκε ότι από τις αρχικώς αποδέκτριες χώρες της μεταφοράς των εργοστασίων ξεκίνησε μια τάση για **δευτερογενή μεταφορά σε άλλες γειτονικές χώρες με φθηνότερο εργατικό κόστος**, όπως η Ταϊλάνδη, το Βιετνάμ και η Μαλαισία. Ως εκ τούτου προκύπτει μια παγκοσμιοποίηση της βιομηχανίας των αθλητικών ειδών στο εμπόριο και στην παραγωγή των ειδών. Για παράδειγμα το 1998, 41% από τις συνολικές πωλήσεις της Nike πραγματοποιήθηκαν εκτός ΗΠΑ και το 45% των πωλήσεων της Adidas πραγματοποιήθηκαν εκτός Ευρώπης (Bourg & Gouguet, 2001).

Παιδική Εργασία στις Νέες Χώρες Παραγωγής Αθλητικών Ειδών

Το σημαντικότερο θέμα που προκύπτει στις βιομηχανίες που έχουν δημιουργηθεί για την παρα-

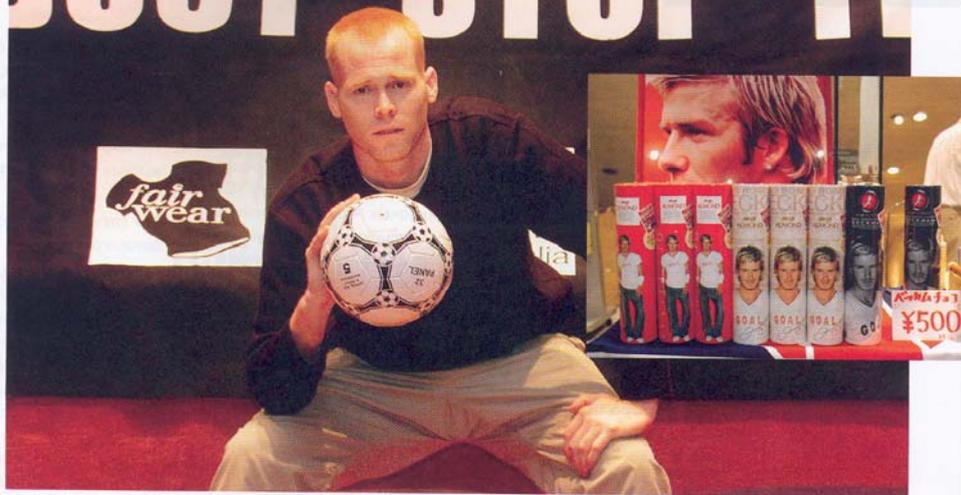
γωγή «απλών» αθλητικών ειδών, είτε ως θυγατρικές εταιρίες, είτε ως υπερεργολαβίες είναι αυτό της παιδικής εργασίας.

Στην Ινδονησία 160 χιλιάδες εργαζόμενοι απασχολούνται στην παραγωγή αθλητικών υποδημάτων της Nike με ημερήσιο μισθό μισό δολάριο και ένα ποτήρι γάλα, όταν τα μέλη του Δ.Σ. της Nike κερδίζουν ετήσια μισθό πάνω από 5 εκατομμύρια δολάρια ο καθένας, ποσό που είναι το διπλάσιο των μισθών για τους 6.600 εργαζόμενους στο εργοστάσιο της Nike στη Τζακάρτα. Κάθε ζευγάρι αθλητικών παπουτσιών στις αναπτυσσόμενες χώρες δίνει στον εργαζόμενο 10 λεπτά του δολαρίου (0,2% της τιμής πώλησης), ενώ ο κάθε μέτοχος παίρνει 40 λεπτά, οι υπερεργολάβοι της Nike στην Ινδονησία είναι εγκατεστημένοι σε ειδικές κλειστές εμπορικές περιοχές όπου ένοπλοι φρουροί επιβλέπουν την παραγωγή και όπου τα εργατικά συνδικάτα βρίσκονται σε απαγόρευση.

Η Παγκόσμια Ένωση των Βιομηχανικών Παραγωγής Αθλητικών Ειδών διοργάνωσε συνέδριο με σκοπό να μελετηθούν οι οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις από την παραγωγή των αθλητικών ειδών στις αναπτυσσόμενες χώρες. Στο πλαίσιο αυτό εκπρόσωποι της WFSJI συναντήθηκαν με την παγκόσμια οργάνωση εργασίας (ILO), ώστε να υλοποιηθεί ένα πρόγραμμα που θα εξαλείφει την παιδική εργασία από την παραγωγή μπάλων ποδοσφαίρου στο Πακιστάν. Το πρόβλημα όμως έγκειται στο ότι αυτό το πρόγραμμα απαιτούσε εθελοντική δέσμευση και όχι υποχρεωτική δέσμευση για τις εταιρίες.

Τέλος, η εν λόγω οργάνωση θέσπισε το 1997 έναν **κώδικα δεοντολογίας** για τις πρακτικές που αφορούν στις συνθήκες απασχόλησης στις χώρες παραγωγής, στοχεύοντας σε μηδενική ανοχή στα ζητήματα της παιδικής απασχόλησης.

JUST STOP IT

Η Σπανιότητα Μικροοικονομικών Δεδομένων για τις Διεθνείς Επιχειρήσεις στην Βιομηχανία Αθλητικών Ειδών

Λόγω έλλειψης σχετικών δεδομένων, οι μελετητές βασίζονται μόνο σε έρευνες πεδίου. Παρ' όλα αυτά, η δομή της παγκόσμιας αγοράς έχει τη μορφή ενός ολιγοπωλίου. Για παράδειγμα, η παγκόσμια αγορά αθλητικών υποδημάτων είναι αντιπροσωπευτική της ολιγοπωλιακής δομής, με δώδεκα επιχειρήσεις να κατέχουν το 83,4% της αγοράς το 1998.

Η παγκόσμια στρατηγική των εταιριών αυτών διαθέτει μια πολλή καλή εικόνα του ανταγωνισμού και επικεντρώνει τις δραστηριότητες στις χώρες της Β. Αφρικής, της Ευρώπης και της Ιαπωνίας δρώντας ως ένας παγκόσμιος παίκτης στην παγκόσμια οικονομία. Οι εταιρίες αναζητούν την καινοτομία σε παγκόσμιο επίπεδο, εγκαθιστούν τις δραστηριότητές τους εκεί όπου είναι το συγκριτικό τους πλεονέκτημα και διευθύνουν ένα δίκτυο θυγατρικών, εργοστασίων και επιχειρήσεων με τη βοήθεια των τεχνολογιών αιχμής.

Παράλληλα, οι εταιρίες αυτές προχωρούν σε συγχωνεύσεις και σε στρατηγικές χορηγιών σε παγκόσμιο επίπεδο (βλέπε π.χ. την Adidas, τη Nike και τη Reebok). Η συνολική αγορά για αθλητικές χορηγίες εκτιμάται ότι ανέρχεται στα 15 δις. Ευρώ το 1998.

Συμπεράσματα

Το διεθνές εμπόριο αθλητικών ειδών και ο ρόλος των διεθνικών εταιριών παραμένει απροσέλαστος χώρος για την έρευνα τις οικονομικής επιστήμης του αθλητισμού. Αυτά τα συναφή θέματα απαιτούν περισσότερη εμπειρική έρευνα, η οποία θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως εξέδρα εκτόξευσης μιας πιο σύνθετης οικονομικής ανάλυσης.

Βιβλιογραφία

Andreff W. (1989), 'L'internationalisation économique du sport', in W. Andreff, ed., *Economie politique du sport* (Paris: Dalloz), 203-236.

Andreff W. (2003), *Les multinationales globales*, Repères n° 187, 2nd ed. (Paris: La Découverte).

Andreff W., J.-F. Bourg, B. Halba, J.-F. Nys (1994), *The*

Economic Impact of Sport in Europe: Financing and Economic Impact, Background document, 14th Informal Meeting of European Sports Ministers, Council of Europe, Strasbourg, 28-29 April.

Andreff W., J.-F. Nys (2002), *Economie du sport, Que sais-je ?* n° 2294, 5th edition (Paris: Presses Universitaires de France).

Bourg J.-F., J.-J. Gouguet (2001), *Economie du sport, Repères* n° 309 (Paris: La Découverte).

Donagu M.T., R. Barff (1990), 'Nike Just Did It: International Subcontracting and Flexibility in Athletic Footwear Production', *Journal of the Regional Studies Association*, 24, 537-551.

Harvey J., M. Saint-Germain (2001), 'Sporting Goods Trade, International Division of Labor, and the Unequal Hierarchy of Nations', *Sociology of Sport Journal*, 18, 231-246.

Riddle J. (1997), 'Sports Industry Tackles Child Labor Issue. Ball Manufacturers Spearhead Effort', *WFSGI News Bulletin*, January-February (WFSGI: World Federation of the Sporting Goods Industry).

Tucker A. (1997), 'Child Labor Issue at the Top of the Global Agenda', *WFSGI News Bulletin*, August.

Εισαγωγή

Ολυμπιακοί Αγώνες αποτελούν το μεγαλύτερο αθλητικό γεγονός που πραγματοποιείται κάθε τέσσερα χρόνια σε διαφορετικές πόλεις (χώρες) και διαρκεί περίπου τρεις εβδομάδες. Η οργάνωσή τους απαιτεί μια προετοιμασία αρκετών ετών. Αυτός είναι και ο κύριος λόγος που η Διεθνής Οργανωτική Επιτροπή (ΔΟΕ), ως ο νόμιμος κάτοχος των δικαιωμάτων των Αγώνων, ανακοινώνει επτά χρόνια νωρίτερα, μέσω πλειοδοτικού διαγωνισμού, τη φιλοξενούσα πόλη. Η φιλοξενούσα πόλη των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 ανακοινώθηκε το Σεπτέμβριο του 1997. Η έγκαιρη αυτή γνωστοποίηση της Ολυμπιακής πόλης δίνει τον απαραίτητο χρόνο στις διοργανώτριες αρχές να προετοιμαστούν για τους Αγώνες.

Όπως συνέβαινε και στην αρχαιότητα, οι μοντέρνοι Ολυμπιακοί Αγώνες δεν αποτελούν ένα απλό αθλητικό γεγονός. Η ΔΟΕ βλέπει τους αγώνες ως μια ευκαιρία για την φιλοξενούσα πόλη (χώρα) να

επιτύχει μη αθλητικούς σκοπούς. Αν και οι οικονομικές επιδράσεις θεωρούνται πολύ σημαντικές, άλλες επιδράσεις, όπως κοινωνικές, πολιτιστικές, περιβαλλοντικές, και πολιτικές, συνεκτιμώνται εξίσου. Η φιλοξενία και η διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων θεωρούνται ως μια σημαντική ευκαιρία για περαιτέρω οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της πόλης (χώρας). Η ανάλυση των οικονομικών και κοινωνικών επιδράσεων των Ολυμπιακών Αγώνων έχει αποτελέσει εκτεταμένα αντικείμενο έρευνας. Οι Αγώνες θεωρούνται πως αποτελούν μια ειδική εκδήλωση (hallmark event) που συμπεριλαμβάνει μια σειρά δραστηριοτήτων, όπως:

1. Την κατασκευή των απαραίτητων αθλητικών εγκαταστάσεων, προσωρινές και μόνιμες, για τη διεξαγωγή των Αγώνων.
2. Τη διοργάνωση αθλητικών γεγονότων κατά τη διάρκεια της Ολυμπιάδας (τέσσερα χρόνια που προηγούνται των Αγώνων).
3. Την προσέλκυση διεθνών τουριστών, από τη στιγμή της ανα-

κοίνωσης της φιλοξενούσας πόλης από τη ΔΟΕ έως και αρκετά χρόνια μετά τη λήξη των Αγώνων.

4. Την αύξηση των ιδιωτικών επχωρίων και ξένων επενδύσεων.
5. Την επένδυση σε ανθρώπινο δυναμικό.

Οι διάφορες φάσεις των οικονομικών δραστηριοτήτων των Αγώνων δίνονται στον Πίνακα 1. Η οικονομική ανάπτυξη που επιτεύχθηκε στο Σίδνεϋ και τη Βαρκελώνη αποτελούν δύο επιτυχημένα παραδείγματα. Από μεθοδολογικής άποψης, είναι πολύ δύσκολο να εκτιμηθούν οι οικονομικές επιδράσεις με ακρίβεια, επειδή εκτείνονται σε μια χρονική περίοδο μεγαλύτερη των 10 ετών (1998-2011 για την Αθήνα). Είναι πολύ σημαντικό να προσδιοριστεί με σαφήνεια το μακροοικονομικό περιβάλλον μέσα στο οποίο θα πραγματοποιηθούν όλες οι Ολυμπιακές δραστηριότητες, όπως ο τρόπος χρηματοδότησης της κατασκευής των έργων, οι υπάρχουσες συνθήκες στην αγορά εργασίας, η παραγωγικότητα όλων των συντελε-

Πίνακας 1 – Χρονοδιάγραμμα Οικονομικών Δραστηριοτήτων των Ολυμπιακών Αγώνων

Οικονομικές Δραστηριότητες	Φάσεις	Περίοδος Προετοιμασίας (1998-2004)	Περίοδος Αγώνων (2004)	Περίοδος Μετά τους Αγώνες (2005-2010)
Δημόσιες Επενδύσεις (Υποδομές + Αθλητικές Εγκαταστάσεις)		***	Όχι	Όχι
Αθλητικοί Αγώνες		**	***	*
Τουριστικές Επισκέψεις λόγω των Αγώνων		*	***	**
Ιδιωτικές Επενδύσεις		**	*	**
Ξένες Επενδύσεις		*	*	**
Κατάρτιση και Εκπαίδευση Προσωπικού		***	**	Όχι
Εξαγωγές		Όχι	*	**

***Πολύ Μεγάλη Δραστηριότητα **Μεγάλη Δραστηριότητα *Μικρή δραστηριότητα

Μια Ανάλυση Κόστους-Οφέλους της Μεταολυμπιακής Χρήσης των Αθλητικών Εγκαταστάσεων των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004

των Δρ. Γρηγόρη Θ. Παπανίκου και Δρ. Βασιλείου Πατσουράτη
Αθηναϊκό Ινστιτούτο Εκπαίδευσης και Έρευνας & Οικονομική και Κοινωνική
Επιτροπή της Ελλάδας και Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθήνας

στάσης παραγωγής και ο διεθνής τουρισμός.

Οι επιπτώσεις των Ολυμπιακών Αγώνων δεν είναι πάντοτε θετικές. Η πραγματοποίηση του γεγονότος μπορεί να αφήσει πίσω της μια πόλη ή μια χώρα χρεωμένη με έργα και επενδύσεις (αθλητικές εγκαταστάσεις) που δεν έχουν εναλλακτική χρήση. Υπάρχει μεγάλη ανησυχία ότι οι περιορισμένοι πόροι δεν χρησιμοποιούνται πάντοτε αποτελεσματικά (π.χ. δεν γίνονται επενδύσεις που θα μεγιστοποιήσουν το οικονομικό και κοινωνικό όφελος). Οι Noll & Zimbalist (1997) και Siegfried & Zimbalist (2000) ισχυρίζονται ότι η οικονομική αξιολόγηση των αθλητικών εγκαταστάσεων δεν είναι εύκολη, γεγονός το οποίο οδηγεί σε μια υπερεκτίμηση των οικονομικών ωφελειών και σε μια υποεκτίμηση του συνολικού κόστους, συνηγορώντας υπέρ της κατασκευής του έργου.

Αρκετοί συγγραφείς αποφαίνονται ότι οι ειδικές εκδηλώσεις, όπως οι Ολυμπιακοί Αγώνες, αποτελούν μια σημαντική ευκαιρία για συνολική αστική ανάπτυξη, ιδίως του ιστορικού κέντρου των πόλεων που φιλοξενούν τους Αγώνες.

Αυτού του είδους η ανάπτυξη υπήρξε ιδιαίτερα σημαντική για τη Βαρκελώνη (και αναμένεται να είναι και για την Αθήνα) όπου σύμφωνα με τον Judd (1999), δημιουργήθηκε ένα κέντρο που το χαρακτηρίζει η βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών και τα αυξημένα επίπεδα ασφάλειας. Τα δύο πιο σημαντικά συστατικά αυτής της αναζωογόνησης της πόλης αποτελούν η κατασκευή των αθλητικών εγκαταστάσεων και των συνεδριακών χώρων. Για πόλεις που βιώνουν την αστική υποβάθμιση για αρκετά χρόνια, όπως η Αθήνα, η αστική αυτή αναβάθμιση είναι πολύ σημαντική. Εάν αναλογιστεί κανείς τις πολιτικές ενέργειες που απαιτούνται για τέτοιου είδους μεγάλα γεγονότα, τότε θα μπορούσε να καταλήξει στο ότι οι Ολυμπιακοί Αγώνες αποτελούν μια τεράστια ευκαιρία για αυτές τις πόλεις να εφαρμόσουν προγράμματα αστικής αναβάθμισης. Μελέτες που διεξήχθησαν από τον Phegan (2002) για τους Αγώνες Commonwealth στην πόλη του Μάντσεστερ, τον Kiely (2002) για το Αμερικανικό Κύπελλο στη Νέα Ζηλανδία, τον Morgan (2002) για το Παγκόσμιο Κύπελλο Ράγκμπι στην Ουαλία και τον Frick (2002)

για τον αγώνα Μαραθωνίου στο Βερολίνο, έχουν συμπεράνει ότι η πραγματοποίηση των αγώνων αυτών είχε θετικές και συνεχείς επιδράσεις στη διοργανώτρια πόλη. Όμως, η βασική οικονομική ερώτηση ακόμη είναι σε ισχύ: αποτελούν όλες αυτές οι (αθλητικές) επενδύσεις μια αποτελεσματική κατανομή των περιορισμένων πόρων; Οι περισσότεροι οικονομολόγοι ισχυρίζονται πως όχι. Πολιτικοί λόγοι, καθώς και η χρησιμοποίηση δημόσιων χρημάτων για την κατασκευή των αθλητικών εγκαταστάσεων, εξηγούν τη μεγάλη ζήτηση για τέτοιου είδους επενδύσεις. Οι οικονομολόγοι έχουν αναπτύξει ένα πλαίσιο μέτρησης της αποτελεσματικότητας τέτοιων επενδυτικών προγραμμάτων, την Ανάλυση Κόστους-Οφέλους (Cost Benefit Analysis - CBA). Στην επόμενη ενότητα παρουσιάζεται αυτή η μέθοδος, με σκοπό να εκτιμηθεί η αποτελεσματικότητα των Ολυμπιακών αθλητικών εγκαταστάσεων των Αγώνων του 2004.

Γίνεται μεγάλη συζήτηση, συνήθως στα μέσα μαζικής επικοινωνίας, σχετικά με το κατά πόσο το κόστος των Αγώνων θα επιβαρύνει τους φορολογούμενους πολίτες της

χώρας που τους φιλοξενεί. Το λεγόμενο «Ολυμπιακό Κόστος» θα έπρεπε να περιλαμβάνει μόνο το κόστος που είναι απαραίτητο για την οργάνωση των Αγώνων, δηλαδή τις ενέργειες εκείνες που δεν θα πραγματοποιούνταν στη χώρα αν δε διεξάγονταν οι Αγώνες. Το καθαρό Ολυμπιακό Κόστος θα έπρεπε να λαμβάνει υπόψη του τα έσοδα που πιθανώς προέρχονται από τους Αγώνες, συμπεριλαμβανομένων των μεταολυμπιακών δαπανών για υλικά που πρώτη φορά χρησιμοποιήθηκαν στους Αγώνες (sunk cost materials). Βάσει αυτού, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας έχουν την τάση να υπερεκτιμούν το πραγματικό κόστος οργάνωσης των Αγώνων.

Ανάλυση Κόστους-Οφέλους των Ολυμπιακών Αθλητικών Εγκαταστάσεων

Η ανάλυση κόστους-οφέλους (CBA) αποτελεί την κυρίαρχη μέθοδο οικονομικής απόδοσης δημοσίων επενδύσεων. Η μέθοδος CBA έχει ευρέως χρησιμοποιηθεί από τις δημόσιες αρχές, προκειμένου να κάνουν εκ των προτέρων (ex ante) και εκ των υστέρων (ex post) αξιολόγηση πολλών δημοσίων επενδύσεων και επίσης, έχει γίνει το απαραίτητο εργαλείο λήψης αποφάσεων στον δημόσιο τομέα. Αυτό το εργαλείο μέτρησης της οικονομικής απόδοσης στα εφαρμοσμένα οικονομικά έχει γίνει αντικείμενο μεγάλης κριτικής, τόσο από ακαδημαϊκούς οικονομολόγους, όσο και από γραφειοκράτες του δημόσιου τομέα. Οι οικονομολόγοι πολύ σωστά αναφέρουν ότι η χρήση της μεθόδου CBA από τους πολιτικούς και τους γραφειοκράτες δεν αποφέρει τα αναμενόμενα αποτελέσματα, διότι χρησιμοποιείται για την εκπλήρωση δημοσίων συμφερόντων. Από την πλευρά τους, οι πολιτικοί ισχυρίζονται ότι η μέθοδος CBA δεν λαμβάνει υπόψη πάντα το σύνολο

των ωφελειών ενός συγκεκριμένου προγράμματος.

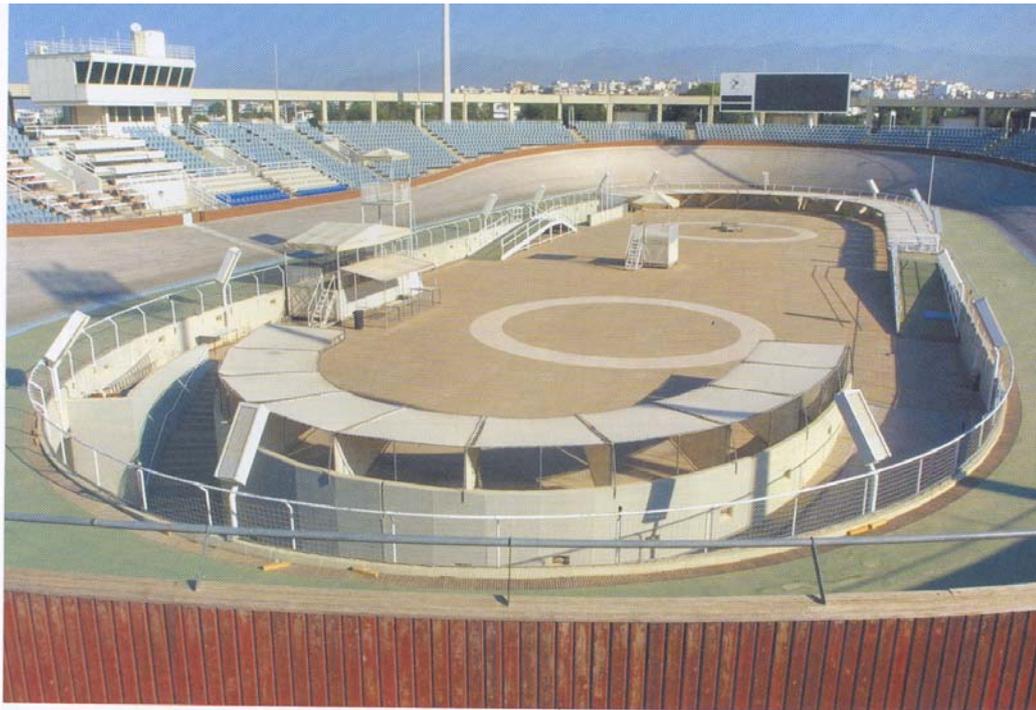
Ο σκοπός της παρούσης ενότητας δεν είναι να εμβαθύνει σε αυτή τη διαμάχη μεταξύ οικονομολόγων και πολιτικών. Οι Boardman και άλλοι (2001) παρουσιάζουν ένα καλό λόγο σχετικά με το γιατί και το πώς η μέθοδος CBA δύναται να χρησιμοποιηθεί ώστε να βοηθήσει τους πολιτικούς στη λήψη αποφάσεων σχετικά με τις δημόσιες επενδύσεις. Από θεωρητικής άποψης, η μέθοδος CBA συνδέεται άμεσα με τα οικονομικά της ευμερείας, τα οποία έχουν μια μακρά ιστορία, πηγαίνοντας πίσω στους κλασσικούς οικονομολόγους (Pelsky, 2001). Σ' αυτή τη μελέτη, η μέθοδος CBA χρησιμοποιείται για να εκτιμήσει την οικονομική αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα της μεταολυμπιακής αξιοποίησης των αθλητικών εγκαταστάσεων των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας το 2004. Η κατασκευή των αγωνιστικών χώρων αποτέλεσε μια σημαντική δαπάνη επένδυση. Εκτός από μια αθλητική και μια μη αθλητική εγκατάσταση, όλες οι υπόλοιπες εγκαταστάσεις πραγματοποιήθηκαν με δημόσιες δαπάνες. Υπάρχει μια καλή εξήγηση γι' αυτό. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες μπορεί να θεωρηθούν ως ένα δημόσιο αγαθό, διότι δεν είναι ούτε πιθανό, ούτε επιθυμητό, να αποκλίσουν κάποιον από το να «καταναλώσει» το αγαθό Ολυμπιάδα και Ολυμπιακοί Αγώνες που διεξάγονται σε μια χώρα.

Αυτό συνεπάγεται ότι η αγορά αποτυγχάνει όσον αφορά στην οργάνωση και διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων. Οποιαδήποτε υπάρχει αποτυχία της αγοράς, ο ρόλος του κράτους είναι σημαντικός. Στην περίπτωση των Ολυμπιακών Αγώνων, η δημόσια συμμετοχή είναι πολύ-παραγωγική. Η ΔΟΕ έχει το μονοπώλιο, αφού κατέχει τα δικαιώματα οργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων κάθε τέσσερα χρόνια. Σε κάθε Ολυμπιάδα, μέσω ενός πλειοδοτικού διαγωνισμού, η

ΔΟΕ εκχωρεί τα δικαιώματα οργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων σε μια ανώνυμη εταιρία, η οποία έχει την υποστήριξη της κυβέρνησης. Στην περίπτωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, η Οργανωτική Επιτροπή Ολυμπιακών Αγώνων «Αθήνα 2004» είναι η ανώνυμη εταιρία που ιδρύθηκε με νόμο από το Ελληνικό Κοινοβούλιο και κατέχει τα δικαιώματα οργάνωσης των Αγώνων του 2004. Η λύση της εταιρίας αυτής θα επέλθει αμέσως μετά το πέρας των Αγώνων.

Υπάρχουν δύο τύποι της μεθόδου CBA: η εκ των προτέρων (ex ante) και η εκ των υστέρων (ex post) αξιολόγηση των δημοσίων επενδύσεων και πολιτικών. Η εκ των προτέρων αξιολόγηση (ex ante) βοηθάει τους πολιτικούς ώστε να αποφασίσουν εάν ένα πρόγραμμα πρέπει να πραγματοποιηθεί ή όχι. Η εκ των υστέρων αξιολόγηση (ex post) γίνεται μετά από την εκτέλεση του προγράμματος και συνεπώς, όλα τα κόστη έχουν υπολογιστεί (sunk costs). Όσον αφορά στις Ολυμπιακές εγκαταστάσεις, η ex ante αξιολόγηση θα μπορούσε να είχε βοηθήσει τους πολιτικούς να αποφασίσουν εάν ορισμένες εγκαταστάσεις θα είχαν μεταολυμπιακή χρήση (μόνιμες κατασκευές) ή όχι (προσωρινές κατασκευές). Τέτοιου είδους ανάλυση δεν έγινε. Όμως, έστω και σ' αυτό το στάδιο, η ex post ανάλυση μπορεί να βοηθήσει τα κυβερνητικά στελέχη να αποφασίσουν ποιες θα είναι οι εναλλακτικές χρήσεις για το σύνολο των αθλητικών εγκαταστάσεων.

Η μέθοδος CBA που εφαρμόζεται στην παρούσα αξιολόγηση περιορίζεται μόνο στην οικονομική πλευρά των ωφελειών και του κόστους. Δίνεται έμφαση στην αποδοτική και αποτελεσματική κατανομή των περιορισμένων πόρων. Αν και η επίτευξη της αποδοτικότητας θα πρέπει να είναι ένας σημαντικός σκοπός των πολιτικών, κυρίως διότι είναι αυ-

τοί που χρησιμοποιούν τα χρήματα των φορολογουμένων πολιτών, άλλοι παράγοντες, όπως η ισοότητα, η πολιτική και η εθνική ασφάλεια, πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη.

Αν και η εφαρμογή της μεθόδου CBA συνοδεύεται από οικονομικές και κοινωνικές αντιπαραθέσεις, η έννοια της είναι πολύ απλή. Οι δημόσιες επενδύσεις και οι πολιτικές θα πρέπει να αξιολογούνται σύμφωνα με το Καθαρό Συνολικό Όφελος (NTB), το οποίο είναι ίσο με το Συνολικό Όφελος (TB) πλην το Συνολικό Κόστος (TC):

$$NTB = TB - TC$$

Μια χρήσιμη διάκριση είναι μεταξύ οικονομικού (E) και κοινωνικού (S) οφέλους και κόστους. Εφαρμόζοντας αυτή τη διάκριση στα παραπάνω, ένας διαχωρισμός του Καθαρού Συνολικού Οφέλους (NTB) είναι σε Καθαρό Οικονομικό Όφελος (NEB) και Καθαρό Κοινωνικό Όφελος (NSB):

$$NTB = NEB + NSB$$

Το Καθαρό Οικονομικό Όφελος (NEB) είναι το αντίστοιχο

των κερδών σε μια ιδιωτική εταιρεία και το Καθαρό Κοινωνικό Όφελος (NSB) είναι αυτό που οι οικονομολόγοι θα μπορούσαν να θεωρήσουν ως εξωτερική επίδραση μιας ιδιωτικής επιχείρησης. Σ' αυτή τη μελέτη, η μέθοδος CBA για την αξιολόγηση των Ολυμπιακών αθλητικών εγκαταστάσεων περιορίζεται μόνο στην ανάλυση του Καθαρού Οικονομικού Οφέλους (NEB). Η εξέταση του Καθαρού Κοινωνικού Οφέλους (NSB) θα απαιτούσε μια διαφορετική μεθοδολογία. Οι οικονομολόγοι έχουν πρόσφατα αναπτύξει τη μέθοδο της πιθανολογικής αξιολόγησης (contingent valuation) για τον υπολογισμό του Καθαρού Κοινωνικού Οφέλους (NSB) των δημόσιων προγραμμάτων και πολιτικών. Η παρούσα μελέτη ασχολείται με την οικονομική αποδοτικότητα των Ολυμπιακών αθλητικών εγκαταστάσεων. Η εξέταση του Καθαρού Κοινωνικού Οφέλους (NSB) είναι πολύ σημαντική, αλλά είναι πέρα του σκοπού της παρούσης έρευνας.

Οι Ολυμπιακές Εγκαταστάσεις: Τοποθεσία και Χαρακτηριστικά

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες αποτελούν το μεγαλύτερο αθλητικό γεγονός του κόσμου και απαιτούν την κατανομή τεράστιων πόρων, προκειμένου να κατασκευαστούν οι αθλητικές εγκαταστάσεις. Οι περισσότερες εκ των κατασκευαστικών εργασιών γίνονται στην Ολυμπιακή πόλη που έχει υποδείξει η ΔΟΕ ως τη φιλοξενούσα πόλη. Όμως, τις περισσότερες φορές, ορισμένα αγωνίσματα διεξάγονται σε άλλες πόλεις της χώρας. Στην περίπτωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, η πλειοψηφία των Ολυμπιακών αγωνισμάτων θα γίνουν στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας, την Αττική, ενώ τέσσερις Ολυμπιακές πόλεις θα φιλοξενήσουν προκριματικούς και προημιτελικούς αγώνες ποδοσφαίρου. Μόλις πρόσφατα, αποφασίστηκε από τη ΔΟΕ ότι το αγώνισμα της Σφαιροβολίας θα διεξαχθεί στην αρχαία Ολυμπία.

Πίνακας 2 – Ολυμπιακές Αθλητικές Εγκαταστάσεις

A/A	Εγκατάσταση	Τοποθεσία	Χωρητικότητα	Αθλήματα	Κόστος (σε εκ. Ευρώ)
1.	Ολυμπιακό Στάδιο	Μαρούσι	75.000	Στίβος, εκτός της Σφαιροβολίας (αρχαία Ολυμπία)	22
2.	Ολυμπιακό Συγκρότημα Αντισφαίρισης	Μαρούσι	20.000	Αντισφαίριση	38
3.	Ολυμπιακό Κλειστό Γυμναστήριο	Μαρούσι	15.000 18.000	- Γυμναστική - Καλαθοσφαίριση	9
4.	Ολυμπιακό Κέντρο Υγρού Στίβου	Μαρούσι	25.000	Κολύμβηση, Συγχρονισμένη Κολύμβηση, Υδατοσφαίριση & Καταδύσεις	27
5.	Ολυμπιακό Ποδηλατοδρόμιο ¹	Μαρούσι	5.000	Ποδηλασία Πίστας	-
6.	Ολυμπιακό Αθλητικό Κέντρο	Φάληρο	31.500	Τάε-κβο-ντο, Μπιτς Βόλεϊμπολ & Χειροσφαίριση	231
7.	Στάδιο Ειρήνης & Φιλίας	Φάληρο	14.000	Βόλεϊμπολ	24
8.	Ολυμπιακές Εγκαταστάσεις	Ελληνικό	67.500	Μπείζμπολ, Σόφτμπολ, Ξιφασκία, Χειροσφαίριση & Χόκεϊ	190
9.	Ολυμπιακό Γυμναστήριο	Γαλάτσι	6.000	Επιτραπέζια Αντισφαίριση & Ρυθμική Γυμναστική	54
10.	Ολυμπιακό Κλειστό Γυμναστήριο	Περιστερί	8.400	Πυγμαχία	15
11.	Ολυμπιακό Γυμναστήριο Άρσης Βαρών	Νίκαια	5.000	Άρση Βαρών	47
12.	Ολυμπιακό Κέντρο Ιστιοπλοΐας	Άγιος Κοσμάς	6.600	Ιστιοπλοΐα	125
13.	Εγκαταστάσεις Ολυμπιακού Τριάθλου ²	Βουλαγμένη	3.000	Τριάθλο	-
14.	Ολυμπιακό Συγκρότημα	Γουδί	12.000	Μοντέρνο Πένταθλο, Αντιπέρσιον	38
15.	Ολυμπιακό Κέντρο Ιππασίας	Μαρκόπουλο	67.000	Ιππασία	103
16.	Ολυμπιακό Κέντρο Σκοποβολής	Μαρκόπουλο	13.000	Σκοποβολή	52
17.	Ολυμπιακό Κωπλοτοδρόμιο	Σχοινιάς	24.500	Κωπλοσία, Κανέ / Καγιάκ σπριντ	154
18.	Ολυμπιακό Κέντρο Σλάλομ	Ελληνικό	5.000	Κανέ / Καγιάκ σλάλομ	33
19.	Παναθηναϊκό Στάδιο	Κέντρο Αθίνas	5.500 45.000	- Τοξοβολία - Μαραθώνιος (Τερματισμός)	3
20.	Εθνικό Στάδιο	Πάτρα	20.000	Ποδόσφαιρο	36
21.	Πανθεσσαλικό Στάδιο	Βόλος	22.000	Ποδόσφαιρο	52
22.	Καυτανζόγλειο Στάδιο	Θεσσαλονίκη	40.000	Ποδόσφαιρο	49
23.	Παγκρήτιο Στάδιο	Ηράκλειο	33.000	Ποδόσφαιρο	49
24.	Στάδιο Καραϊσκάκη	Φάληρο	35.000	Ποδόσφαιρο (τελικό)	55
25.	Διαδρομή Κέντρου Αθίνas	Αθήνα	-	Ποδηλασία Δρόμου	2
26.	Διαδρομή Πάρνηθas	Πάρνηθα	-	Ορεινή Ποδηλασία	2
27.	Ολυμπιακό Γυμναστήριο	Άνω Λιόσια	9.300 8.000	- Τζούντο - Πάλη	84
	TOTAL				1.493

Πηγή: Ειδικό Έντυπο «Ολυμπιακές Αθλητικές Εγκαταστάσεις», Ιούνιος, 2002, ΥΠΕΧΩΔΕ, Ειδικό Έντυπο «Ολυμπιακές Αθλητικές Εγκαταστάσεις», Επίσημη Ηλεκτρονική Σελίδα Οργανωτικής Επιτροπής Ολυμπιακών Αγώνων www.athens2004.gr, & Επίσημη Ηλεκτρονική Σελίδα Γενικής Γραμματείας Ολυμπιακών Αγώνων www.ggoa.gr.

1. Το κόστος του Ολυμπιακού Ποδηλατοδρομίου εντάσσεται στο έργο αισθητικής ενοποίησης ΟΑΚΑ - Μελέτη Santiago Calatrana.
- 2 Το κόστος των προσωρινών κατασκευών (overlays) δεν συμπεριλαμβάνεται στον Ολυμπιακό προϋπολογισμό, αλλά καλύπτεται από τον προϋπολογισμό της ΟΕΟΑ «Αθήνα 2004».

Ο Πίνακας 2 παρουσιάζει τις 27 αθλητικές εγκαταστάσεις που θα φιλοξενήσουν τα Ολυμπιακά αγωνίσματα. Περίπου το ένα τρίτο του συνόλου των ολυμπιακών αγωνισμάτων θα διεξαχθεί στις αθλητικές εγκαταστάσεις του Δήμου Αμαρουσίου, οι οποίες ανακαινίστηκαν για την πραγματοποίηση των Ολυμπιακών Αγώνων. Το συνολικό κόστος των επενδύσεων ανέρχεται σε 1,5 δισεκατομμύρια ευρώ, συμπεριλαμβανομένων τόσων κατασκευαστικών εργασιών, όσο και των εργασιών ανακατασκευής, βελτίωσης και ανακαίνισης. Σημειώνεται ότι μόνο δύο εκ των 27 αθλητικών εγκαταστάσεων βρίσκονται εντός των ορίων του Δήμου Αθηναίων.

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι η κατασκευή των αθλητικών αυτών εγκαταστάσεων συνεπάγεται σημαντικό κόστος, που θα εξοικονομηθεί από τους Έλληνες φορολογούμενους πολίτες. Επίσης, είναι βέβαιο ότι υπάρχει σημαντική δημόσια συμμετοχή και υποστήριξη των Αγώνων, αναδεικνύοντας έτσι τη μεγάλη εθνική περηφάνια. Όμως, το μεγαλύτερο κόστος δεν είναι το κόστος κατασκευής των αθλητικών εγκαταστάσεων, αλλά το κόστος συντήρησης και λει-

τουργίας τους μεταολυμπιακά. Η μεταολυμπιακή αξιοποίηση τους εξετάζεται στην επόμενη ενότητα.

Μεταολυμπιακή Χρήση

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες αφήνουν μια σημαντική κληρονομιά στη φιλοξενούσα πόλη. Η κληρονομιά αυτή περιλαμβάνει απτά και μη απτά στοιχεία. Στα πρώτα συμπεριλαμβάνονται οι αθλητικές εγκαταστάσεις, οι οποίες, όμως, θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν μεταολυμπιακά, μόνο εάν λειτουργήσουν με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορούν να καλύπτουν τουλάχιστον το κόστος λειτουργίας και συντήρησης. Ιδανικά, θα έπρεπε να είναι σε θέση να καλύπτουν και το κόστος απόσβεσης των αρχικών επενδύσεων. Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται τα εναλλακτικά σενάρια χρήσης (δημόσιας ή ιδιωτικής) της κάθε αθλητικής εγκατάστασης ξεχωριστά. Για πρακτικούς λόγους, το υπάρχον νομικό καθεστώς, που προσδιορίζει ακριβώς τις επιτρεπόμενες χρήσεις, έχει ληφθεί υπόψη. Ένας δεύτερος περιορισμός προέρχεται από τις ίδιες τις αθλητικές ομοσπονδίες, οι οποίες μετά τους

Αγώνες επιθυμούν να χρησιμοποιήσουν τις εγκαταστάσεις για ίδια χρήση, με σκοπό τη διεξαγωγή αγώνων, προπονήσεων και εκπαίδευσης.

Οι μεταολυμπιακές χρήσεις ταξινομήθηκαν σε επτά γενικές κατηγορίες: Επαγγελματικός Αθλητισμός, Ερασιτεχνικός Αθλητισμός, Πολιτιστικές Εκδηλώσεις, Εμπορική Χρήση, Χώρος Γραφείων, Συνεδριακός Χώρος και Χώρος Κατοικιών. Προτείνεται στους διαχειριστές των αθλητικών εγκαταστάσεων η δυνατότητα εναλλακτικών και περισσότερων της μιας χρήσεων. Ο Πίνακας 3 (επόμενη σελίδα) παρουσιάζει τις προτεινόμενες μεταολυμπιακές χρήσεις των αθλητικών εγκαταστάσεων. Λαμβάνοντας υπόψη τους νομικούς περιορισμούς και τα χαρακτηριστικά των αθλητικών εγκαταστάσεων, οι περισσότερες εκ αυτών (93%) μπορούν να χρησιμοποιηθούν για πολιτιστικές εκδηλώσεις, ενώ το 69% αυτών μπορούν να χρησιμοποιηθούν για δραστηριότητες ερασιτεχνικού αθλητισμού και συνέδρια. Είναι ολοφάνερο ότι οι δραστηριότητες αυτές δεν προσελκύουν ιδιωτικές επενδύσεις, αλλά συνήθως χρηματοδοτούνται από δημόσια έσοδα

Πίνακας 3 – Προτεινόμενες Εναλλακτικές Μεταολυμπιακές Χρήσεις

Εγκατάσταση	Επαγγελματικός Αθλητισμός	Ερασιτεχνικός Αθλητισμός	Πολιτιστικές Εκδηλώσεις	Επαγγελματική Χρήση	Συνεργειακός Χώρος	Χώρος Γραφείων	Χώρος Κατοικιών	Σύνολο (%)
Ολυμπιακές Εγκαταστάσεις, Ελληνικό	X	X	X					3 (43%)
Ολυμπιακό Κέντρο Σιάλωμ, Ελληνικό		X		X				2 (29%)
Ολυμπιακό Κέντρο Ισιοπλάσας, Άγιος Κοσμάς		X	X	X				3 (43%)
Ολυμπιακό Αθλητικό Κέντρο, Φάληρο	X	X	X	X	X			5 (71%)
Ολυμπιακό Κωπηλατοδρόμιο, Σχοινιάς		X	X		X			3 (43%)
Ολυμπιακό Κέντρο Ιππασίας, Μαρκόπουλο		X	X	X	X	X		5 (71%)
Ολυμπιακό Κέντρο Σκοποβολής, Μαρκόπουλο		X	X		X		X	4 (57%)
Ολυμπιακό Γυμναστήριο, Άνω Λιόσια		X	X		X			3 (43%)
Ολυμπιακό Γυμναστήριο, Γαλάτσι		X	X		X			3 (43%)
Ολυμπιακό Γυμναστήριο Άρσης Βαρών, Νίκαια		X	X		X		X	4 (57%)
Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας, Φάληρο	X	X	X	X	X			5 (71%)
Ολυμπιακό Κλειστό Γυμναστήριο, Περιστέρι		X	X		X			3 (43%)
Ολυμπιακό Αθλητικό Κέντρο, Μαρούσι	X	X	X	X	X			5 (71%)
Ολυμπιακό Συγκρότημα, Γουδί		X	X					2 (29%)
Στάδιο Καραϊσκάκη, Φάληρο	X	X	X	X	X			5 (71%)
Καυτανζόγλειο Στάδιο, Θεσσαλονίκη	X	X	X	X	X			5 (71%)
Παμπελοποννησιακό Στάδιο, Πάτρα	X	X	X	X	X			5 (71%)
Πανθεσσαλικό Στάδιο, Βόλος	X	X	X	X	X			5 (71%)
Παγκρήτιο Στάδιο, Ηράκλειο	X	X	X	X	X			5 (71%)
Ραδιοηλεκτρονικό Κέντρο (IBC)			X	X	X	X		4 (57%)
Κέντρο Τύπου (MPC)			X	X	X			3 (43%)
Ολυμπιακό Χωριό		X	X	X	X	X	X	6 (86%)
Χωριό Τύπου, Παλλήνη			X	X		X	X	4 (57%)
Χωριό Τύπου, Μαρούσι			X	X	X	X	X	5 (71%)
Χωριό Τύπου, Άγιος Ανδρέας		X	X				X	3 (43%)
Χωριό Τύπου, ΣΕΛΕΤΕ			X		X	X		3 (43%)
Χωριό Τύπου, Αμυγδαλέζα						X	X	2 (29%)
Χωριό Τύπου, Πολυτεχνειούπολη			X				X	2 (29%)
Χωριό Τύπου, Πανεπιστημιούπολη			X				X	2 (29%)
Σύνολο	10 (35%)	20 (69%)	27 (93%)	16 (55%)	20 (69%)	7 (24%)	9 (31%)	

(π.χ. φόρους). Σχεδόν οι μισές από τις αθλητικές εγκαταστάσεις δύναται να αξιοποιηθούν για εμπορική χρήση (π.χ. καταστήματα) και μόνο το 24% αυτών για ανοικίαση επαγγελματιών χώρων. Περίπου το ένα τρίτο (31%) των αθλητικών εγκαταστάσεων προτείνεται να χρησιμοποιηθεί για κατοικίες.

Το Οικονομικό Κόστος και τα Οφέλη των Ολυμπιακών Αθλητικών Εγκαταστάσεων

Η ανάλυση κόστους-οφέλους των αθλητικών εγκαταστάσεων των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 βασίζεται σε κριτήρια της αγοράς, όσον αφορά στους διαφορετικούς τύπους κόστους και εσόδων. Αυτό είναι μια σημαντική υπόθεση, διότι ορισμένες από τις αθλητικές εγκαταστάσεις, σύμφωνα με κυβερνητικές ανακοινώσεις, δεν θα βρίσκονται υπό δημόσια διοίκηση, αλλά θα λειτουργούν υπό ιδιωτικό καθεστώς. Συνεπώς, οι εκτιμήσεις του κόστους και των εσόδων θα πρέπει να ερμηνευτούν ως τιμές αναφοράς (as benchmark values), π.χ. ποιο θα έπρεπε να είναι το κόστος και τα έσοδα, εάν οι αθλητικές εγκαταστάσεις λειτουργούσαν υπό ιδιωτική διοίκηση. Ακόμη και για τις αθλητικές εγκαταστάσεις που θα βρίσκονται υπό δημόσια διοίκηση και λειτουργία, αυτού του είδους η υπόθεση είναι χρήσιμη, διότι θα δείξει ποιο είναι το κόστος ευκαιρίας της δημόσιας διοίκησης. Για κάθε αθλητική εγκατάσταση εκτιμώνται τρία είδη κόστους και δύο είδη εσόδων. Το κόστος ταξινομείται σε κόστος απόσβεσης, κόστος συντήρησης και κόστος λειτουργίας. Για κάθε εγκατάσταση δύο σενάρια διοίκησης περιγράφονται. Πρώτον, οι εγκαταστάσεις διοικούνται από ιδιωτικές εταιρίες που επιδιώκουν τη μεγιστοποίηση των κερδών τους. Δεύτερον, οι

εγκαταστάσεις είναι υπό μικτή διοίκηση (δημόσια και ιδιωτική) στην οποία οι μάντζερ θέτουν άλλου είδους στόχους. Τόσο τα κόστη, όσο και τα έσοδα, εκτιμώνται ως ο επίσης μέσος όρος, μια εκτίμηση η οποία μπορεί να μην αντιπροσωπεύει την πραγματικότητα για ένα δεδομένο έτος. Όλα τα νούμερα υπολογίζονται σε σταθερές τιμές 2003.

Το κόστος απόσβεσης κάθε εγκατάστασης υπολογίζεται με βάση την υπόθεση ότι η εγκατάσταση αποσβένεται πλήρως μετά από 30 χρόνια. Το κόστος συντήρησης αναφέρεται τόσο στους κλειστούς, όσο και στους ανοικτούς χώρους της κάθε εγκατάστασης, συμπεριλαμβανομένου και του κόστους των υπηρεσιών φύλαξης. Χρησιμοποιώντας ορισμένα στοιχεία από υπάρχουσες αθλητικές και μη αθλητικές εγκαταστάσεις, καθώς και στοιχεία από εταιρίες που προσφέρουν τέτοιου είδους υπηρεσίες, και υποθέτοντας ότι οι υπηρεσίες συντήρησης δίνονται εξωτερικά, τότε το ετήσιο κόστος συντήρησης εκτιμάται σε 42 € ανά τετραγωνικό μέτρο για τους κλειστούς χώρους και 17 € ανά τετραγωνικό μέτρο για τους ανοικτούς χώρους. Αυτά τα κόστη χρήζουν υπολογισμού εάν οι εγκαταστάσεις πρόκειται να συντηρηθούν τηρώντας ορισμένα πρότυπα ποιότητας.

Το λειτουργικό κόστος συνάδει μ' αυτό που οι οικονομολόγοι ονομάζουν μεταβλητό κόστος. Η ίδια μέθοδος μέτρησης εφαρμόστηκε για όλες τις ολυμπιακές εγκαταστάσεις. Χρησιμοποιώντας δεδομένα από υπάρχουσες αθλητικές εγκαταστάσεις, εκτιμήθηκε ότι το ετήσιο λειτουργικό κόστος είναι περίπου 22 € ανά τετραγωνικό μέτρο. Ένα σημαντικό στοιχείο του κόστους αυτού είναι ο αριθμός των εργαζομένων, που εκτιμάται σε όρους θέσεων εργασίας πλήρους απασχόλησης. Το μέσο ετήσιο κόστος για μισθούς εκτιμήθηκε περίπου σε 15.000 €.

Δύο σενάρια για τα έσοδα παρουσιάζονται. Πρώτον, η κάθε εγκατάσταση μεγιστοποιεί τα κέρδη της. Σ' αυτή την περίπτωση, γίνονται υποθέσεις σχετικά με το μέσο όρο των ετήσιων εσόδων για κάθε αθλητική εγκατάσταση. Η βασική υπόθεση είναι ότι η μακροχρόνια βιωσιμότητα απαιτεί τα έσοδα να είναι τουλάχιστον ίσα με το συνολικό κόστος. Για μια σειρά αθλητικών εγκαταστάσεων, αυτή η ιδιότητα αναμφισβήτητα δεν θα μπορούσε να είναι αληθινή, αλλά μέσω άλλων τρόπων, όπως της κυβερνητικής επιδότησης ή της δημόσιας λειτουργίας, οι εγκαταστάσεις δύναται να διατηρήσουν τη μακροχρόνια βιωσιμότητά τους. Σ' αυτή την περίπτωση, τα έσοδα εκτιμώνται σε ποσοστό 25% επί του συνολικού κόστους, προ των φόρων. Δεύτερον, η κάθε εγκατάσταση λειτουργεί υπό μικτή διοίκηση στη μεταολυμπιακή περίοδο με ένα 7% επιπρόσθετο έσοδο. Αυτά τα ποσοστά βασίζονται σε στοιχεία που προέρχονται από ιδιωτικές εταιρίες οι οποίες προσφέρουν αθλητικές και άλλου είδους υπηρεσίες αναψυχής. Όμως, η κλίμακα των λειτουργιών όλων αυτών των εταιριών δεν είναι ίδια με αυτή των αθλητικών εγκαταστάσεων.

Τα παραπάνω στοιχεία κόστους και εσόδων παρουσιάζονται στον Πίνακα 4 (επόμενη σελίδα). Επίσης, στον ίδιο Πίνακα δίνονται τα κέρδη και οι δείκτες απόδοσης. Οι δείκτες απόδοσης είναι η αναλογία των κερδών προς το σύνολο των επενδύσεων (κόστος κατασκευής). Αυτό αποτελεί το πιο σημαντικό στοιχείο στα χέρια τον δημόσιων αρχών σχετικά με το τι θα πρέπει να περιμένουν από τη μεταολυμπιακή χρήση κάθε μιας από τις αθλητικές εγκαταστάσεις, σε ότι αφορά τα έσοδα. Τα στοιχεία αυτά είναι χρήσιμα για τις δημόσιες αρχές, με πολλούς τρόπους. Είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί ότι οι δείκτες απόδοσης εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις υποθέσεις - περιορισμούς σχετικά

Πίνακας 4 – Οικονομικό Κόστος και Οφέλη των Ολυμπιακών Εγκαταστάσεων (σε εκατ. Ευρώ)

Εγκαταστάσεις	Κόστος			Συνολικό Επίσιο Κόστος	Έσοδα		Κέρδη (Δείκτες Απόδοσης)	
	Α	Σ	Λ		Μικτή Χρήση	Ιδιωτική Χρήση	Μικτή Χρήση	Ιδιωτική Χρήση
Ολυμπιακές Εγκαταστάσεις, Ελληνικό	6,3	12,7	8,7	27,7	29,7	34,7	1,9 (1,02%)	6,9 (3,7%)
Ολυμπιακό Κέντρο Σλάιμ, Ελληνικό	1,1	2,0	1,0	4,1	4,4	5,1	0,3 (0,9%)	1,0 (3,1%)
Ολυμπιακό Κέντρο Ιστιοπλοίας, Άγιος Κοσμάς	4,2	2,3	1,1	7,6	8,2	9,5	0,5 (4,43%)	2,0 (1,53%)
Ολυμπιακό Αθλητικό Κέντρο, Φάληρο	7,7	9,8	4,5	22,0	23,5	27,5	1,5 (0,67%)	5,5 (2,38%)
Ολυμπιακό Κωπηλατοδρόμιο, Σχοινιάς	5,1	11,6	4,6	21,3	22,8	26,6	1,5 (0,97%)	5,3 (3,5%)
Ολυμπιακό Κέντρο Ίππασίας, Μαρκόπουλο	3,4	16,5	10,0	30,0	32,0	37,4	2,1 (2,04%)	7,5 (7,28%)
Ολυμπιακό Κέντρο Σκοποβολής, Μαρκόπουλο	1,7	2,8	2,1	6,7	7,2	8,4	0,5 (0,90%)	1,7 (3,23%)
Ολυμπιακό Γυμναστήριο, Άνω Λιόσια	2,8	1,8	1,8	6,4	6,9	8,0	0,5 (0,53%)	1,6 (1,91%)
Ολυμπιακό Γυμναστήριο, Γαλάτσι	1,8	1,8	1,8	5,4	5,8	6,8	0,4 (0,71%)	1,3 (2,53%)
Ολυμπιακό Γυμναστήριο Άρσης Βαρών, Νίκαια	1,6	1,2	1,2	4,0	4,3	5,0	0,3 (0,59%)	1,0 (2,12%)
Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας, Φάληρο	0,8	3,6	2,9	7,3	7,8	9,1	0,5 (2,13%)	1,8 (7,61%)
Ολυμπιακό Κλειστό Γυμναστήριο, Περιστέρι	0,5	0,5	0,5	1,4	1,5	1,8	0,09 (0,67%)	0,3 (2,41%)
Ολυμπιακό Αθλητικό Κέντρο, Αθήνα	10,6	13,5	11,4	35,5	38,0	44,4	2,5 (0,78%)	8,9 (2,78%)
Ολυμπιακό Συγκρότημα, Γουδί	1,3	2,6	1,4	5,3	5,7	6,7	0,4 (0,99%)	1,3 (3,54%)
Στάδιο Καραϊσκάκη, Φάληρο	1,8	2,4	2,1	6,3	6,8	8,0	0,4 (0,81%)	1,6 (2,88%)
Καυτανζόγλειο Στάδιο, Θεσσαλονίκη	1,6	1,3	1,1	4,1	4,4	5,1	0,3 (0,58%)	1,0 (2,07%)
Παμπελοποννησιακό Στάδιο, Πάτρα	1,2	2,0	1,9	5,1	5,5	6,4	0,4 (1,0%)	1,3 (3,6%)
Πανθεσσαλικό Στάδιο, Βόλος	1,7	1,6	1,4	4,7	5,0	5,9	0,3 (0,63%)	1,2 (2,25%)
Παγκρήτιο Στάδιο, Ηράκλειο	1,6	3,4	3,1	8,2	8,8	10,2	0,6 (1,16%)	2,0 (4,16%)
Ολυμπιακό Χωριό	9,9	17,6	17,0	44,5	47,7	55,7	3,1 (1,05%)	11,1 (3,75%)
IBC/MPC	6,4	5,1	5,6	17,2	18,4	21,5	1,2 (0,63%)	4,3 (2,23%)
Δημόσια Χωριά Τύπου	6,7	7,1	7,0	21,0	22,1	25,8	1,4 (0,72%)	5,2 (2,57%)
Ιδιωτικά Χωριά Τύπου	4,9	7,5	5,8	18,1	19,4	22,7	1,3 (0,87%)	4,5 (3,11%)

Α: Κόστος Απόδοσης, Σ: Κόστος Συντήρησης, Λ: Κόστος Λειτουργίας

με τις μεταολυμπιακές χρήσεις των αθλητικών εγκαταστάσεων. Οι δείκτες απόδοσης των επενδύσεων δεν ξεπερνούν το 2,5% στη μικτή χρήση και το 8% στην ιδιωτική χρήση, προ των φόρων και στις δύο περιπτώσεις. Αντιμέτωποι με αυτούς τους δείκτες απόδοσης, είναι αμφίβολο το εάν οι ιδιωτικές εταιρίες θα εκδηλώσουν ενδιαφέρον για τη διοίκηση και λειτουργία αυτών των αθλητικών εγκαταστάσεων μεταολυμπιακά. Εάν δεν υπάρξει αλλαγή των επιτρεπόμενων χρήσεων μεταολυμπιακά, τότε θα υπάρξει μεγάλη ανάγκη για δημόσιες επιδοτήσεις προκειμένου να υποστηριχθεί η συντήρηση και η λειτουργία των αθλητικών εγκαταστάσεων.

Συμπεράσματα

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες αποτελούν το μεγαλύτερο αθλητικό γεγονός στον κόσμο με σημαντικές οικονομικές και κοινωνικές επιδράσεις. Το κόστος κατασκευής των απαραίτητων αθλητικών εγκαταστάσεων και άλλων υποδομών είναι τέτοιο ώστε μονάχα πλούσιες χώρες δύναται να φιλοξενούν Ολυμπιακούς Αγώνες. Η μεγαλύτερη ανησυχία των διοργανωτριών πόλεων είναι η μεταολυμπιακή αξιοποίηση των αθλητικών και μη αθλητικών εγκαταστάσεων, οι οποίες είναι απολύτως απαραίτητες κατά την πραγματοποίηση των Αγώνων, αλλά ίσως να μην είναι καθόλου αποτελεσματικές στη λειτουργία τους μεταολυμπιακά. Οι οικονομολόγοι έχουν αναπτύξει την ανάλυση κόστους-οφέλους (CBA), ένα κατάλληλο εργαλείο μέτρησης της αποτελεσματικότητας τέτοιων επενδυτικών προγραμμάτων, όπως τα Ολυμπιακά έργα. Η παρούσα μελέτη χρησιμοποιεί τη μέθοδο CBA για να εκτιμήσει την αποτελεσματικότητα της μεταολυμπιακής χρήσης των εγκαταστάσεων των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 στην Αθήνα.

Οι εκτιμήσεις βασίζονται σε έναν αριθμό υποθέσεων, που αφορούν στο κόστος απόσβεσης, συντήρησης και λειτουργίας. Επίσης, παρουσιάζονται δύο σενάρια που αφορούν στα αναμενόμενα έσοδα, είτε από μια καθαρά ιδιωτική χρήση, είτε από μία μικτή χρήση των αθλητικών Ολυμπιακών εγκαταστάσεων. Οι εκτιμήσεις λαμβάνουν υπόψη το νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με τις επιτρεπόμενες χρήσεις για κάθε Ολυμπιακή αθλητική εγκατάσταση.

Η μέθοδος CBA αποδεικνύει ότι τα περισσότερα επενδυτικά προγράμματα παρουσιάζουν πολύ χαμηλούς δείκτες απόδοσης μεταολυμπιακά. Με άλλα λόγια, η οικονομική ανάλυση για κάθε μια από τις εγκαταστάσεις θα καταστήσει την πλειοψηφία αυτών αναποτελεσματικές στη λειτουργία τους. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ίσως αξίζει περισσότερο να θεωρηθούν κάποιες εγκαταστάσεις ως κόστος που δεν μπορεί να ανακτηθεί και να μην λειτουργήσουν μεταολυμπιακά, διότι δεν θα είναι ικανές να καλύψουν το κόστος λειτουργίας και συντήρησης. Σε αντίθετη περίπτωση, αυτό θα επιφέρει ένα τεράστιο οικονομικό βάρος στον κυβερνητικό προϋπολογισμό για τα επόμενα χρόνια, επειδή οι πολιτικές θέσεις θα εξαναγκάσουν την κυβέρνηση να κρατήσει σε λειτουργία τις εγκαταστάσεις αυτές.

Υπάρχουν πολλοί λόγοι που δικαιολογούν το ότι η πλειοψηφία των αθλητικών εγκαταστάσεων θεωρείται πως έχει πολύ υψηλό κόστος ευκαιρίας. Για παράδειγμα, το υψηλό κόστος κατασκευής είναι μία από τις αιτίες που δικαιολογεί τον σχεδόν μηδενικό δείκτη απόδοσης σε πολλές εγκαταστάσεις. Αυτό, με απλά λόγια, σημαίνει ότι αν δεν πραγματοποιούνταν οι Ολυμπιακοί Αγώνες, αυτά τα έργα δεν θα κατασκευάζονταν στη χώρα. Ακόμη, το κόστος συντήρησης και λειτουργίας των εγκαταστάσεων αυτών δεν μπορεί να αλλάξει κατά τη μεταολυμπιακή τους χρήση.

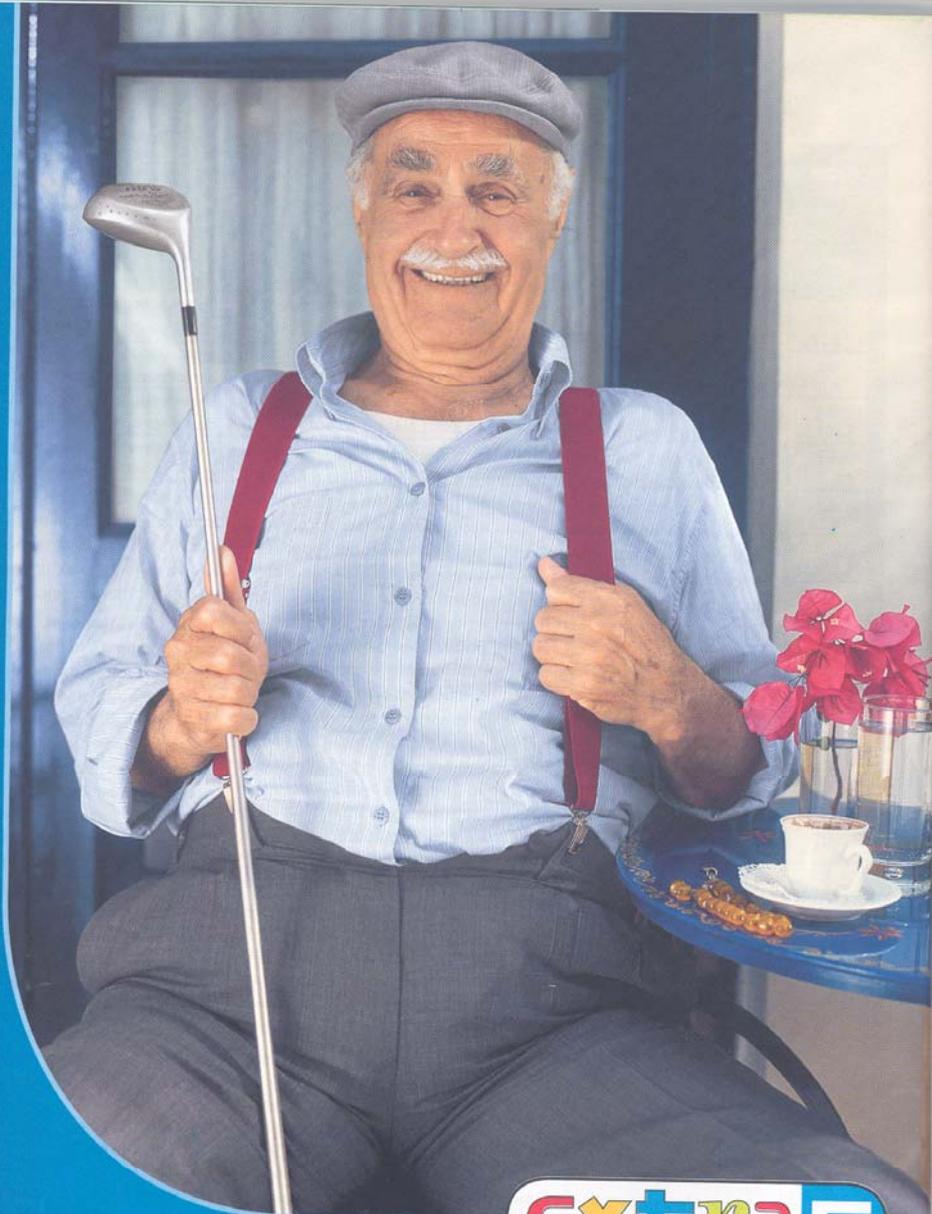
Οι πολιτικοί έχουν δύο εναλλακτικές. Πρώτον, να κλείσουν τις εγκαταστάσεις εάν τα έσοδά τους δεν καλύπτουν το κόστος λειτουργίας και συντήρησης. Δεύτερον, θα μπορούσαν να εξετάσουν πιο «χαλαρά» τις επιτρεπόμενες, από το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο, μεταολυμπιακές χρήσεις. Αυτό, όμως, αφορά μια πολιτική απόφαση και συνεπώς, είναι πέρα από το σκοπό της παρούσης μελέτης. Παρ' όλα αυτά, θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι πολιτικοί εξετάζουν σοβαρά το ενδεκόμενο αλλαγής του υπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου για τις Ολυμπιακές Εγκαταστάσεις του Ελληνικού, όπου διαφαίνονται μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης της περιοχής.

Ένα τελευταίο σημείο σχετίζεται με το κοινωνικό όφελος και το κοινωνικό κόστος. Στην παρούσα μελέτη μόνο οι οικονομικές επιδράσεις της μεθόδου CBA παρουσιάστηκαν, διότι ο σκοπός της μελέτης ήταν να εκτιμήσει τις οικονομικές επιδράσεις της μεταολυμπιακής χρήσης των αθλητικών εγκαταστάσεων των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Η εκτίμηση των κοινωνικών επιδράσεων θα απαιτούσε τη χρησιμοποίηση διαφορετικών μεθοδολογιών, όπως τη χρήση της πιθανολογικής αξιολόγησης. Η εξέταση του κοινωνικού κόστους και οφέλους της μεταολυμπιακής αξιοποίησης των αθλητικών εγκαταστάσεων αποτελούν αντικείμενο περαιτέρω έρευνας.

Βιβλιογραφία

1. Amigues, J-P., Boulatoff (Broadhead), C., Desaignes, B., Gauthier, C. & Keith, J. E. (2003). "The Benefits and Costs of Riparian Analysis Habitat Preservation: A Willingness to accept/ to willingness to pay Contingent Valuation Approach", *Ecological Economics*, 43, 17-31.

FORTUNE

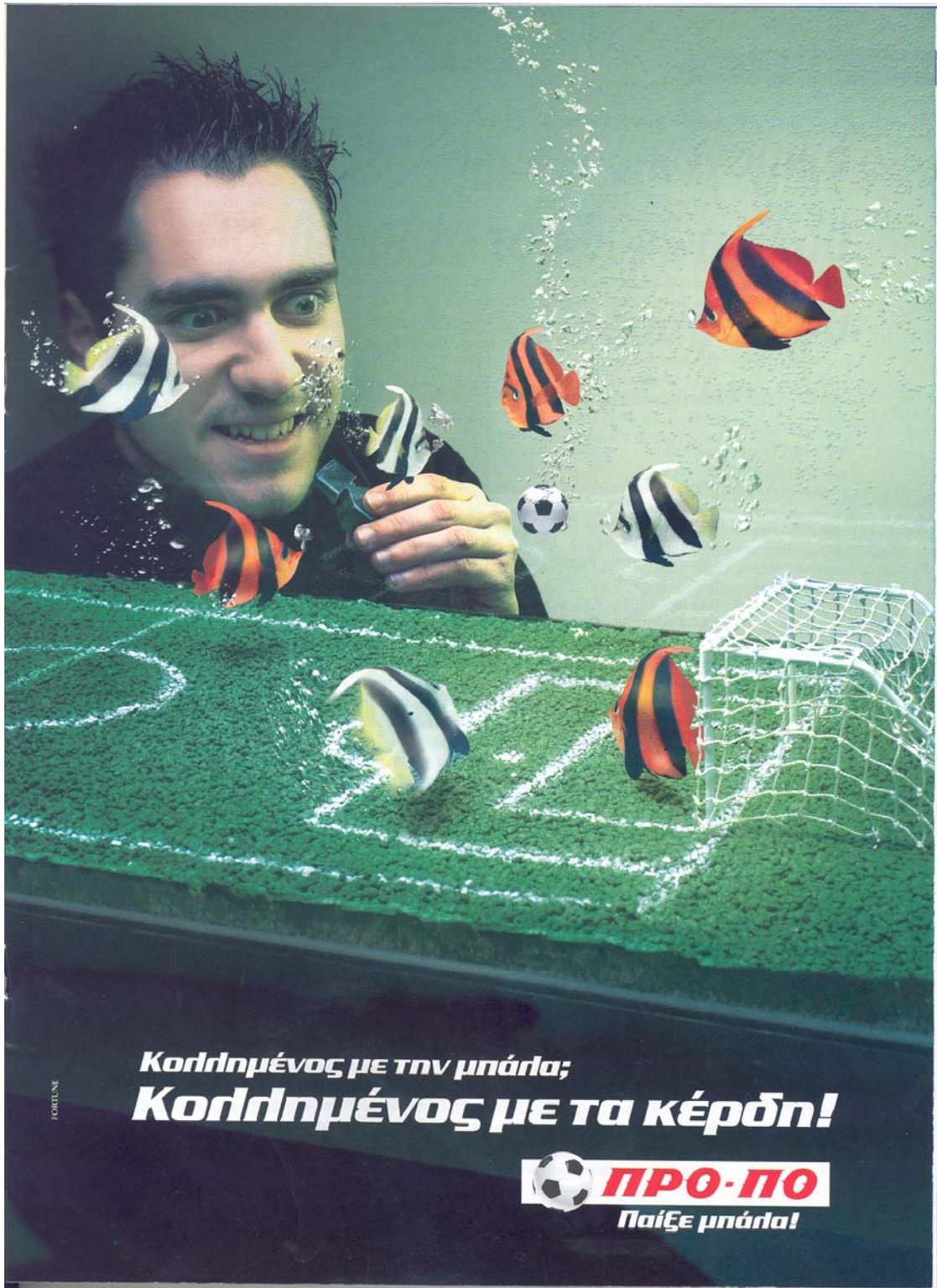
Με €50.000

κάθε μέρα, πολλοί έχουν αρχίσει να αισθάνονται πλούσιοι!

extra5

ΓΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΣΤΑ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ΤΟΥ

ΟΠΑΠ

FORLUNE

*Κολλημένος με την μπάλα;
Κολλημένος με τα κέρδη!*

 ΠΡΟ-ΠΟ
Παίξε μπάλα!

2. Boardman, A.E., Greenberg, D.H., Vining, A.R. & Weimer, D.L. (2001). *Cost-Benefit Analysis: Concepts and Practice*, 2nd Edition, New Jersey: Prentice Hall.
3. Essex, S. & Chalkley, B. (2001) "The Role of the Olympic Games in Urban Renewal and Transformation" Conference Presentation: Come pu... una città vincere o perdere le Olimpiadi?, Turin, May 21st 2001, Organised by Torino Incontra, Università e Politecnico di Torino and Università di Torino, Turin, Italy.
4. Faulkner, B. (1993). *Evaluating the Tourism Impacts of Hallmark Events*, Occasional Paper No. 16, Canberra, Australia: Bureau of Tourism Research.
5. Frick, B. (2002). "Analysis on One of the World's Biggest City marathon Races: The Berlin Marathon" Paper presented in the Conference organized by Sports Foundation of Denmark on *Sports Events and Economic Impact*. 17-19 April 2002 Copenhagen.
6. Gursoy, D., Kim, K. & Uysal, M. (in Press). "Perceived impacts of festivals and special events by organizers: an extension and validation", *Tourism Management*.
7. Johnson, B., Mondello, M.J. & Whitehead, J.C. (2003). "Contingent Valuation of Sports: Temporal Embedding and Ordering Effects". Mimeo.
8. Judd, D.R. (1999). "Constructing the Tourist Bubble". In D.R. Judd & S.S. Fainstein (Eds.). *The Tourist City* (pp. 35-53). New Haven, CT: Yale University Press.
9. Kiely, P. (2002). "The Effect of the America's Cup on Auckland" Paper presented in the Conference organized by Sports Foundation of Denmark on *Sports Events and Economic Impact*. 17-19 April 2002 Copenhagen.
10. Lee, C-K. & Han S-Y. (2002). "Estimating the Use and Preservation Values of National Parks' Tourism Resources using a Contingent Valuation Method". *Tourism Management*, 23, 531-540.
11. Morgan, H. (2002). "Rugby World Cup - The 3rd Largest Team Sports Event in the World - What Can Such an Event Generate" Paper presented in the Conference organized by Sports Foundation of Denmark on *Sports Events and Economic Impact*. 17-19 April 2002 Copenhagen.
12. Noll, R.G. & Zimbalist, A. (1997). *Sports, Jobs, and Taxes: The Economic Impact of Sports Teams and Stadiums*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press.
13. Noonan, D. (2002). *Contingent Valuation Studies in the Arts and Culture: An Annotated Bibliography*. Working Paper. The Cultural Policy Center at the University of Chicago.
14. Παπανίκος, Γ.Θ. (1999). *Οι Τουριστικές Επιπτώσεις των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004*. Αθήνα: Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων.
15. Persky, J. (2001). "Cost-Benefit Analysis and the Classical Creed". *Journal of Economic Perspectives*. 15 (4), 199-208.
16. Phelan, L. (2002). "Why Does Manchester Concentrate on Sport?" Paper presented in the Conference organized by Sports Foundation of Denmark on *Sports Events and Economic Impact*. 17-19 April 2002 Copenhagen.
17. Roche, M. (1994). "Mega-Events and Urban Policy", *Annals of Tourism Research*, 21, 1-19.
18. Saz-Salazar, Del. S. & Garcia-Menendez, L. (2003). "The Non-Market Benefits of Redeveloping Dockland Areas for Recreational Purposes: A Contingent Valuation Approach". Mimeo. https://www.gruponahise.com/eaere200/PAPER_7/7F_4SAZ.doc
19. Saz-Salazar, Del. S. & Montagud - Marques, J. (2003). "Valuing the Benefits of Restoring an Old Arab Tower in Spain: A Contingent Valuation Approach". Mimeo.
20. Saz-Salazar, Del. S. & Garcia-Menendez, L. (2001). "Willingness to Pay for Environmental Improvements in a Large City, Evidence from The Spike Model and From a Non-Parametric Approach", *Environmental and Resource Economics*, 20, 103-112.
21. Siegfried, J. & Zimbalist, A. (2000). "The Economics of Sports Facilities and their Communities". *Journal of Economic Perspectives*. 14 (3), 95-114.
22. Stiglitz, J.E. (2000). *Economics of the Public Sector*, 3rd Edition, New York: W.W. Norton & Company.
23. Strazzera, E., Genius, M., Scarpa, R. & Hutchinson, G. (2003). "The Effect of Protest Votes on the Estimates of WTP for Use Values of Recreational Sites", *Environmental and Resource Economics*, 25, 461-476.
24. Swan, G.M.P. (2001). "When do major sports events leave a lasting economic legacy?" Mimeo.
25. Thompson, E., Berger, M., Blomquist, G. & Allen, S. (2002). "Valuing the Arts: A Contingent Valuation Approach", *Journal of Cultural Economics*, 26, 87-113.

Τα Χρηματοοικονομικά Προβλήματα του Ευρωπαϊκού Ποδοσφαίρου

Πρώτη Αναφορά της Ομάδας Μελέτης του Ευρωπαϊκού Ποδοσφαίρου "Ρίμνι"

Στις 12 Μαρτίου 2004, μία ομάδα οικονομολόγων που εκπροσωπούσαν 11 ευρωπαϊκές χώρες συναντήθηκαν υπό την αιγίδα του Πανεπιστημίου της Μπολώνια στο Ρίμνι για να συζητήσουν την παρούσα οικονομική κατάσταση των ποδοσφαιρικών ομάδων της Ευρώπης. Το παρόν άρθρο παρουσιάζει τα συμπεράσματα της ομάδος. Τα συμπεράσματα αυτά μπορούν να ταξινομηθούν σε τρία διακριτά ερωτήματα - ενότητες:

1. Υπάρχει οικονομική κρίση;
2. Ποιες είναι οι αιτίες των τρεχουσών χρηματοοικονομικών προβλημάτων των ποδοσφαιρικών ομάδων;
3. Ποιες είναι οι λύσεις;

Υπάρχει Οικονομική Κρίση;

Πολύ συζήτηση γίνεται τελευταία για την κρίση που μαστιάζει το Ευρωπαϊκό ποδόσφαιρο, αλλά θέλει μεγάλη προσοχή όταν χρησιμοποιούνται τέτοιες εκφράσεις. Στο παρελθόν, πολλές ήταν οι περιπτώσεις ποδοσφαιρικών αθλητικών ομάδων που αντιμετώπισαν οικονομικές κρίσεις. Οπωσδήποτε, όμως, τέτοιες περιπτώσεις δεν μπορούν να θεωρηθούν παραδείγματα γενικευμένων κρίσεων. Μία γενική κρίση σημαίνει ότι υπάρχουν τέτοια προβλήματα και

ο μόνος τρόπος μακροχρόνιας αντιμετώπισής τους είναι η αναδιοργάνωση του αθλήματος. Τα προβλήματα των ατομικών σωματείων μπορεί να οφείλονται σε ειδικές καταστάσεις, όπως τοπικές συνθήκες, ειδικές συνθήκες διαχείρισης ή απλώς ατυχία. Σε μερικές περιπτώσεις, το σωματείο αναδιοργανώθηκε πλήρως και σε άλλες εξαφανίστηκε, αλλά και στις δύο περιπτώσεις η κρίση δεν επηρέασε το σύνολο του πρωταθλήματος. Σήμερα, όμως, η συζήτηση γίνεται για συστημική κρίση. Η έννοια της συστημικής κρίσης έχει δύο σημασίες:

- (i) υπάρχουν κοινά προβλήματα που επηρεάζουν αρνητικά την οικονομική κατάσταση όλων των ομάδων,
- (ii) η κρίση σε ένα σωματείο ή μία ομάδα ομάδων απειλεί την οικονομική σταθερότητα των άλλων ομάδων (η ιδέα είναι όμοια με αυτή των τραπεζικών κρίσεων).

Η πιθανότητα "μόλυνσης" και των άλλων ομάδων είναι ένα ειδικό πρόβλημα του επαγγελματικού αθλητισμού που δύσκολα συναντάται σε άλλες οικονομικές δραστηριότητες. Στους περισσότερους κλάδους, η οικονομική αποτυχία μιας επιχείρησης συνήθως ωφελεί τους ανταγωνιστές διότι η εξαφάνιση μιας επιχείρησης αυξάνει τη ζήτηση των άλλων επιχειρήσεων, συνεπώς αυξάνει τα κέρδη τους,

συμβάλλοντας στην οικονομική τους σταθερότητα. Οι τράπεζες αποτελούν εξαιρεση διότι οι απαιτήσεις της μιας τράπεζας αποτελούν υποχρεώσεις μιας άλλης τράπεζας, οπότε η αποτυχία μιας τράπεζας σημαίνει μείωση των περιουσιακών στοιχείων κάποιων άλλων τράπεζας.

Στον επαγγελματικό αθλητισμό, η αλληλεξάρτηση προκύπτει στη διαδικασία του αθλητικού ανταγωνισμού: μία ομάδα δεν μπορεί να παίξει (παράγει) χωρίς τη συνεργασία μιας άλλης ομάδας. Αν μία ομάδα δεν μπορεί να παίξει τα υπόλοιπα παιχνίδια που της αναλογούν, υπονομεύεται όλο το πρωτάθλημα. Αν τα χρεοκοπημένα σωματεία έχουν μικρό αριθμό φιλάθλων και αντικαθιστώνται από σωματεία με περισσότερους φιλάθλους, τότε όλες οι ομάδες του πρωταθλήματος ωφελούνται. Αν όμως χρεοκοπούν δημοφιλή σωματεία, τότε όλες οι ομάδες χάνουν.

Η συζήτηση για την οικονομική κρίση του ποδοσφαίρου γίνεται σε μία περίοδο όπου τα συνολικά έσοδα έχουν αυξηθεί κατακόρυφα. Στο Διάγραμμα 1 δίνεται η αύξηση των εσόδων στο Αγγλικό και στο Ιταλικό πρωτάθλημα, που είναι γνωρίσματα όλων των εθνικών ευρωπαϊκών πρωταθλημάτων.

Αν υπάρχει κρίση, δεν είναι κρίση εσόδων. Ακόμη και αν δεχτούμε ότι υπήρξε μία κάμψη των

Διάγραμμα 1: Η Αύξηση των Εσόδων στη Ιταλία και την Αγγλία

εσόδων τα δύο τελευταία χρόνια, αυτά είναι πολύ υψηλότερα από ότι ήταν στην αρχή της δεκαετίας του 1990. Επίσης, δεν υπάρχει κανένας λόγος που να δικαιολογεί μία πτώση των εσόδων στα προηγούμενα επίπεδα. Γενικά, οι οικονομολόγοι θεωρούν το ποδόσφαιρο «κανονικό» αγαθό, δηλαδή η ζήτησή του αυξάνει όσο αυξάνει το εισόδημα. Συνεπώς, όταν το εισόδημα της Ευρώπης θα αρχίσει να αυξάνει ξανά με μεγαλύτερους ρυθμούς, αντίστοιχα θα αυξηθούν και τα έσοδα του ποδοσφαίρου. Δεν είναι, ίσως, συνθησιμένο να σκεφτόμαστε ότι σε περιόδους αύξησης των ποδοσφαιρικών εσόδων, αυτό συμπίπτει με οικονομικές κρίσεις του ποδοσφαίρου, αν και στο επόμενο μέρος αναλύεται πως αυτό μπορεί να συμβεί.

Υπάρχουν δύο στοιχεία που δείχνουν την πιθανότητα οικονομικής κρίσης. Πρώτον, δεν υπάρχει ισορροπία μεταξύ εσόδων και δαπανών. Δεύτερον, υπάρχουν ενδείξεις αυξημένων χρεών. Η αξιοπιστία των λειτουργικών ζημιών ως ένας δείκτης οικονομικής ευρωστίας των αθλητικών ομάδων έχει από καιρού αμφισβητηθεί στις

ΗΠΑ. Πολλές μελέτες έχουν δείξει ότι οι ιδιοκτήτες των σωματείων αποκρύπτουν την κερδοφορία των σωματείων τους για φορολογικούς λόγους και για να εξασκήσουν πίεση στις δημόσιες αρχές (π.χ. δήμους) έτσι ώστε να επικορηγίσουν νέες εγκαταστάσεις, όπως γήπεδα (Quirk και Fort, 1992; Noll και Zimbalist, 1997; Siegfried και Zimbalist, 2000). Πάντως, οι αμερικανοί οικονομολόγοι δέχονται ότι οι ιδιοκτήτες αθλητικών σωματείων καθοδηγούνται από εμπορικά κίνητρα (Zimbalist, 2003). Αντιθέτως, στην Ευρώπη, υπάρχει μία γενικότερη συμφωνία ότι το κίνητρο του κέρδους δεν είναι τόσο δυνατό, αν και υπάρχουν διαφοροποιήσεις μεταξύ των χωρών. Για παράδειγμα, στη Γαλλία, την Ισπανία και τη Γερμανία, η δυνατότητα των σωματείων να λειτουργούν ως κερδοσκοπικές επιχειρήσεις έχει περιοριστεί είτε εθελοντικά είτε από παρέμβαση τους κράτους, ενώ στην Ιταλία και την Αγγλία το εύρος αποδοχής κερδοσκοπικών συμπεριφορών είναι μεγαλύτερο. Επιπλέον, ακόμη και στις περιπτώσεις των ιδιοκτητών που επιδιώ-

κουν κέρδη, οι ευκαιρίες απόκρυψης κερδών ή εκμετάλλευσης φορολογικών «παραθύρων» είναι λιγότερες στην Ευρώπη από ότι στις ΗΠΑ. Εν μέρει, αυτό αντανακλά το γεγονός ότι στην Ευρώπη τα αθλητικά σωματεία δεν ελέγχονται από μεγάλους επιχειρηματικούς ομίλους και επίσης, η Ευρωπαϊκή αθλητική παράδοση και κουλτούρα είναι διαφορετική.

Από μόνες τους οι λειτουργικές ζημιές δεν συνιστούν κρίση, εφ' όσον μπορούν να καλυφθούν. Υπάρχουν πολλές περιπτώσεις ομάδων, με πολύ λίγες εξαιρέσεις, που μπόρεσαν να επιβιώσουν επί μακρό διάστημα με ζημιές στον ισολογισμό τους. Ιστορικά, η χρηματοδότηση των ελλειμμάτων των σωματείων έχει προέλθει από πολλές πηγές: μεγιστάνες, τράπεζες, δημοτικές αρχές και από το φορολογικό και ασφαλιστικό σύστημα. Το γεγονός ότι πολλά σωματεία αντιμετώπιζον αυξανόμενες δυσκολίες στην κάλυψη των ελλειμμάτων τους αντανακλά τις δυσκολίες τους στην εύρεση χρημάτων από αυτές τις παραδοσιακές πηγές. Πάντως, η οικονομική κρίση μαστίζει περισσότερο τα μι-

κρά σωματεία. Ο Πίνακας 1 δείχνει την κατάσταση που επικρατεί στην Ευρώπη.

Μόνο στην Ιταλία είναι ξεκάθαρο ότι τα μικρά και τα μεγάλα σωματεία αντιμετωπίζουν οικονομική κρίση. Οι συνολικές λειτουργικές ζημιές της Α' Εθνικής (Serie A) έχουν αυξηθεί από € 144 εκ. το 1996/7 (€ 8 εκ. ανά σωματείο) στα € 982 το 2001/02 (€ 54 εκ. ανά σωματείο). Οι τρέχουσες ζημιές φαίνεται ότι δεν είναι βιώσιμες όταν συγκρίνονται με τα συνολικά έσοδα των € 1.148 εκατομμυρίων. Τα τελευταία δεν συμπεριλαμβάνουν τα έσοδα από μεταγραφές παικτών. Το αποτέλεσμα είναι το συνολικό χρέος των ομάδων της Ιταλίας να ανέλθει στα € 1.742 εκατομμύρια. Η Μίλαν και η Γιουβέντους μπορούν να απορροφήσουν τα χρέη αυτά λόγω των επιχειρηματικών ομίλων που τις στηρίζουν, όπως του Μπερλουσκόνι και της Φιατ. Οι άλλες ομάδες δεν μπορεί να είναι τόσο αισιόδοξες. Υπάρχει, όμως, ο κίνδυνος ότι μερικές ομάδες μπορεί να χρεοκοπήσουν και συνεπώς, μία γενικευμένη οικονομική κρίση είναι πολύ πιθανή.

Στην Αγγλία, τη Σκωτία, το Βέλγιο και την Πορτογαλία υπάρχουν ενδείξεις οικονομικής κρίσης μεταξύ των μικρότερων σωματείων και όχι μεταξύ των μεγάλων. Με άλλα λόγια, ακόμη και αν μερικά μεγάλα σωματεία αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες (π.χ. η ομάδα Λιντς της Αγγλίας) ή έχουν κρωθεί υπερβολικά τα τελευταία χρόνια (π.χ. Μπενφίκα και Πόρτο στην Πορτογαλία) αποτελούν εξαιρέσεις (πρώτη περίπτωση) ή πολύ πιθανόν να χρηματοδοτηθούν με δημόσιες χρηματοδοτήσεις (δεύτερη περίπτωση). Η κρίση, οπωσδήποτε, είναι εμφανής στα μικρότερα σωματεία. Στην Αγγλία, 18 από τα 72 επαγγελματικά σωματεία της Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας (όχι της Πρώτης Κατηγορίας - Premier League) έχουν υπαχθεί σε αναγκαστικό διαχειριστικό έλεγχο (administration) τα τελευταία πέντε χρόνια, μία διαδικασία η οποία απαιτεί πλήρη χρηματοοικονομική αναδιάρθρωση για να αποφευχθεί η χρεοκοπία. Στη Σκωτία, μπορεί η Σέλτικ και η Ραϊντζερς να παραμένουν οικονομικά εύρωστες, 3 από τα 12 ποδοσφαιρικά σωματεία έχουν υπαχθεί σε αναγκαστικό διαχειριστικό έλεγχο, ενώ ένα το απέφυγε, μειώνοντας τους μισθούς των παικτών, ενώ ένα άλλο πούλησε το γήπεδό του. Στο Βέλγιο 5 επαγγελματικά σωματεία έχουν εξαφανιστεί από την Α' Κατηγορία τα τελευταία πέντε χρόνια λόγω οικονομικών δυσκολιών. Μερικά παίζουν σε χαμηλότερες κατηγορίες, ένα έχει συγχωνευθεί και τα άλλα έχουν διαλυθεί. Στην Πορτογαλία ομάδες, όπως η Σάντα Κλάρα και η Σέτουμπαλ, αντιμετώπισαν σημαντικές ζημιές χωρίς να φαίνεται ότι υπάρχουν οι δυνατότητες κάλυψής τους.

Στην πλειοψηφία των χωρών του Πίνακα 1 δεν φαίνεται να υπάρχουν ενδείξεις μιας γενικευμένης κρίσης, στα μεγάλα ή τα μικρά σωματεία. Σε μερικές χώρες, υπάρχουν μερικά σωματεία που αντιμετωπίσαν οικονομικές δυ-

σκολίες, αλλά όπως αναλύθηκε παραπάνω, αυτά τα φαινόμενα πάντοτε υπήρχαν από την αρχή στο ποδόσφαιρο. Πάντως, δεν υπάρχουν πολύ λίγες ενδείξεις, μιας οικονομικής κρίσης, στα μεγάλα ή στα μικρά σωματεία των μεγάλων ή μικρών ποδοσφαιρικών χωρών της Ευρώπης.

Ποιες είναι οι αιτίες των τρεχουσών χρηματοοικονομικών προβλημάτων των ποδοσφαιρικών σωματείων;

Κατά ένα παράδοξο τρόπο, η ρίζα του κακού της οικονομικής κρίσης σε μερικές Ευρωπαϊκές χώρες είναι τα αυξανόμενα έσοδα της τηλεόρασης και άλλων πηγών. Αυτή η μεγάλη αύξηση προξένησε ακόμη μεγαλύτερη αύξηση στις δαπάνες για απόκτηση παικτών. Ενώ στην αρχή της δεκαετίας του 1990, λίγο-πολύ, οι ομάδες βρίσκονταν σε μία οικονομική ισορροπία, με το τέλος της δεκαετίας σε πολλές χώρες τα έσοδα των ομάδων υπολείπονταν των δαπανών, με αποτέλεσμα τη συσσώρευση χρεών, που, σε πολλές περιπτώσεις, δεν μπορούν, πλέον, να χρηματοδοτηθούν.

Γιατί μία αύξηση των εσόδων, δημιουργεί μία τόσο μεγάλη αύξηση στις δαπάνες; Ένας λόγος είναι ο καιροσκοπισμός - αν τα μέσα έσοδα αυξάνουν, αναλογικά θα αυξάνουν και οι μέσες δαπάνες. Αν, όμως, η αύξηση στο μέσο όρο των εσόδων εμπεριέχει και μεγάλη διακύμανση, τότε οι ομάδες που κάνουν έσοδα κάτω του μέσου όρου θα αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες. Ένας άλλος συναφής λόγος είναι η αναμενόμενη αύξηση των ανισοτήτων. Αν τα έσοδα του κάθε σωματείου αυξάνουν αναλογικά, τότε σε απόλυτες τιμές η διαφορά μεταξύ των μεγάλων και μικρών ομάδων μεγαλώνει. Για παράδειγμα, μία ομάδα έχει

Πίνακας 1: Οικονομική Κρίση Μεγάλων και Μικρών Σωματείων

Χώρα	Μεγάλα Σωματεία σε κρίση	Μικρά Σωματεία σε Κρίση
Ιταλία	Ναι	Ναι
Αγγλία	Όχι	Ναι
Σκωτία	Όχι	Ναι
Βέλγιο	Όχι	Ναι
Πορτογαλία	Όχι	Ναι
Γαλλία	Όχι	Όχι
Γερμανία	Όχι	Όχι
Ισπανία	Όχι	Όχι
Ολλανδία	Όχι	Όχι
Ελλάδα	Όχι	Όχι
Ελβετία	Όχι	Όχι

έσοδα 1 εκατομμύριο ευρώ και μία άλλη 2 εκατομμύρια ευρώ και κάθε ομάδα αυξάνει 100% τα έσοδά της (2 και 4 εκατομμύρια ευρώ, αντίστοιχα), τότε η διαφορά τους μεγαλώνει από 1 σε 2 εκατομμύρια ευρώ. Αν οι μικρές ομάδες έχουν τη φιλοδοξία να ανταγωνιστούν τις μεγάλες ομάδες, τότε θα προβλέπουν ότι τώρα είναι η ευκαιρία να δαπανήσουν περισσότερα χρήματα διότι με το πέρασμα του χρόνου η οικονομική διαφορά θα μεγαλώσει ακόμη περισσότερο. Αυτό, όμως, τους θέτει σε μεγαλύτερο χρηματοοικονομικό κίνδυνο.

Αλλά, αν τα αυξανόμενα έσοδα, από μόνα τους, μπορεί να είναι η αιτία των οικονομικών κρίσεων, γιατί έχει επηρεάσει μερικές χώρες και όχι άλλες; Για να απαντηθεί το ερώτημα αυτό είναι πιο εύκολο αν σκεφθεί κανείς γιατί δεν υπάρχει μία γενικευμένη οικονομική κρίση στις έξι χώρες που εξετάστηκαν στο προηγούμενο μέρος. Υπάρχουν τρεις γενικοί λόγοι.

Πρώτον, σε χώρες όπως η Γαλλία, ο ρυθμιστικός ρόλος του κράτους είναι πολύ σημαντικός. Τα οικονομικά των ομάδων μπορούν να παρακολουθούνται από την ομοσπονδία. Ως αποτέλεσμα, είναι σχετικά δύσκολο για μία ομάδα να δαπανήσει παραπάνω από τα μέσα που διαθέτει σήμερα, χωρίς εξωτερικές κυρώσεις. Είναι αξιοσημείωτο ότι στη Γαλλία αντιμετώπισαν οικονομικά προβλήματα στις αρχές της δεκαετίας του 1990 με αποτέλεσμα να λάβουν δρακόντεια μέτρα. Για παράδειγμα, αν η μεταγραφή ενός παίκτη θεωρηθεί ότι επιβαρύνει υπέρμετρα τον προϋπολογισμό του ποδοσφαιρικού σωματείου, τότε η οργανωτική αρχή του πρωταθλήματος μπορεί να ακυρώσει τη μεταγραφή. Τέτοιες αποτελεσματικές για την πρόληψη των οικονομικών κρίσεων.

Δεύτερον, η ιδιοκτησιακή διάρθρωση βοήθησε στην αποφυγή κρίσεων. Για παράδειγμα, στη

Γερμανία, τα περισσότερα σωματεία έχουν περιορισμένη δυνατότητα δανεισμού χρημάτων και σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να εγγυηθούν προσωπικώς οι υπεύθυνοι της ομάδας. Μία τέτοια διάρθρωση αποτελεί αντικίνητρο για κάθε μορφής κερδοσκοπικών κινήσεων.

Τρίτον, σε μερικές χώρες οι τοπικές κυβερνήσεις μεσολαβούν για να βοηθήσουν προβληματικά σωματεία. Δεν υπάρχει καμία περίπτωση ομάδες, όπως η Ρεάλ Μαδρίτης ή η Μπαρτσελόνα, να τις αφήσουν να χρεοκοπήσουν. Συνεπώς, μπορεί να υπάρχει πρόβλημα για τους δανειστές, αλλά το σωματείο είναι απρόσβλητο. Τέτοιες περιπτώσεις είναι κοινός τόπος στην Ισπανία, αλλά και σε άλλες χώρες, όπως η Ελλάδα.

Τα παραπάνω μπορούν να εξηγήσουν γιατί οικονομικές κρίσεις έχουν συμβεί σε άλλες χώρες. Η τρίτη παρατήρηση μπορεί να εξηγήσει για τα προβλήματα στο Βέλγιο και την Πορτογαλία, όπου παραδοσιακά οι τοπικές αρχές βοηθούν προβληματικά σωματεία, αλλά με λιγότερη προθυμία τα τελευταία χρόνια. Άλλες πηγές χρηματοδότησης, όπως πλούσιοι τοπικοί παράγοντες, έχουν επίσης, περιοριστεί (το απόλυτο κόστος για να σωθεί ένα σωματείο έχει αυξηθεί δραματικά, και γι' αυτό έχει μειωθεί ο αριθμός των μεγιστάνων που θα αναλάμβαναν αυτό το φορτίο, με αποτέλεσμα στο τέλος, να μην μπορεί να βρεθεί κανένας).

Η δεύτερη εξήγηση μπορεί να βοηθήσει στην καινούρια κάποιων άλλων προβλημάτων. Στην Ιταλία, την Αγγλία και τη Σκωτία οι υπεύθυνοι των μικρών ομάδων είναι διατεθειμένοι να ριψοκινδυνεύσουν τα πάντα για τη μεγάλη επιτυχία με το να δανείζονται μεγάλα ποσά από τις τράπεζες, αντιμετωπίζοντας μικρό προσωπικό κίνδυνο. Αν οι μέτοχοι έθιξαν κάποιους φραγμούς σε αυτή τη συμπεριφορά των υπευθύνων θα απέτρεπαν τους κινδύνους, αλλά

αυτό είναι ένα γενικότερο πρόβλημα στον αγγλοσαξονικό επιχειρηματικό κόσμο, όπου οι μέτοχοι έχουν μικρή επιρροή στις αποφάσεις των στελεχών. Στους πιο πολυλούς οικονομικούς κλάδους, οι μέτοχοι αφήνουν τα στελέχη να κάνουν τέτοιες επιλογές, με την ελπίδα ότι με το άπλωμα των επενδύσεων τους θα έχουν κερδοσυστήματα και χαμένους. Στο ποδόσφαιρο, όμως, η απειλή του συστημικού χρηματοοικονομικού κινδύνου, θέτει κάποια ερωτήματα σε ό,τι αφορά στη βιωσιμότητά της.

Η πρώτη εξήγηση είναι εξίσου σημαντική. Η ρυθμιστική παρέμβαση του κράτους ήταν πιο ήπια στην Ιταλία, την Αγγλία και τη Σκωτία σε σχέση με αυτή στη Γαλλία, με αποτέλεσμα τα σωματεία να έχουν περισσότερες ευκαιρίες να κάνουν λάθη (αλλά και να έχουν και επιτυχίες). Αυτό ίσως να είναι ένα παράδοξο της ρύθμισης και διοίκησης των αθλητικών λιγκών. Λίγκες με ήπια ρυθμιστική παρέμβαση έχουν διατηρήσει υψηλές δαπάνες και έχουν μεγαλύτερες αγωνιστικές επιτυχίες. Παραδείγματα αποτελούν οι ομάδες της Αγγλίας, της Ιταλίας και της Ισπανίας, ενώ οι ομάδες της Γαλλίας έχουν μικρότερες δαπάνες και αγωνιστικές επιτυχίες.

Ποιες είναι οι λύσεις;

Τα μικρά σωματεία αντιμετωπίζουν τα μεγαλύτερα οικονομικά προβλήματα. Τα προβλήματα αυτά ξεκίνησαν από την αύξηση των εσόδων τη δεκαετία του 1990, κυρίως από τα τηλεοπτικά δικαιώματα. Ο ανταγωνισμός για αυτά τα δικαιώματα ανάγκασε πολλούς ιδιοκτήτες, όπου μπορούσαν, να ριψοκινδυνεύσουν την οικονομική σταθερότητα της ομάδας τους έναντι μελλοντικών αγωνιστικών επιτυχιών. Αν και αυτή η συμπεριφορά έχει οδηγήσει σε θεαματικές καταρρεύσεις, ωστόσο δεν μπορεί να χαρακτηριστεί παράλογη, τουλάχιστον στο βαθμό που δεν είναι

παράλογες και άλλες τέτοιες συμπεριφορές, όπως των τυχερών παιγνιδιών.

Θεωρούμε ότι το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι η οικονομική κατάσταση των μικρών σωματείων στις Ευρωπαϊκές χώρες. Τα προβλήματα αυτά ξεκίνησαν από τη μεγάλη αύξηση των εσόδων των ποδοσφαιρικών σωματείων στη δεκαετία του 1990, κυρίως από τα τηλεοπτικά έσοδα. Ο ανταγωνισμός για ένα μεγαλύτερο μερίδιο από αυτά τα έσοδα έχει οδηγήσει τα στελέχη και τους ιδιοκτήτες των σωματείων σε ανάληψη μεγαλύτερου ρίσκου. Αν και αυτή η τακτική οδήγησε σε μεγάλες χρεοκοπίες δεν είναι τελείως παράλογη. Συλλογικά, όμως, μπορούν να αποβούν καταστροφικές για τις ομάδες του πρωταθλήματος. Στο βαθμό που τα σωματεία δεν διοικούνται από ανεύθυνα παιδιά, η αντιμετώπισή τους από την πολιτεία ως τέτοια θα οδηγήσει σε μεγαλύτερη ανευθυνότητα με καταστροφικές συνέπειες για όλα τα σωματεία. Συνεπώς, απαιτούνται μέτρα τα οποία θα αποτρέπουν συμπεριφορές αποσταθεροποίησης του πρωταθλήματος.

Η ΟΥΕΦΑ έχει ήδη λάβει μέτρα προς αυτή την κατεύθυνση με την εισαγωγή του συστήματος της αδειοδότησης των σωματείων που απαιτούνται για τη συμμετοχή τους στα διάφορα ευρωπαϊκά πρωταθλήματα. Για την περίοδο 2004-05 τα κριτήρια αδειοδότησης είναι:

- Ετήσιοι οικονομικοί απολογισμοί.
- να μη χρωστάει για μεταγραφές και
- να μη χρωστάει στους εργαζόμενους, συμπεριλαμβανομένων και των ασφαλιστικών εισφορών.

Από το 2006-07 θα προστεθούν και τα ακόλουθα κριτήρια:

- Σχέδιο οικονομικής ρευστότητας του σωματείου που θα δείχνει την ικανότητά του να αντιμετωπίσει όλα τα προβλήματα

ρευστότητας για την περίοδο που δίνεται η άδεια.

- Σχέδια δράσεις που θα ελέγχονται από την ομοσπονδία σε περιπτώσεις οικονομικών προβλημάτων.

- Ενημέρωση για τυχόν αποκλίσεις από τα προϋπολογισμένα κέρδη ή ζημιές.

Στο τέλος, η ΟΥΕΦΑ θα καθιερώσει το πιστοποιητικό της θετικής κεφαλαιουχικής αξίας των ποδοσφαιρικών εταιρειών, σε ημερομηνία που δεν έχει ακόμη προσδιοριστεί.

Τα βήματα αυτά είναι προς την κατεύθυνση της μεγαλύτερης ρύθμισης προς την κατεύθυνση της Γαλλίας. Η ποιότητά τους αποκλεισμού από τα Ευρωπαϊκά Κύπελλα είναι μεγάλη, αλλά όπως ήδη εξηγήσαμε η κρίση είναι μεγάλη για τα μικρά σωματεία που έτσι και αλλιώς δεν αγωνίζονται στην Ευρώπη. Ακόμη και για τα μεγάλα σωματεία θα χρειαστεί αυστηρή εφαρμογή και αυτή μπορεί να μην είναι και τόσο αξιόπιστη. Τι θα συνέβαινε, για παράδειγμα, αν η Μάντσεστερ ή η Ρεάλ δεν μπορούσαν να ικανοποιήσουν τα κριτήρια της ΟΥΕΦΑ; Θα τις απέκλειε, χάνοντας τα τεράστια έσοδα από τα τηλεοπτικά δικαιώματα; Με δεδομένο τα μεγάλα προβλήματα των ιταλικών ομάδων, η αποφασιστικότητα της ΟΥΕΦΑ θα δοκιμασθεί τον επόμενο χρόνο.

Οι κανονισμοί της ΟΥΕΦΑ δεν θα έχουν καμία επίπτωση στα μικρότερα σωματεία, εκτός αν υιοθετούν από τις Εθνικές Ομοσπονδίες, οπότε το πρόβλημα της αξιοπιστίας εμφανίζεται ξανά. Πώς, όμως, μπορεί να επιτευχθεί η αξιόπιστη εφαρμογή των κανόνων; Στη Γαλλία δημιουργήθηκε μία ανεξάρτητη επιτροπή. Οι επιτροπές διορίστηκαν για μεγάλο χρονικό διάστημα έτσι ώστε να μην φοβούνται ότι δεν θα ξανάδιοριστούν αν δεν λάβουν τις «σωστές» αποφάσεις.

Μπορεί το γαλλικό σύστημα να εφαρμοστεί στην Ευρώπη; Μάλλον απίθανο, διότι η νομοθετική εξου-

σία δεν πρόκειται να δώσει στις ομοσπονδίες τέτοια δύναμη. Οποιοδήποτε σύστημα θα αντιμετωπίσει τρομερά πολιτικά προβλήματα. Οι Γάλλοι φιλαθλοι πλήρωσαν το τίμημα της μη καλής απόδοσης των ομάδων τους στα Ευρωπαϊκά πρωταθλήματα. Μόνο αν αρχίσουν οι Γαλλικές ομάδες να έχουν επιτυχία στην Ευρώπη θα αναγκαστούν και οι άλλες χώρες να μιμούνται το σύστημά τους.

Υπάρχει μία άλλη εναλλακτική στην αυστηρότερη ρύθμιση. Το αμερικάνικο μοντέλο εξασφαλίζει αγωνιστικό ανταγωνισμό και οικονομική βιωσιμότητα. Υπάρχει ένα σύστημα μηχανισμών, όπως ανώτατες αμοιβές παικτών, μεταγραφές, ανώτατος αριθμός παικτών, διανομή εσόδων, που έχει προταθεί και για την Ευρώπη. Ο λόγος που αυτό το σύστημα εφαρμόζεται στις ΗΠΑ, αλλά όχι στην Ευρώπη, είναι ο τρόπος οργάνωσης των πρωταθλημάτων, με τις ομάδες να υποβιβάζονται σε κατώτερες κατηγορίες. Τα μεγάλα σωματεία στην Ευρώπη φοβούνται τη διανομή της «πίτας» με τη συμμετοχή και των μικρών σωματείων διότι μπορεί μία μέρα να έρθουν στη θέση τους και να κινδυνεύουν με υποβιβασμό. Στην Ευρώπη, τα μεγάλα σωματεία βλέπουν με πολύ καλό μάτι τη δημιουργία ενός υπέρ-πρωταθλήματος που θα είναι οικονομικά βιώσιμο με την προσέλκυση περισσότερων χρημάτων από τα τηλεοπτικά δικαιώματα.

Συμπερασματικά να αναφερθεί ότι υπάρχουν δύο τρόποι αντιμετώπισης του οικονομικού προβλήματος των Ευρωπαϊκού ποδοσφαίρου. Το πρώτο είναι η εφαρμογή πιο αυστηρών ρυθμιστικών παρεμβάσεων. Με τις τρέχουσες διευθετήσεις το σύστημα αυτό δεν έχει πολλές ελπίδες επιτυχούς εφαρμογής. Η άλλη εναλλακτική είναι η αναδιάρθρωση του ποδοσφαίρου που θα επιτρέψει τη βιωσιμότητα των μικρότερων σωματείων.

Η ζωή δεν είναι crash test !

Οδηγώ με ασφάλεια
και επιλέγω προσεκτικά
την ασφαλιστική μου εταιρία !

ASTRACARD
καρτοκίνηση χωρίς σύνορα

teleassurance
teleassistance

MEDICARD
ΠΟΛΥΜΟΡΦΗ ΚΑΡΤΑ ΥΓΕΙΑΣ

DOMUS
ΠΟΛΥΤΑΞΙΑΡΙΩΝ ΚΑΤΟΙΚΙΩΣ

‘ΘΗΤΑ ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΗ’

Η ‘ΘΗΤΑ ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΗ’

δραστηριοποιείται
στον χώρο των
ψηφιακών
εκτυπώσεων.

Εξειδικεύεται στις
εκτυπώσεις βιβλίων
μικρού αριθμού
αντιτύπων (1-500),
εξασφαλίζοντας
τα ακόλουθα
πλεονεκτήματα:

- χαμηλό μέσο κόστος
παραγωγής, αφού
εκτυπώνονται οι
ακριβείς ποσότητες
που επιθυμεί
ο πελάτης,
- συνεχείς βελτιώσεις
και επανεκδόσεις
του βιβλίου,
- μηδενικό κόστος
αποθήκευσης,
- μηδενικό κόστος
χρηματοδότησης.

Για περισσότερες
πληροφορίες
επικοινωνήστε
μαζί μας

Σολωμού 12, 106 83

Αθήνα

Τηλ. 210 3834227,

Fax. 210 3847734

www.thita.gr

Τα τελευταία χρόνια το ολοένα αυξανόμενο ανταγωνιστικό ενδιαφέρον παρατηρείται γύρω από τη διεκδίκηση των Ολυμπιακών Αγώνων (ΟΑ) από πολυάριθμες υποψήφιες πόλεις. Εκατόν οκτώ έτη μετά την αναβίωσή τους επικρατεί πλέον μια αντιληψη «περί πολλών ωφελειών» που η ανάληψη των αγώνων προσφέρει στην πόλη-χώρα που επιλέγεται να φιλοξενήσει τους Αγώνες. Ως συνέπεια, επακολούθησε ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον από την επιστημονική κοινότητα για τη μέτρηση των επιπτώσεων και δη των καθαρών ωφελειών που ενδεχομένως προκύπτουν. Το θέμα αυτό επιμελήθηκε σε μία πρόσφατη δημοσίευσή της η κα Κασιμάτη. (Βλέπε Evangelia Kasimati "Economic Aspects and the Summer Olympics: a Review of Related Research" *International Journal of Tourism Research*, 5, 2003, pp. 433-444).

Η σχετική με το θέμα των οικονομικών επιπτώσεων βιβλιογραφία δίνει έμφαση στα μακροπρόθεσμα οφέλη δηλαδή τις νέες υποδομές, την αστική ανάπτυξη, την αύξηση στον τουρισμό, την αύ-

ξηση στην απασχόληση, δηλαδή περισσότερη ευημερία. Παράλληλα, οι πιθανές αρνητικές επιπτώσεις επικεντρώνονται στις δαπάνες για την κατασκευή των αθλητικών υποδομών με τις απαιτούμενες επενδύσεις που βαρύνουν σημαντικά τον προϋπολογισμό του κράτους, στην αύξηση των ενοικίων και στο εποχικό της εμπορικής κίνησης και της απασχόλησης.

Στόχος της ανάλυσης είναι να παραθέσει τη μεθοδολογική πρακτική της εκτίμησης των οικονομικών επιπτώσεων των θερινών ΟΑ, στα τελευταία είκοσι έτη δεδομένου ότι ουδεμία σχετική μελέτη δεν υπήρξε πριν από το Λος Άντζελες (1984), ενώ 13 μελέτες ακολουθήσαν, από τις οποίες ορισμένες εκ-ante και άλλες εκ-post.

Σκοπός της παρούσης ανάλυσης δεν είναι η σύγκριση για το κατά πόσο και ποια Ολυμπιάδα είχε πιο θετικά οικονομικά οφέλη, αλλά η παρουσίαση μιας συνολικής, συνοπτικής έκθεσης και αξιολόγησης της μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε, ώστε να προβληθούν οι όποιες διαφορές εκτιμήσεων των αποτελεσμάτων.

Η έννοια της συνολικής οικονομικής επίδρασης

Με την ανάδειξη της πόλης που θα φιλοξενήσει τους θερινούς ΟΑ αναμένεται να εισρεύσει μεγάλη ποσότητα χρήματος στην οικονομία της εν λόγω χώρας, προερχόμενη από χορηγίες, τηλεοπτικά δικαιώματα, επισκέπτες κ.λπ.

Στην οικονομική επιστήμη, για την εκτίμηση της συνολικής οικονομικής επίδρασης στην τοπική, περιφερειακή και εθνική οικονομία χρησιμοποιούνται οι «πολλαπλασιαστές», ο πολλαπλασιαστής πωλήσεων, ο πολλαπλασιαστής του εισοδήματος και ο πολλαπλασιαστής της απασχόλησης. Η εφαρμογή της μεθόδου αυτής προϋποθέτει μια προσεκτική εκτίμηση των άμεσων επιδράσεων επειδή εάν εκεί προκύψουν λάθη

τότε αναμφίβολα αυτά θα μεταφερθούν στις έμμεσες και τις παράγωγες επιδράσεις.

Για παράδειγμα, ο πολλαπλασιαστής απασχόλησης θα πρέπει να λαμβάνει υπ' όψη την πιθανή περιοδικότητα των νέων θέσεων εργασίας, καθώς επίσης, το γεγονός ότι οι πολλαπλασιαστές δεν ενδείκνυνται ως εργαλείο για λίγη κανονιστικού τύπου αποφάσεων. Ακόμη, ένας άλλος περιορισμός που θα πρέπει να εκτιμάται αφορά στον πολλαπλασιαστή των πωλήσεων όπου θα πρέπει να αφαιρεθεί κανείς το ποσό που θα ξοδέψουν οι επισκέπτες που έρχονται στη χώρα για άλλους λόγους, ανεξάρτητα από την τέλεση των ΟΑ.

Μέθοδοι τυποποίησης (modeling approach)

Δύο μέθοδοι χρησιμοποιούνται για να ταυτοποιήσουν και να ποσοτικοποιήσουν τις οικονομικές επιπτώσεις από την ανάληψη των ΟΑ.

Η τεχνική Εισροών-Εκροών (Input-Output) δομήθηκε στη βάση πινάκων εισροών - εκροών χωρίς να λαμβάνει υπ' όψη τις εξισώσεις γραμμικών παλινδρομήσεων και τον παράγοντα της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα οι εκτιμήσεις για τη συνολική ζήτηση και το επίπεδο τιμών, για παράδειγμα, να πάσχουν από οικονομική συνεκτικότητα και να οδηγούν σε στρεβλώσεις όσον αφορά στους πολλαπλασιαστές που προαναφέρθηκαν.

Κάποιες προσπάθειες να κτιστεί ένα πιο δυναμικό υπόδειγμα που να ξεπερνά την εντοπιστικότητα των επιδράσεων από τους ΟΑ και που να υπολογίζει τις δια-περιφερειακές ροές σε αγαθά και παραγωγικούς συντελεστές, κατέληξαν στο μοντέλο IMPLAN (Impact analysis for planning) στις Ηνωμένες Πολιτείες. Ένα άλλο πρότυπο χρησιμοποιήθηκε στο Σίδνεϊ πε-

Η οικονομική διάσταση των Θερινών Ολυμπιακών Αγώνων

ριλαμβάνοντας τον παράγοντα της ανθρώπινης συμπεριφοράς.

Συμπερασματικά, τα υποδείγματα διαφοροποιούνται ως προς το χρονικό ορίζοντα των επιπτώσεων των ΟΑ δηλαδή, στις επιπτώσεις που λογίζονται ως βραχυπρόθεσμες και σ' αυτές που λογίζονται ως μακροπρόθεσμες επιπτώσεις, έτσι καταλήγουμε στο ότι η τεχνική Ίνφρα-Ουτρυτ προσλαμβάνεται ως η πλέον εύχρηστη και αποτελεσματική σχετικά με τον προσδιορισμό του κόστους.

Εκ των Προτέρων και εκ των Υστέρων Εκτιμήσεις

Η οπουδαιότητα της σχέσης μεταξύ του τουρισμού και των θερινών ΟΑ απέκτησε καθολική αναγνώριση κατά τα τελευταία έτη. Ως εκ τούτου, είναι καθολικά παραδεκτό η σημασία των επιπτώσεων των ΟΑ στον τουρισμό, σαν μια ιρική τάξης ευκαιρία πλασαρίσματος στο παγκόσμιο τουριστικό στερέωμα σε προεξέχουσα θέση.

Οι εκ των προτέρων τεχνικές (ex ante) χρησιμοποιούνται για να προβλέπουν τις επιπτώσεις. Μελέτες, βασισμένες στην ex ante μεθοδολογία υπάρχουν πολλές από τις οποίες ορισμένες είναι αμφιβόλου αντικειμενικότητας, ενώ εκτιμάται ότι δεν έχουν γίνει εκ των υστέρων αναλύσεις (ex-post)

των επιπτώσεων, δηλαδή αναλύσεις που να εκτιμούν την κατάσταση πριν και μετά τους ΟΑ, σε μια γεωγραφικά προσδιορισμένη περιοχή που να αποκλείουν τις εξωγενείς παραμέτρους. Μια μόνο προσπάθεια, αλλά μάλλον περιορισμένη, είναι η ex post αξιολόγηση που ξεκίνησε από τους Baade - Matheson το 2002, με σκοπό να προσδιορίσουν το επίπεδο της απασχόλησης στο Λος Άντζελες και στην Ατλάντα, στην περίπτωση που δεν είχαν γίνει οι Αγώνες. Χρησιμοποίησαν μια οικονομετρική εξίσωση και μια γραμμική παλινδρόμηση, καταλήγοντας σε απογοητευτικά αποτελέσματα σε σχέση με την πρόγνωση που είχε γίνει στην αντίστοιχη ex-ante για τις δύο αυτές πόλεις, κατά την περίοδο διεκδίκησης των Αγώνων.

Εδώ, ενδεικτικά αναφέρουμε τις αναλύσεις ex ante που πρόβλεψαν σημαντικά οφέλη για την Αυστραλία. Για τους Ολυμπιακούς

Αγώνες του 2004 έχουν γίνει δύο ex-ante μελέτες.

Οστόσο, από το 1984 έως σήμερα, όλες οι ex ante μελέτες αναδεικνύουν τον σημαντικό ρόλο των θερινών ΟΑ στη μεγέθυνση της οικονομίας της χώρας που τους φιλοξενεί και ταυτόχρονα σημειώνουν την υπέρβαση του χρονικού ορίζοντα της επίδρασης των ενεργητικών αυτών επιπτώσεων σε ένα μακρύτερο μέλλον.

Με τον κίνδυνο των υπεραιολόγων εκτιμήσεων να είναι πάντοτε παρόν, η πρόβλεψη της αβεβαιότητας από τις επιδράσεις του εξωτερικού περιβάλλοντος, η διαφάνεια κατά τη στάθμιση των παραμέτρων, η σύγκριση των ex-ante με τις ex-post αναλύσεις και τέλος, ο υπολογισμός του κόστους ευκαιρίας κεφαλαίου για τα ποσά που επενδύονται στην ολυμπιακή προετοιμασία αποτελούν στοιχεία για καλύτερες προβλέψεις και συνεπώς, για καλύτερες αποφάσεις.

SPORT AND FESTIVAL IN THE ANCIENT GREEK WORLD

edited by
DAVID PHILLIPS
and
DAVID PRITCHARD

Ο τόμος που παρουσιάζουμε είναι επιμέλεια των David Phillips & David Pritchard με τον τίτλο *Sport and Festival in the Ancient Greek World*, Australia: The Classical Press of Wales, 2003. Ο τόμος προέκυψε, μερικώς, από ένα συνέδριο που έγινε στο Σίδνεϊ της Αυστραλίας, στο πλαίσιο των Ολυμπιακών Αγώνων του 2000. Το συνέδριο, διοργανώθηκε από τους David Phillips και Kevin Lee και έτυχε της χορηγίας των Macquarie University και University of Sydney. Το συνέδριο είχε ως θέμα «Ολυμπία, Ολυμπιακοί Αγώνες: Ολυμπιακές Εκδηλώσεις και Ταυτότητα στον Αρχαίο Ελληνικό Κόσμο», είχε δε σαν κύριο στόχο να μελετήσει τις κλασικές ρίζες του Ολυμπιακού κινήματος και να δώσει έμφαση στη μελέτη της επίδρασης του Αρχαίου Κόσμου στο σύγχρονο πολιτισμό. Το συνέδριο περιελάμβανε ειδικούς από την Αυστραλία, τη Ν. Ζηλανδία, την Αμερική και την Ευρώπη.

Κατά τη διάρκεια του συνεδρίου, αποφασίστηκε να περιοριστεί η

χρονική επισκόπηση των δημοσιευμένων πρακτικών, στην Αρχαϊκή, Κλασική και Ελληνιστική περίοδο, παραλείποντας τη μεταγενέστερη, υπό Ρωμαϊκή κατοχή, περίοδο. Συμπληρωματικές εκθέσεις κατατέθηκαν από επιφανείς επιστήμονες για την κάλυψη της Ολυμπίας και των Ολυμπιακών Αγώνων, αθλητικών και πολιτιστικών, και των μουσειολογικών προσπαθειών που συνδέονται με τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2000. Το αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας της ομάδας των Καθηγητών Phillips και Pritchard είναι ένα επιστημονικό βιβλίο, πολύ ενδιαφέρον και ευκολοδιάβαστο για το κοινό. Ο πρόλογος των συγγραφέων είναι ένα υπέροχο δοκίμιο που συνδέει τις ρίζες των σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων και τις τέσσερις Πανελλαδικές Εκδηλώσεις της Ολυμπίας, της Πυθίας, των Ισθμίων και της Νεμέας.

Οι συγγραφείς επισημαίνουν ότι πέρα των Πανελληνίων, κάθε Ελληνική Πόλη διοργάνωνε τοπικές εκδηλώσεις που περιλάμβαναν όχι αθλητικούς αγώνες, αλλά επίσης χορό, δράμα ποίηση και άλλους διαγωνισμούς. Η Αθήνα εξαιτίας της πρωτοκαθεδρίας που είχε σε σχέση με άλλες πόλεις τον 4^ο και 5^ο π.Χ. αιώνα, έτεινε να έχει τα δικά της Παναθήναια με εμβέλεια σε όλη την Ελλάδα. Η εισαγωγή του βιβλίου μας δίνει πληροφορίες σχετικά με την ανάπτυξη των περιεχομένων και γίνεται αναφορά σε όλους όσους συνέβαλλαν ώστε να πραγματοποιηθεί η έκδοση αυτή, συμπεριλαμβανομένων μελών και οργανώσεων της Ελληνικής Κοινότητας στην Αυστραλία.

Το πρώτο μέρος του βιβλίου περιλαμβάνει τρία δοκίμια που ασχολούνται ειδικά με την Ολυμπία και τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Το πρώτο από αυτά τα δοκίμια είναι μία συναρπαστική και πλήρως αιτιολογημένη περιγραφή του τρόπου με τον οποίο διοργανώνονταν οι Ολυμπιακοί Αγώνες τον 3^ο π.Χ. αιώνα. Ακολουθεί μία πολύ ευκολοδιάβαστη, ιστορική αναδρομή των ανασκαφών στην Ολυμπία από

το Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο.

Αρκετά ενδιαφέρουσα είναι η αναφορά στις πρόσφατες ανασκαφές που ερευνούν τα κτίσματα της Ολυμπίας, από την πρώιμη Αρχαϊκή περίοδο, καθώς και από τη μεταγενέστερη Ρωμαϊκή και Βυζαντινή περίοδο. Το κομμάτι σχετικά με την Ολυμπία, ολοκληρώνει μία ενδιαφέρουσα μελέτη που επισημαίνει και ερευνά το ρόλο της Ίλιδος στη μεγαλύτερη Πανελλαδική Εκδήλωση της αρχαιότητας.

Το δεύτερο μέρος του βιβλίου περιέχει δύο δοκίμια που αναφέρονται στο θρησκευτικό και πολιτιστικό υπόβαθρο των αθλητικών εκδηλώσεων και ειδικότερα αυτών της Ολυμπίας. Το πρώτο δοκίμιο αναφέρεται στο ρόλο του Πινδάρου και άλλων συνθετών των επινικίων οδών για τη δόξα των Ολυμπιονικών και άλλων Πανελλαδικών νικητών. Η διαβούλευση για τον ανταγωνισμό μεταξύ των ποιητών και των γλυπτών για αναφορά στους νικητές και τους χορηγούς, καταδεικνύει ότι το ζήτημα των δημοσίων σχέσεων υπήρχε στον αρχαίο, όπως και στο σύγχρονο αθλητισμό.

Το συμπερασματικό δοκίμιο, του εν λόγω μέρους, είναι μια ανάλυση του θεμελιωτικού μύθου του αγώνα δρόμου με άρμα του Πέλοπα στην Ολυμπία. Σε αυτό ο συντάκτης ερευνά τους ισχυρισμούς για την αυθεντικότητά του, καθώς και το ρόλο που έπαιξε στους Αγώνες, ειδικότερα μετά την εισαγωγή του αγώνα δρόμου στους Ολυμπιακούς Αγώνες, το 675 π.Χ.

Τα δύο δοκίμια του τρίτου μέρους αναφέρονται σε δύο σημαντικά ζητήματα του αρχαίου Ελληνικού αθλητισμού. Το πρώτο δοκίμιο ερευνά τις ρίζες των αθλητικών διοργανώσεων στα θρησκευτικά μυστήρια, που ήταν ανοικτά σε πολλές παρεμβάσεις. Ο συγγραφέας μελετά προσεκτικά την περιγραφή των επικήδειων αγώνων του Πάτροκλου στην Ιλιάδα και τη συσχετίζει με το εθιμοτυπικό μοίρασμα των λαφύρων και

Αθλητισμός και Γιορτές στην Αρχαία Ελλάδα

τροπαίων, των ηεούντων πολεμιστών, μεταξύ των μελών της αριστοκρατικής τάξης της Αχαικής και της Σκοτεινής Περιόδου της Ελλάδας. Επισημαίνει ότι με την άνοδο των Πόλεων - Κρατών και τις κοινωνικο-οικονομικές αλλαγές που επήλθαν, οι επικήδαιοι αγώνες αφομοιώθηκαν από τις κοινωνικές εκδηλώσεις, στους οποίους ο κορηγός βραβείων ήταν η πόλη και όχι ο αποθανών κυβερνήτης.

Το δεύτερο δοκίμιο, σε αυτό το μέρος, απαντά εν μέρει σε ένα από τα βασικά ερωτήματα των σύγχρονων μελετητών, που αφορά στον αρχαίο Ελληνικό αθλητισμό: για ποιο λόγο δεν υπήρχαν ομαδικά αθλήματα στην αρχαία Ελλάδα;

Η προφανής απάντηση είναι ότι ο πόλεμος ήταν το ομαδικό άθλημα στην αρχαία Ελλάδα, όπου οι βαριά οπλισμένοι οπλίτες, με σφιχτούς σχηματισμούς φάλαγγες, έκαναν συγχρονισμένες στρατηγικές κινήσεις.

Οι πιο πολλοί μελετητές συμφωνούν στο ότι οι Ολυμπιακοί Αγώνες και οι άλλες Πανελλαδικές αθλητικές διοργανώσεις δεν είχαν σχέση με τη στρατιωτική εκπαίδευση, αν εξαιρέσουμε τη φυσική άσκηση, διότι επικεντρώνονταν στην ατομική διάκριση και όχι στη ομαδική προσπάθεια. Ωστόσο, υπήρχε ένα είδος διαγωνισμού σε πολλά τοπικά πανηγύρια στον οποίο απαιτούνταν ομαδική προσπάθεια: ο διαγωνισμός χορού.

Οι συγγραφείς αναφέρουν έναν, μεγάλης δημοτικότητας, διαγωνισμό χορού, αφιερωμένο στο θεό Διόνυσο, γνωστό ως Διθύραμβο. Αυτό αποδεικνύει ότι υπήρχαν και άλλοι διαγωνισμοί χορού, συ-

μπεριλαμβανομένου και του πολεμικού χορού γνωστού ως Πυρρήκος. Έτσι, όπως και στα σύγχρονα πανηγύρια, ο χορός δόξαζε την ομαδική προσπάθεια, ενώ ο αθλητισμός δόξαζε την ατομική προσπάθεια.

Το τέταρτο μέρος αυτής της προσπάθειας επικεντρώνεται στην αρχαία Αθήνα και στις εκδηλώσεις της, ξεκινώντας με μία παρουσίαση, από τον David Phillips, σχετικά με την αλληλεπίδραση μεταξύ της πολιτικής, της θρησκείας και της κουλτούρας στα Παναθήναια. Συνεχίζει με μία λεπτομερή μελέτη της μετώπης του Παρθενώνα, μια αναπαράσταση της ιδανικής πομπής στα Παναθήναια.

Τα δύο δοκίμια, του πέμπτου μέρους, έχουν να κάνουν με το ρόλο που έπαιζε ο αθλητισμός στη διανοητική και κοινωνική ζωή της αρχαίας Ελλάδας.

Το πρώτο είναι μια απάντηση στην άποψη ότι οι αρχαίοι Ελληνικοί αθλητικοί διαγωνισμοί ήταν επαγγελματικοί και ανοικτοί στις περισσότερες κοινωνικές τάξεις της κλασικής περιόδου.

Ο David Pritchard, κοιτώντας το αθλητικό μέρος της εκπαίδευσης στην αρχαία Αθήνα, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι αθλητικές εκδηλώσεις ήταν προνόμιο των ανώτερων τάξεων της Αθηναϊκής κοινωνίας, τουλάχιστον μέχρι την Ελληνιστική περίοδο.

Το δεύτερο δοκίμιο, αυτού του μέρους, έχει να κάνει με τις απόψεις αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων που αφορούσαν στους αθλητικούς διαγωνισμούς, καταλήγοντας σε ορισμένα ενδιαφέροντα συμπεράσματα όσον αφορά στις απόψεις

του Ξενοφάνη, των Σοφιστών και του Πλάτωνα, σχετικά με τις αθλητικές εκδηλώσεις. Για παράδειγμα, στους Νόμους του Πλάτωνα, η μόνη αθλητική δραστηριότητα που μετράει, είναι ο ομαδικός διαγωνισμός του πολέμου. Ο Πλάτωνας εξισώνει την αθλητική προπόνηση με τη στρατιωτική εκπαίδευση.

Ο τόμος ολοκληρώνεται με τρία δοκίμια που έχουν ενδιαφέρον για τους μουσειολόγους. Κάθε δοκίμιο έχει να κάνει με την προοπτική μιας μοναδικής έκθεσης στο Sydney Powerhouse Museum στην Ολυμπιακή Χρονιά 2000, 1000 Χρόνια Ολυμπιακών Αγώνων: *Οι Θεσσαυροί της Αρχαίας Ελλάδας*.

Το πρώτο αφορά στην οργάνωση και διπλωματία της έκθεσης, το δεύτερο έχει να κάνει με μία θεματική ψηφιακή αναπαράσταση της αρχαίας Ολυμπίας για περιπάτους (μέσω της τεχνολογίας virtual reality) στην έκθεση του Sydney Powerhouse, και το τρίτο δοκίμιο αφορά στην ανταπόκριση σε αυτό το τεχνολογικά προηγμένο γεγονός.

Το βιβλίο τυγχάνει λεπτομερούς επεξεργασίας, με κάθε δοκίμιο να έχει πολλές υποσημειώσεις και παραπομπές σε βιβλιογραφία, προκειμένου να ικανοποιήσει τους ερευνητές, ενώ παράλληλα η έκδοση είναι εμπλουτισμένη με πολλές φωτογραφίες και σκίτσα.

Αυτό που ο αναγνώστης θα αποκομίσει είναι η εκτίμηση για την πολυπλοκότητα και το βάθος των αρχαίων Ελληνικών εκδηλώσεων, που περιλάμβαναν όλα τα στοιχεία του πολιτισμού που συν-αποτελούσαν την ιδιότητα του αθλητή στην Ελλάδα.

1. Η ΑΕΚ στο Άρθρο 44

Σύμφωνα με δηλώσεις του κ. Νικολαΐδη, το σχέδιο για την αγορά της ΠΑΕ ΑΕΚ βρήκε εμπόδια, κυρίως λόγω της αδυναμίας εξασφάλισης δανείου και δε διατάζει να προτρέψει τους μετόχους να διαπραγματευθούν και με άλλον υποψήφιο επενδυτή.

Αναλυτικά, στην ανακοίνωσή του, ο κ. Νικολαΐδης αναφέρει ότι: «Με ιδιαίτερη ικανοποίηση υποδεχθήκαμε χθες την υπογραφή της συμφωνίας για την υπαγωγή της ΠΑΕ ΑΕΚ στο άρθρο 44 του νόμου 1892/90. Η μείωση των οικονομικών υποχρεώσεων της ΠΑΕ αποτελεί αναγκασία, αλλά όχι ικανή συνθήκη για την εξυγίανσή της».

Σύμφωνα με πληροφορίες, στη γενική συνέλευση των μετόχων αποφασίστηκε η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας, προκειμένου η ΑΕΚ να είναι σε θέ-

ση να πληροί τις προϋποθέσεις του συστήματος αδειοδότησης της UEFA. Ακόμη, συμφωνήθηκε η κατάργηση των δικαιωμάτων προτίμησης για 2 εκατ. μετοχές προκειμένου να κληθούν οι μέτοχοι να καλύψουν άμεσα το ποσό αυτό, το οποίο σύμφωνα με δηλώσεις του κ. Στάθη, θα διατεθεί για την κάλυψη άμεσων οικονομικών υποχρεώσεων της εταιρείας προς ξένες ομάδες και παίκτες, κάτι που είναι απαραίτητο για να λάβει η ΑΕΚ άδεια συμμετοχής στο Κύπελλο UEFA.

Ο κ. Νικολαΐδης ανέφερε ότι η δυσκολία εξασφάλισης δανείου ύψους 6 εκατ. ευρώ, το οποίο είναι απαραίτητο για την υλοποίηση του επιχειρηματικού σχεδίου για την ΠΑΕ ΑΕΚ αποτελεί εμπόδιο της ολοκλήρωσης του χρηματοδοτικού σχήματος. Σε συνέχεια των δηλώσεών του, ο Έλληνας ποδοσφαιριστής εξήγησε ότι βασικός όρος της πρότασης ήταν η παροχή εγγύησης επί της σύμβασης των

ηλεκτρονικών δικαιωμάτων από τη μητρική εταιρεία της NetMed Hellas. Η εγγύηση αυτή θα χρησιμοποιούταν για την εξασφάλιση από μέρος της ΠΑΕ ΑΕΚ του τραπεζικού δανείου. Δυστυχώς, όμως δεν κατέστη δυνατό να δοθεί από τη NetMed αυτή η εγγύηση.

Όστόσο, «...θα πρέπει να ευχαριστήσουμε τη NetMed, η οποία έδειξε έμπρακτα τη διάθεσή της να βοηθήσει την προσπάθειά μας, προτείνοντάς μας, για την περίπτωση στην οποία αναλάβουμε την ΑΕΚ, ένα τηλεοπτικό συμβόλαιο με απολύτως ικανοποιητικούς όρους και, κυρίως, δεχόμενη την πρότασή μας να μας παραχωρήσει με αντίτιμο που διευκολύνει την υλοποίηση του επιχειρηματικού μας σχεδίου, τόσο τις μετοχές της, όσο και τις απαιτήσεις της έναντι της ΠΑΕ ΑΕΚ που θα παραμείνουν μετά την επικύρωση της συμφωνίας του άρθρου 44...».

Τελειώνοντας, ο Ντέμης Νικολαΐδης αναφέρθηκε στις επαφές που είχε με την Επικ και τις πιέσεις που δέχτηκε από την τελευταία για εξεύρεση άμεσων και βιώσιμης λύσης για την ΠΑΕ ΑΕΚ. Σχετικά με το θέμα είπε ότι «Εμείς για μια ακόμη φορά δηλώνουμε ξεκάθαρα ότι είμαστε έτοιμοι να υποστηρίξουμε οποιαδήποτε καθαρή λύση για την ΑΕΚ, όπως άλλωστε είχαμε δεσμευτεί εκ των προτέρων ότι θα πράξουμε. Αν ο κύριος μέτοχος δε βάλει τα χρήματα και δεν εμφανιστεί κανένας σοβαρός επενδυτής με διάθεση να αποκτήσει τη μετοχική πλειοψηφία της εταιρείας και να εγγυηθεί συγχρόνως τη σωτηρία της, εμείς θα είμαστε διατεθειμένοι να πάρουμε ένα επιπλέον ρίσκο και να καλύψουμε την ερχόμενη Τρίτη το ποσό της αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου, ώστε η ΑΕΚ να μη χάσει τη συμμετοχή της στο κύπελλο UEFA.» Για το θέμα αυτό, ο κ. Νικολαΐδης ζήτησε την κατανόηση και την υπομονή των ποδοσφαιριστών της ΑΕΚ, δηλώνοντας ότι «...πρέπει να αποδε-

χθούν οι ποδοσφαιριστές τις προτάσεις που θα τους υποβάλουμε άμεσα, τόσο για τα αφειλόμενα από την ΠΑΕ προς αυτούς χρήματα, όσο και για τη μελλοντική τους συνεργασία με την ΑΕΚ".

3. Τα Οικονομικά του Ολυμπιακού

Το χορηγικό πρόγραμμα για τη νέα αγωνιστική περίοδο παρουσίασε ο Ολυμπιακός, στο στάδιο Καραϊσκάκη, σε μια συνέντευξη που δόθηκε από κοινού με τη «SPORTS UNITED A.E.». Παραβρέθησαν πολλοί εκπρόσωποι του επιχειρηματικού κόσμου και των ΜΜΕ, με βασικό ομιλητή τον αντιπρόεδρο της ΠΑΕ, κ. Πέτρο Κόκκαλη, ο οποίος είπε μεταξύ άλλων ότι ο Ολυμπιακός αποτελεί το σύλλογο του μέλλοντος, όσον αφορά τόσο στη διοίκηση όσο και στις εγκαταστάσεις. «Έχουμε δημιουργήσει έναν ενιαίο Ολυμπιακό με 17 τμήματα και περισσότερους από 15.000 αθλητές, εκ των οποίων οι

εβδομήντα θα συμμετέχουν στην ελληνική ολυμπιακή ομάδα και θα προσπαθήσουν να αποδείξουν, μέσα στους αγωνιστικούς χώρους, ότι ο Ολυμπιακός είναι ο μεγαλύτερος αθλητικός σύλλογος στον κόσμο. Στόχος μας παραμένει το γεγονός να δημιουργήσουμε ένα νέο και ενιαίο εμπορικό Ολυμπιακό».

Στη συνέχεια, ο διευθύνων σύμβουλος της «Intra Development» Δημήτρης Ανδριόπουλος αναφέρθηκε στη μεγάλη επενδυτική προσπάθεια του Ολυμπιακού, σχετικά με τη δημιουργία του Σταδίου Καραϊσκάκη. Κάνοντας μια εκτενή περιγραφή στους εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους του σταδίου, ο κ. Ανδριόπουλος τόνισε ότι η κατασκευή του σταδίου αποτελεί το μοναδικό αυτοχρηματοδοτούμενο Ολυμπιακό αθλητικό έργο και συμπλήρωσε ότι: «Ο τρόπος που θα λειτουργήσουμε το γήπεδο είναι αυτός που θα κάνει τη μεγάλη διαφορά. Σχεδιάζουμε τη λειτουργία του γηπέδου για να νιώθει ο πελάτης πως του ανήκει ο χώρος και το κάθισμά του».

2. Ακριβά τα Ξενοδοχεία την περίοδο των Αγώνων

Σύμφωνα με δηλώσεις του αρμόδιου Υπουργού Τουρισμού κ. Αβραμόπουλου σε ό,τι αφορά φαινόμενα κερδοσκοπίας, οι τιμές των ξενοδοχείων, έχουν συμφωνηθεί με την ΟΕΟΑ «Αθήνα 2004» και, ήδη, το 90% των κρεβατιών και των δωματιών στην Αθήνα είναι κλεισμένα. Σε ό,τι αφορά στη γενικότερη πολιτική για ολόκληρη τη χώρα, σε συνεννόηση πάλι με τους ξενοδόχους, θα υπάρχουν καλύτερες τιμές και για τους Έλληνες ταξιδιώτες την παρούσα χρονιά. Βέβαια, αξίζει να σημειωθεί ότι η στρατηγική που αναπτύσσεται για τον Τουρισμό αξιοποιεί περισσότερο το μεταολυμπιακό τοπίο, αφού οι Ολυμπιακοί Αγώνες, από μόνοι τους, συνιστούν γεγονός διαφήμισης και προβολής της χώρας μεγάλης σημασίας.

1. Λύση στο θέμα του γηπέδου του Παναθηναϊκού υποσχέθηκε ο Γιώργος Σουφλιάς

Δέσμευση ότι πολύ σύντομα η πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΧΩΔΕ θα μελετήσει το θέμα για την κατασκευή γηπέδου στον Παναθηναϊκό και θα βρεθεί λύση που θα ικανοποιεί το σωματείο και τις περιβαλλοντολογικές ανάγκες, εξέφρασε πρόσφατα ο υπουργός κ. Γιώργος Σουφλιάς.

Απαντώντας σε σχετική επίκαιρη ερώτηση του Βουλευτή του ΚΚΕ Ορέστη Κολοζώφ, ο κ. Σουφλιάς άφησε έμμεσα να εννοηθεί ότι η κυβέρνηση προσαυτολογίζεται στη λύση να γίνει η κατασκευή στο Γουδί.

«Το που θα πάει το γήπεδο είναι θέμα που μας προβληματίζει και θα το εξετάσουμε. Δεν θα πάει πάντως στην Εύβοια. Πολύ σύντομα η πολιτική ηγεσία του υπουργείου θα αποφασίσει. Υπάρχει μια προϊστορία για το γήπεδο του Παναθηναϊκού. Να υπενθυμίσω ότι η προηγούμενη πολιτική ηγεσία είχε συμφωνήσει για το Γουδί. Εμείς θα

επανεξετάσουμε τα θέματα προς την κατεύθυνση να ικανοποιούνται οι ανάγκες όλων» είπε χαρακτηριστικά.

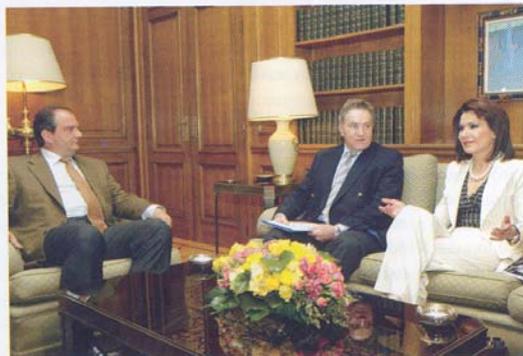
Νωρίτερα πάντως, αναφερόμενος στο γήπεδο της Λεωφόρου Αλεξάνδρας, ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ αφού επισήμανε ότι κανείς δεν μπορεί να διώξει τον Παναθηναϊκό από εκεί αν δεν βρεθεί άλλος χώρος, σημείωσε: «Είναι καλύτερα όμως το γήπεδο να είναι σε πυκνοκατοικημένη περιοχή ή είναι προτιμότερο να φύγει και η γύρω περιοχή στη Λεωφόρο να αξιοποιηθεί κατάλληλα».

2. Συνάντηση της Προέδρου της ΟΕΟΑ ΑΘΗΝΑ 2004, Γιάννας Αγγελοπούλου-Δασκαλάκη, με τον Πρωθυπουργό Κώστα Καραμανλή για Θέματα Ασφάλειας των Αγώνων

Συνάντηση εργασίας με τον πρωθυπουργό Κώστα Καραμανλή στο Μέγαρο Μαξί-

μου είχε η Πρόεδρος της Οργανωτικής Επιτροπής Ολυμπιακών Αγώνων κα Γιάννα Αγγελοπούλου-Δασκαλάκη.

Σχετικά με τη συμπεριφορά των Βρετανών και Αυστραλών δημοσιογράφων για την επίθεσή τους προς τη χώρα μας, η Πρόεδρος της Οργανωτικής Επιτροπής δήλωσε ότι η συμπεριφορά αυτή ήταν αντιδεοντολογική και τόνισε ότι αν και οι εγκαταστάσεις σήμερα δεν έχουν φύλαξη Ολυμπιακών προδιαγραφών - γνωρίζετε ότι οι Ολυμπιακές εγκαταστάσεις αφού μας παραδοθούν θα ελέγχονται από τις ειδικές δυνάμεις της ασφάλειας, με ειδικά μηχανήματα και ακολουθώς θα «κλειδώνουν» - σφραγίζονται - οπότε για να εισέλθει κανείς σ' αυτές απαιτείται ειδική διαπίστευση. Παρ' όλα αυτά, δείξαμε ότι η Ελλάδα, έχοντας σε πρώτη προτεραιότητα την ασφάλεια, ελέγχει τις Ολυμπιακές εγκαταστάσεις και είναι εξαιρετικά ευαισθητοποιημένη σε τέτοιου είδους θέματα. Γι' αυτό το λόγο η αντίδραση των Ελληνικών Αρχών ήταν άμεση και συνελήφθησαν επ' αυτοφώρω αυτοί που επεχείρησαν να εισέλθουν παράτυπα και να φωτογραφίσουν τα εργοτάξια. Έχουμε, άλλωστε, δηλώσει ότι όποιος θέλει να επισκεφθεί ή να φωτογραφίσει τις εγκαταστάσεις, οφείλει να ζητήσει και να λάβει ειδική άδεια. Είναι λόγοι αρχής και ουσίας.

Σε ερώτηση για το αν οι Βρετανοί και οι Αυστραλοί διεκδικούσαν κάποια πράγματα από την Ελλάδα, η Πρόεδρος δήλωσε ότι «Είμαστε περήφανοι που έχουμε σημαντικούς εταίρους στο εξωτερικό στο θέμα της ασφάλειας και θυμίζω ότι και το ΝΑΤΟ προσφέρει την «ομπρέλα» του για τις ημέρες των Αγώνων στην Ελλάδα». Άλλωστε, το θέμα είναι τόσο σοβαρό, που αν και κανείς δεν μπορεί να δώσει εγγυήσεις, εν τούτοις θα κάνουμε ότι είναι ανθρωπίνως δυνατόν για να την εγγυηθούμε.

3. Η Πορεία του Επαγγελματικού Αθλητισμού

Ο υφυπουργός Πολιτισμού, αρμόδιος για θέματα Αθλητισμού, κ. Γιώργος Ορφανός, αναφερόμενος στο θέμα της πορείας του επαγγελματικού αθλητισμού στη χώρα μας επισήμανε ότι παρά τη θέσπιση αρκετών νόμων τα τελευταία 25 χρόνια, το αποτέλεσμα είναι αρνητικό. Όπως ανέφερε ο υπουργός, είναι κάτι το οποίο η κοινωνία το έχει αποτιμήσει, το έχει βαθμολογήσει και το εμφανίζει μέσα στα γήπεδα. Όταν, στις αρχές της δεκαετίας του 1990, κάθε Κυριακή ήταν στα γήπεδα πάνω από 100.000 φίλαθλους, ενώ σήμερα είναι μόνο 20.000, αυτό θα πρέπει να προβληματίσει όλους όσους βρίσκονται στο χώρο του επαγγελματικού αθλητισμού, του ποδοσφαίρου και του μπάσκετ. Η απουσία αυτή θα πρέπει να μεταφραστεί σε συγκεκρι-

κριμένες κινήσεις από μέρους τους.

Δεν είναι μόνο η Πολιτεία που έχει ευθύνη για το τι θα γίνει από δω και πέρα ή για το τι έγινε. Έχουν ευθύνη και οι ίδιοι, οι οποίοι, είτε το βλέπουν ως αντικείμενο το οποίο αφορά ένα θέαμα, είτε το βλέπουν ως επενδυτικό προϊόν, έχουν υποχρέωση να το προστατεύσουν. Και ο υπουργός συνέχισε «...εμείς, λοιπόν, επειδή θέλουμε να αναλάβουμε τις δικές μας ευθύνες και δεν βγαίνουμε έξω από τη διαδικασία, ξεκινήσαμε, κατ' αρχήν σε πρώτη φάση, μια πρώτη προσέγγιση, όσον αφορά στην πορεία οικονομικής εξυγίανσης και ανάπτυξης του επαγγελματικού αθλητισμού».

Στην τελευταία έκθεση-πόρισμα του υπουργείου Ανάπτυξης απεικονίζεται η κακή οικονομική κατάσταση των αθλητικών σωματείων, η οποία μεταβάλλεται αρνητικά ταχύτατα. Το 2001, μιλούσαμε για ένα συνολικό έλλειμμα περίπου 24.000.000 ευρώ, τώρα μιλάμε για 278.000.000, όπως προκύπτει επίσημα από τους ισολογισμούς. Υπάρχουν δε εταιρίες, οι οποίες δεν έχουν καταθέσει ακόμη τους ισολογισμούς τους.

Σε μια συνάντηση μεταξύ των τριών συναρμοδίων υπουργείων, που παρευρέθησαν οι κ.κ. Αλογοσκούφης από το Οικονομικών, Παπαθανασίου από το Ανάπτυξης και Ορφανός από το Πολιτισμού, τέθηκαν οι πρώτοι κανόνες για το πώς θα προσεγγισθεί το οικονομικό κομμάτι της συνεργασίας με τις Αθλητικές Ανώνυμες Εταιρίες, καθώς και το πώς θα προηγηθεί το βήμα της Πολιτείας, που δεν πρόκειται να ανεχθεί σε καμία περίπτωση, παραβίαση των κανόνων που θα τεθούν. Η καινούργια Κυβέρνηση ξεκινά το επόμενο πρωτάθλημα, με καινούργιους κανόνες. Και αυτοί δεν αφορούν μόνο στην οικονομία, αλλά και στα θέματα της βίας, της αθλητικής διακιοσύνης και γενικότερα στη συνολική λειτουργία του εθνικού επαγγελματικού αθλητισμού.

Ο υπουργός κατέληξε ότι θα υπάρχουν ευκαιρίες στις επόμενες συναντήσεις, για να διαμορφωθεί η τελική εικόνα. Πάντως το μήνυμα που έδωσε ο Υπουργός είναι ότι είναι ανοιχτός σε κάθε πρόταση, από οπουδήποτε προέρχεται, στο διάλογο που θα ακολουθήσει και θα έχει στόχο να βελτιώσει την εικόνα και να βοηθήσει την ανάπτυξη.

Διεξαγωγή του Αγώνισματος της Σφαιροβολίας στην Αρχαία Ολυμπία

Στο προηγούμενο τεύχος, στην παρούσα στήλη είχαμε αναφερθεί στο αγώνισμα της Σφαιροβολίας στην αρχαία Ολυμπία. Για την αναφορά μας αυτή, ο καθηγητής της Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων κ. Λάζαρος Ε. Σαββίδης μας απέστειλε επιστολή, μέρος της οποίας αναδημοσιεύουμε στο παρόν τεύχος. Επίσης, δημοσιεύουμε και τα σχόλια του καθηγητή Ιστορίας του Πανεπιστημίου Σαμ Χιούστον των ΗΠΑ κ. Νικόλαου Παππά, του οποίου η συνέντευξη παρουσιάστηκε στο Τεύχος 1, Τόμος 4.

Σχόλια κ. Σαββίδη

Μια απλή ανάγνωση αυτού του άρθρου δύνανται να προκαλέσει, τουλάχιστον, απορίες εφόσον γράφεται ότι, *“...για τη διεξαγωγή του αθλήματος της Σφαιροβολίας, το Στάδιο της αρχαίας Ολυμπίας όπως και πριν από περίπου 2.700 χρόνια, οπότε ξεκίνησαν οι Ολυμπιακοί Αγώνες, θα φιλοξενήσει το Ολυμπιακό αγώνισμα της Σφαιροβολίας”*.

Είναι αλήθεια άξιον απορίας και τίθεται εύλογα το ερώτημα, πότε το “άθλημα” αυτό εισήχθη στο πρόγραμμα των αρχαίων Ολυμπίων και ποιες ιστορικές πηγές το αναφέρουν.

Καθ' όσον γνωρίζω η “δραστηριότητα” αυτή ήταν “πάρρηγο” ή στην καλύτερη των περιπτώσεων “αθλοπαιδεία” των αγωνιστών της αρχαίας Ελλάδας και όχι επίσημο αγώνισμα. Αυτό αποδεικνύεται από πληθώρα πηγών μια εκ των οποίων είναι ο “Γυμναστικός” του Φιλοστράτου.

Ένα άλλο πρόβλημα το οποίο επίσης προκύπτει από το άρθρο

σας είναι ότι για το σύγχρονο αυτό άθλημα, αλλού χρησιμοποιείται ο όρος “αγώνισμα” και αλλού “άθλημα”. Θα πρέπει να γνωρίζετε ότι στα αρχαία Ολύμπια δεν υπήρχαν “αθλήματα”, αλλά “αγώνισμα”. Εν αντιθέσει σήμερα έχουμε διαχωρίσει τα αθλήματα, ως κύριες δραστηριότητες μιας ομοσπονδίας, ενώ τα αγώνισμα αποτελούν τα “περιεχόμενα” του αθλήματος. Βλέπε, για παράδειγμα, άθλημα Καλύμνωσης, αγώνισμα καταδύσεων κ.λπ.

Πιστεύω ότι η Ελληνική πολιτεία, πέραν των τόνων ταιμνέντου οι οποίοι αποτίθενται στην Αττική γη, από διάφορες εταιρείες, θα είχε την ευκαιρία να διαιωνίσει και πολιτισμικά στοιχεία της Ελλάδας, τα οποία δεν περιορίζονται σε συναυλίες και λουκούλλεια γεύματα, σε εκθέσεις περιορισμένης αντιλήψεως και δυστυχώς έχουν αποκλειστεί παντελώς από αυτούς τους τόσους διαφημιζόμενους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας, οι οποίοι μόνον “κλέος” δεν δίνουν στη δύσμοιρη χώρα μας.

Όχι, δεν είμαι αντίθετος με την ανάληψη και τέλεση των αγώνων αυτών, πώς θα ήταν αυτό άλλωστε δυνατόν για έναν άνθρωπο του αθλητισμού, τουναντίον, θεωρώ ότι αυτή η ευκαιρία θα ήταν δυνατόν να εμπεριέχει όντως μια μοναδική πρόταση της Ελλάδας να αναδεικτεί το *“...εν Ολυμπία το κάλλιστον”* των αγωνισμάτων, το αρ-

χαίο Ελληνικό Παγκράτιον το οποίο μάλιστα θα έπρεπε να ήταν πρόταση της Αθήνας για έστω μια απλή επίδειξη.

Αυτό θα αποτελούσε συνδυετικό κρίκο με το αρχαίο Ολυμπιακό μας παρελθόν, εφόσον στο Παγκράτιον άθλημα χρησιμοποιείται η αρχαία Ελληνική γλώσσα ως μοναδική του αθλήματος, υπάρχει έδρα της Παγκόσμιας Ομοσπονδίας στην Ελλάδα και το πρόγραμμα προπόνησης βασίζεται σε ιστορικές καταγεγραμμένες πληροφορίες, οι οποίες συλλέχθηκαν από ιστορικές έρευνες δεκάδων ετών.

Δεν είναι δα και τόσο δύσκολο, να προσαρτίσουμε λίγο από τον πατριωτισμό των Ιαπώνων για το Τζούντο, ή των Κορεατών για το Τάε Κβο Ντο ή ακόμη και των Κινέζων οι οποίοι διατείνονται ότι θα εισάγουν, παρά τις απαγορεύσεις της ΔΟΕ, το Κουγκ Φου το 2008.

Δυστυχώς, η Ελληνική πολιτεία έχει αλλού στραμμένα τα βλέμματά.

Θα παρακαλούσα τουλάχιστον από Επιστημονικά περιοδικά, όπως το δικό σας, να μην ακολουθούν τα αποθήματα και την μη τεκμηριωμένη πραγματικότητα της “Αθήνα 2004”, σχετικά με την προβολή της σφαιροβολίας στο στάδιο της αρχαίας Ολυμπίας και μάλιστα, με την ψευδεπίγραφη επωνυμία της “επιστροφής” των αγώνων στον τόπο όπου γεννήθηκαν, όπως εξ άλλου αναφέρεται

και λίγο πιο κάτω στο ίδιο άρθρο σας, «Η διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων με τη συμμετοχή της Ολυμπιάς αποτελεί την εμπράγματη τεκμηρίωση (!!!) του γεγονότος ότι οι Αγώνες επιστρέφουν στον τόπο όπου γεννήθηκαν».

Σκόλια κ. Παπιά

Το επιστημονικό περιοδικό «Οικονομία και Αθλητισμός» ευχαριστεί τους αναγνώστες του που επισημαίνουν τις λανθασμένες αναφορές σχετικά με τη διεξαγωγή του αθλήματος της Σφαιροβολίας στο αρχαίο στάδιο της Ολυμπίας, όπως αυτές αναγράφονται στη στήλη «Νέα από την Αθήνα 2004» στο Τεύχος 1, Τόμος 4, 2004 (σελ. 44-45) και αναπαράχθηκαν από την ηλεκτρονική ιστοσελίδα της ΟΕΟΑ «Αθήνα 2004». Αν και δεν αναγράφεται ξεκάθαρα κάτι τέτοιο, ίσως ακούσια συνεπάγεται ότι το άθλημα της Σφαιροβολίας επιστρέφει ξανά στη γενέτειρα των Ολυμπιακών Αγώνων, Ολυμπία. Δυστυχώς, η σφαιροβολία δεν υπήρξε ποτέ άθλημα στους αρχαίους Ολυμπιακούς Αγώνες. Τα μοναδικά αθλήματα που εμπεριείχαν το πέταγμα κάποιου αντικειμένου στους αρχαίους Ολυμπιακούς Αγώνες ήταν ο δίσκος και το ακόντιο. Τα δύο αυτά αθλήματα μαζί με αυτά του άλματος εις μήκος, της πάλης και

του τρεξίματος συμπεριλαμβάνονταν στο Πένταθλον κατά τους Ολυμπιακούς Αγώνες στην αρχαιότητα.

Ο πρόδρομος της σφαιροβολίας, το πέταγμα μια πέτρας (λιθοβολία) ήταν ένα συνηθισμένο άθλημα μεταξύ των σύγχρονων Ελλήνων. Αναφέρεται στα κλέφτικα τραγούδια και ήταν επίσης, ευρέως διαδεδομένο κατά τη διάρκεια των πανηγυριών των σύγχρονων Ελλήνων. Επίσης, η λιθοβολία ήταν γνωστή στους Γερμανούς και τους Σκωτσέζους. Αυτό ίσως δείχνει ότι το πέταγμα μιας πέτρας, που αποτελούσε μια πρώτη μορφή του αθλήματος της σφαιροβολίας, ήταν διαδεδομένο μεταξύ των Ελλήνων, αλλά και άλλων πληθυσμών στην αρχαία και τη σύγχρονη εποχή. Η λιθοβολία συμπεριλήφθηκε στους σύγχρονους Ελληνικούς αθλητικούς αγώνες, καθώς και στους τέταρτους και πέμπτους τελικούς των Ολυμπιακών Αγώνων του Ζαππείου στην Αθήνα το 1888-1889. Οι πρώτοι αγώνες λιθοβολίας πραγματοποιήθηκαν από τον Πανελλήνιο Γυμναστικό Σύλλογο, το 1891.

Η λιθοβολία αντικαταστάθηκε από το αγώνισμα της σφαιροβολίας στους δεύτερους αγώνες που διοργάνωσε ο Πανελλήνιος Γυμναστικός Σύλλογος, το 1893. Η

σφαιροβολία εισήχθη για πρώτη φορά το 1894 στο πρόγραμμα για τους Διεθνείς Ολυμπιακούς Αγώνες του 1896. Τεχνικά ζητήματα, καθώς και οι κανόνες του αθλήματος της σφαιροβολίας και του δίσκου ρυθμίστηκαν σύμφωνα με τις οδηγίες της Βρετανικής Ερασιτεχνικής Αθλητικής Ένωσης. Το βάρος της σφαίρας που χρησιμοποιήθηκε ορίστηκε στα 7 κιλά. Βασίζόμενος στους κανόνες της Βρετανικής Ένωσης, ο Μιλτιάδης Γούσκος ήταν νικητής στο αγώνισμα της σφαιροβολίας κατά τους Πρώτους Πανελλήνιους Αγώνες που διεξήχθησαν στην Τήνο τον Αύγουστο του 1895. Στους Πανελλήνιους Αγώνες προετοιμασίας το 1896, ο Μιλτιάδης Γούσκος στέφτηκε ξανά νικητής, ενώ στους Πρώτους Διεθνείς Ολυμπιακούς Αγώνες την ίδια χρονιά κατέκτησε το ασημένιο μετάλλιο.

Συνεπώς, η σφαιροβολία και ιδίως η λιθοβολία, ο πρόδρομός της, έχει μια μακρά ιστορία στην εποχή της σύγχρονης Ελλάδας, ακόμη και αν δεν αποτελούσε αγώνισμα των αρχαίων Ολυμπιακών Αγώνων. Οστόσο, λυπόμαστε για οποιαδήποτε παράλειψη ή σύγχυση προκάλεσε η αναφορά μας στη διεξαγωγή του αθλήματος της σφαιροβολίας στην αρχαία Ολυμπία, στο προηγούμενο τεύχος.

Μπορείτε να παραγγείλετε προηγούμενα τεύχη του περιοδικού

- Τόμος 1, 2001, 4 τεύχη: 20 ευρώ
- Τόμος 2, 2002, 4 τεύχη: 20 ευρώ
- Τόμοι 3, 2003, 4 τεύχη: 20 ευρώ
- Τόμοι 1-3, 12 τεύχη: 40 ευρώ

Η καταβολή χρημάτων μπορεί να γίνει στο όνομα του Αθηναϊκού Ινστιτούτου Εκπαίδευσης και Έρευνας στην Εθνική Τράπεζα (λογαριασμός 116-480058-30).

4ο Διεθνές Συνέδριο του ΠΣΑΟΣ

Το 4^ο Διεθνές Συνέδριο με θέμα «*Τα Οικονομικά, το Μάνατζμεντ και το Μάρκετινγκ του Αθλητισμού*» διοργανώνεται από τον Πανελλήνιο Σύνδεσμο Αθλητικών Οικονομολόγων και Στελεχών - ΠΣΑΟΣ, με τη συνεργασία του Πανεπιστημίου Πειραιά, του Αθηνάϊκού Ινστιτούτου Εκπαίδευσης και Έρευνας (ΑΘ.ΙΝ.Ε.Ε.) και του επιστημονικού περιοδικού *Οικονομία και Αθλητισμός*, στις 31 Μαΐου και 1 & 2 Ιουνίου 2004.

Κατάλογος Εισηγητών

1. Alay, S., Researcher, Middle East Technical University, Turkey, Koçak, S., Assistant Professor, Middle East Technical University, Turkey, Sözeri, B., Researcher, Middle East Technical University, Turkey & Karli, U., Researcher, Middle East Technical University, Turkey. *Motivational Factors Affecting Olympic Volunteerism Among Turkish University Students.*
2. Andreff, W., Professor, University Paris I, France. *International Trade in Sports Goods.*
3. Archontakis, F., Researcher, Universidad Politécnic de Valencia, Spain. *Winners and Losers in Soccer World Cup: A Study of Recent History and How to Bet if you Must.*
4. Baade, R., Professor, Vail Professor of Economics, Lake Forest College, USA. *The Quest for the Cup: Assessing the Economic Impact of the World Cup.*
5. Barlas, A., Researcher, University of Wolverhampton, U.K., McCarthy, P., Lecturer, University of Wolverhampton, U.K. and Kouthouris, C., Lecturer, University of Thessaly, Greece. *Measuring Service Quality Expectations and Perceptions: A Comparison Study between English and Greek Sport & Recreation Customers.*
6. Bourg, J.F., Professor, University of Limoges, France & Gouguet, J.J., Professor, University of Limoges, France. *The Economic Analysis of the Olympic Games. Sport as a Global Public Good.*
7. Case, R., Associate Professor, Old Dominion University, USA and Nhassengo, E., Professor, Old Dominion University, USA. *An Examination of the Potential Pitfalls Associated with Conducting Sport Economic Impact Studies.*
8. Croci, O., Associate Professor, Memorial University, Canada and Forster, J., Griffith University, Australia. *Webs of Authority: Hierarchies and Networks of Global Sport Organisations.*
9. Dejonghe, T., Professor, Lessius Hogeschool Antwerpen, Belgium. *Restructuring the Belgian Professional Football League: A Location-Allocation Solution.*
10. Dilger, E., Ph.D. Student, Chemnitz University of Technology, Germany. *The Development of Health - and Fitness - Sport in Europe as an Enormous Economic Branch.*
11. Donuk, B., Researcher, Istanbul University, Turkey, Serarslan, M.Z., Professor, Marmara University, Turkey, Or, E., Researcher, Istanbul University, Turkey. *Employment Opportunities for Sports Managers in Turkey and the Profile of Sports Managers Required in Various Sectors.*
12. Erten, S., Researcher, Middle East Technical University, Turkey. *Capability of Hosting Mega-Sports Events: Case of Istanbul and its Bids for the Olympic Games.*
13. Fossey-Lewis, N., Manager, University of Bath, U.K. *Business and Sport in Partnership - Developing high performance individuals and teams in a World Class environment.*
14. Futre, D., Lecturer, University of Northumbria, UK. *Sports Promotion Practices and Motivation Theory.*
15. Garcia, J., Professor, Universitat Pompeu Fabra, Spain & Rodriguez, P., Universidad de Oviedo, Spain. *The Illusion of Control, the Structure of Prizes and the Demand for Football Pools in Spain.*
16. Hiller, H.H., Professor, University of Calgary, Canada. *Long Term Outcomes: Assessing the Impact of the Olympics on Cities.*
17. Hindley, D., Lecturer, The Nottingham Trent University, UK. *Stakeholders and Trusts: A Framework for Good Governance Within the Football Industry.*
18. Hovemann, G., Assistant Professor, German Sport University Cologne, Germany. *The European Market of Sport Management Education Programs. A General Survey and Content Analysis.*
19. Kaiser, S., Assistant Lecturer, German Sport University Cologne, Germany. *Competence Research in Sport Management - The German Case.*
20. Karli, U., Researcher, Middle East Technical University, Turkey & Koçak, S., Assistant Professor, Middle East Technical University, Turkey. *Job Satisfaction on Levels of the Personnel Among the Selected Private Health Care and Fitness Centers in Turkey.*
21. Kesenne, S., Professor, University of Antwerp, Belgium. *The Win Maximization Model Reconsidered.*
22. Kokolakis, T., Researcher, Sheffield Hallam University, UK.

- The economic impact of sport in the UK in 2002. Economic trends and methodology.*
23. Krautmann, A., Professor, DePaul University, USA and Hadley, L., Professor, University of Dayton, USA. *Of Dynasties and Dogs: Competitive Balance in Major League Baseball.*
24. Kringstad, M., Assistant Professor, Trondheim Business School, Norway & Gerrard, B., Professor, Leeds University UK. *The Concepts of Competitive Balance and Uncertainty of Outcome.*
25. Levante, M., Ph.D. Student, University of Teramo, Italy. *The Fixed Budgets of Italian Football: A Hypothesis of Administrative Doping?*
26. Longley, N., Professor, University of Regina, Canada. *The Effect of a Game's Payoff Structure on the Strategic Behaviour of its Participants: Comparing the National Hockey League with European Football Leagues.*
27. Poupaux, S., Ph.D. Student, University of Paris 1, France. *Economic Performances and Olympic Success: A Reappraisal. (Monday 31st of May).*
28. Preuss, H., Professor, Germany. *The Calculation of the Regional Impact of Olympic Games.*
29. Quinn, K.G., Associate Professor, St. Norbert College, USA. *Sports Fandom as Rational Addiction.*
30. Raze, J - F. Docteur en Sciences Economiques, Université de Poitiers, France. *The Location of the "Stade De France": Efficacy, Equity, or Democracy? An Original Application of Spatial Econometrics.*
31. Scholl, A., Professor, Minnesota State University, USA. *A Gap Forming in Feminist Concept of Sport: Adult Women in Competitive Athletics as Reported from the Dregs of the USCF.*
32. Schnytzer, A., Professor, Bar-Ilan University, Israel and Weinberg, G., Ph.D. Student, Bar-Ilan University, Israel. *Is the NBA betting market efficient?*
33. Solberg, H.A., Associate Professor, Trondheim Business School, Norway & Preuss, H., Professor, Johannes Gutenberg University Mainz, Germany.
34. Solvason, C., Ph.D. Student, University College Worcester, UK. *A Management Nightmare...Just What are the Aims of a UK Specialist Sports College and Which are Chosen to Take Priority?*
35. Sözeri, B., Researcher, Middle East Technical University, Turkey & Koçak, S., Assistant Professor, Middle East Technical University, Turkey. *Turkish Super League Soccer Clubs' Usage of Internet as a Tool for Marketing Purposes.*
36. Staudohar, P., Professor, California State University, Hayward, USA & Zepel, B., Professor, California State University, Hayward, USA.
37. Tan, Yan, Lecturer, Soochow University, Taiwan & Liu, Ching-Chuan, Lecturer, Soochow University, Taiwan. *Ultra-Marathon Marketing in University, Taiwan.*
38. Tzanoudaki, S., Researcher, Heriot Watt University, UK. *The Olympic City in its post-modern condition: the role of Olympic design since the Munich 1972 Olympic Games.* (Tuesday 1st of June).
39. Viallon, R., Lecturer, Brunel University, UK & Camy, J., Professor, Université Claude Bernard Lyon, France. *Professional Expertise Within the UK Health and Fitness Industry, a Critical Analysis of the Development of Personal Training.*

ΔΕΛΤΙΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

4^ο ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ

31 ΜΑΪΟΥ & 1-2 ΙΟΥΝΙΟΥ 2004, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΪΩΣ

Όνομα .....

Όργανισμός ..... Θέση .....

Τίτλος Επιστημονικής Ανακοίνωσης (εάν έγινε αποδεκτή) .....

Διεύθυνση .....

Τηλ./Φαξ/Email .....

Θα ήθελα να συμμετάσχω στις ακόλουθες δραστηριότητες (αριθμός συμμετεχόντων):

Δευτέρα, 31 Μαΐου, Γεύμα (δωρεάν με την εγγραφή - 150 Ευρώ)

Δευτέρα, 31 Μαΐου, Δείπνο (20 Ευρώ)

Τρίτη, 1 Ιουνίου, Γεύμα (δωρεάν με την εγγραφή - 150 Ευρώ)

Τρίτη, 1 Ιουνίου, Ελληνική Βραδιά με Δείπνο (30 Ευρώ)

Τετάρτη, 2 Ιουνίου, Κρουιζιέρα σε νησιά του Αιγαίου με Γεύμα (80 Ευρώ)

..... Συνολικό Κόστος Παραπάνω Δραστηριοτήτων .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ATHENS INSTITUTE FOR EDUCATION AND RESEARCH

14 Solomou Street, 106 83 Athens, Greece. Tel.: +30 210 38.34.227, Fax: +30 210 38.47.734
Email: atiner@atiner.gr. URL: www.atiner.gr
Director: Dr. Gregory T. Papanikos

Book Order Form

The Economics of Professional Sports and Olympic Games

Edited by Dr. Gregory T. Papanikos

Proceedings of the 3rd International Conference of the Panhellenic Association of Sports Economists and Managers.

ISBN : 960-87102-7-8, 168 pages, Paperback, 14cm x 20cm

First Published in 2003

Table of Contents:

PART I: The Economics of Professional Sports

- Building for the Rich – Broadcasting to the Poor: How the NBA Responded to a Changing U.S. Economy.*
C. Sinclair & P. Phillips
- Market Forces in European Soccer.*
M. Hann, R. H. Koning, & A.van Witterloostuijn
- Paradigms in Hungarian Football.*
M. Kozma & T. Nagy
- The Impact of the Relative Age Effect on Wages in German Professional Soccer: An Exploratory Analysis.*
J. Ashworth & B. Heyndels
- The Comparison of Turkish National Team and "GALATASARAY SK." in the Field of International Competition and Subjective Evaluation of Turkish Football Fans.*
E. Or & B. Donuk
- Digital and web Broadcasting: The Impact on Attendance of English vs. Greek Premier League Football Games.*
E. Margariti

PART II: Olympic Games and Other Sports Issues

- An Analysis of the Projected Financial & Economic Impacts of the 2012 Summer Olympic Games on the City of New York and the Greatest New York Metropolitan Region.*
K. N. Kovalyscik
- Incentive Contracts in Team Sports – Theory and Practice.*
Heubek & J. Scheuer
- Olympic Participation and Performance since 1896.*
G. Kuper & E. Sterken
- The Emergency of the Female Athlete in Western Culture – Male versus female leadership patterns in sport: Do international sport organizations mirror those of trends established in the U.S.?*
K. Stahura and J. Stillwell
- Singapore's Organizational Strategies in the Development and Management of a Sport Culture.*
D. J. Waters
- Commercial Nature of Contemporary Sport.*
A. Secot
- Applying a Strategy Approach for the Development of Sports Tourism in Greece.*
A. Katerinopoulos
- Sport structures in Europe – sport and globalisation.*
H. Dancs - Szegner

For 25 per book (includes shipping and handling)

I would like to order ..... copies
 Name .....
 Affiliation .....
 Position .....
 Mailing Address .....
 .....
 ..... Postcode .....
 Tel /Fax/ Email.....

PLEASE FAX, MAIL, OR EMAIL ORDERS TO:
 Athens Institute for Education and Research
 Email: atiner@atiner.gr
 Fax: +30 210 384 77 34

with the following information:
 Credit Card: Visa MasterCard
 Charge my card the sum of: .....
 Card # : .....
 Expiration date: .....
 Name: .....
 Signature: ..... Date: .....

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΗΛΙΑΣ Ν. ΜΗΤΣΙΟΣ **ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΚΥΡΩΣΕΙΣ** **ΣΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ** **ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ**

(Μέχρι τον ν. 3091/2002)

- ΒΑΣΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ 2523/1997
- ΚΥΡΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ ΒΙΒΛΙΩΝ
- ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟΣ - ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ - ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ
- ΠΡΟΣΘΕΤΟΙ ΦΟΡΟΙ - ΠΡΟΣΑΥΞΗΣΕΙΣ
- ΒΕΒΑΙΩΣΗ - ΤΡΟΠΟΣ ΚΑΤΑΒΟΛΗΣ ΦΟΡΩΝ
- ΑΝΑΣΤΟΛΗ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ
- ΕΝΤΟΚΗ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΦΟΡΩΝ
- ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ

ΑΘΗΝΑ 2003

Διάθεση:

- «ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ», Πανεπιστημίου 34, Αθήνα.
- ΔΗΜΑΚΑΡΑΚΟΣ Παν., Καποδιστρίου 24, Αθήνα.
- ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ Αθάν., Αβέρωφ 2, Αθήνα.
- ΘΗΤΑ ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΗ, Σολωμού 12, Αθήνα.
- ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ Γρ., Αριστοτέλους 4, Θεσσαλονίκη.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΩΝ & ΣΤΕΛΕΧΩΝ (ΠΣΑΟΣ)

Διοικητικό Συμβούλιο

Πρόεδρος: Δρ. Γρηγόρης Θ. Παπανίκος
 Αντιπρόεδρος: Αθανάσιος Π. Μπάλιος
 Γενικός Γραμματέας: Δρ. Βασίλειος Α. Πατσουράτης
 Ταμίας: Ηλίας Ν. Μήτσιος
 Δημόσιες Σχέσεις: Λεωνίδα Σ. Παπαντώνης
 Υπεύθυνος Ομοσπονδιών: Γιώργος Α. Γερόλυμπος
 Μέλος: Παύλος Η. Αναστασιάδης
 Αναπληρωματικό Μέλος: Ιωάννης Λ. Λογοθέτης
 Αναπληρωματικό Μέλος: Δρ. Γιάννης Χ. Ευαγγελόπουλος
 Αναπληρωματικό Μέλος: Μάριος Βασιλόπουλος

Μέλη

Δικαίωμα εγγραφής ως Μέλη έχουν όσοι ανήκουν σε ΜΙΑ τουλάχιστον από τις παρακάτω κατηγορίες:

- ▼ Μέλη του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Ελλάδος.
- ▼ Απόφοιτοι μεταδευτεροβάθμιων σχολών οικονομικής κατεύθυνσης.
- ▼ Πέντε χρόνια αποδεδειγμένης στελεχιακής εμπειρίας σε συναφείς, με τον αθλητισμό, επιχειρήσεις και οργανισμούς του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα.
- ▼ Μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών στη διοίκηση και οργάνωση του αθλητισμού.
- ▼ Εκπόνηση σημαντικής έρευνας σε θέματα αθλητικής οικονομίας.
- ▼ Φοιτητές και Σπουδαστές Οικονομικής Κατεύθυνσης.

Σκοποί

1. Ανάδειξη του επαγγέλματος του αθλητικού οικονομολόγου και στελέχους.
2. Προαγωγή και ανάπτυξη της εκπαίδευσης και έρευνας στα οικονομικά και τη διοίκηση του αθλητισμού.
3. Προαγωγή επιστημονικών και ερευνητικών ανταλλαγών.
4. Σε συνεργασία με εκπαιδευτικά ιδρύματα του εσωτερικού και του εξωτερικού, οργάνωση μεταπτυχιακών προγραμμάτων στα οικονομικά και τη διοίκηση του αθλητισμού.
5. Οργάνωση επιστημονικών συναντήσεων, όπως συνεδρίων, συμποσίων, ημερίδων, διαλέξεων και ομιλιών.
6. Έκδοση περιοδικών εντύπων και άλλων επιστημονικών εκδόσεων, όπως μονογραφίες, βιβλία κ.λπ.
7. Οργάνωση βραχυχρόνιων ή/και μακροχρόνιων προγραμμάτων κατάρτισης και επιμόρφωσης σε αθλητικά οικονομικά και διοικητικά θέματα.
8. Καθιέρωση υποτροφιών και ειδικών βραβείων, που θα ενισχύουν την έρευνα στα οικονομικά και τη διοίκηση του αθλητισμού.
9. Προώθηση της έρευνας και συνεργασίας με άλλους συναφείς κλάδους, όπως της εκπαίδευσης, του τουρισμού, της αναψυχής, του πολιτισμού και των δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου.

Για περισσότερες πληροφορίες: Σολωμού 12, 10683 Αθήνα, Τηλ.: 210 38.34.227 Φαξ: 210 38.47.734
 email: atiner@atiner.gr

ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΤΕΥΧΟΣ 13 - ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2004 - 6 Ευρώ

Θέματα

ΦΑΚΕΛΟΣ: ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΚΚΡΕΜΟΤΗΤΕΣ

- Κριτικός αναστοχασμός των ελληνοτουρκικών σχέσεων
ΧΑΡΗΣ ΤΖΗΜΗΤΡΑΣ
- Ελληνική εξωτερική πολιτική στα Βαλκάνια
ΣΤΕΛΙΟΣ ΑΛΕΙΦΑΝΤΗΣ
- Το κυπριακό ζήτημα (Από το 1878 έως σήμερα)
ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΛΑΨΗΣ
- Ελληνοτουρκικές σχέσεις: Πέρα από την προσέγγιση
SERHAT GUVENC
- Πολιτικές τάσεις στο κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου
ΣΕΡΓΙΟΣ ΖΑΜΠΟΥΡΑΣ

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

του πρωθυπουργού της Τουρκίας Ταγίπ Ερντογάν

Το μέλλον της ειρήνης στη Μέση Ανατολή (Συρία - Ισραήλ)
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Η γεωπολιτική διάσταση των μεταφορικών δικτύων στα Βαλκάνια
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΑΝΔΡΕΣΑΚΗΣ

Η στάση της Πολωνίας απέναντι στο ευρωπαϊκό Σύνταγμα
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΛΥΜΟΥΡΗΣ

Η πορεία της Κρήτης προς την ένωση με την ελεύθερη Ελλάδα
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΒΑΣΣΑΛΑΣ

Ο Αγγλοαμερικανικός άξονας
ΣΠΥΡΟΣ ΛΙΤΣΑΣ

Η Ostpolitik της Αγίας Έδρας
ΓΕΩΡΓΙΟΣ - ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΜΑΜΑΛΟΣ

**ΚΥΚΛΟΦΕΙ
ΣΤΑ ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ**

ΣΟΛΩΜΟΥ 14, 106 83 ΑΘΗΝΑ

